

VATT-KESKUSTELUALOITTEITA
VATT-DISCUSSION PAPERS

65

ELINTARVIKE-
TALouden
SOPEUTTAMINEN
EU-KILPAILU-
KYKYISEKSI

Toimittanut
Rolf Myhrman

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
Government Institute for Economic Research
Helsinki 1994

ISBN 951-561-091-5

ISSN 0788-5016

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Government Institute for Economic Research

Hämeentie 3, 00530 Helsinki, Finland

Painatuskeskus Pikapaino Opastinsilta

Helsinki 1994

MYHRMAN, ROLF (TOIM.): ELINTARVIKOTALOUDEN SOPEUTTAMINEN EU-KILPAILUKYKYISEKSI. Helsinki, VATT, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Government Institute for Economic Research, 1994, (C, ISSN 0788-5016, No 65) ISBN 951-561-091-5

TIIVISTELMÄ: Tutkimuksessa tarkastellaan elintarviketalouden sopeuttamisratkaisuja Suomen mahdollisesti liittyessä EU:n jäseneksi. Jäsenyyden myötä elintarviketalouden hallinnollisen ohjauksen tilalle tulee suurempi markkinaohjautuvuus. Samalla Suomesta tulee osa Euroopan yhteisön sisämarkkinoita. Maatalouden nykyinen tukijärjestelmä poistuu ja tilalle tulee uusi tukijärjestelmä, joka koostuu Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan säännöstöstä ja lisäksi käyttöön tulee EU:n hyväksymässä muodossa Suomen kansallinen tukijärjestelmä. Elintarviketalouden EU-sopeuttamisessa on erotettava maatalouden hintasopeutumista ja tuotantoyksiköiden kilpailukykyä edistävät tuet niistä, jotka passivoivat elintarviketalouden rakenteen paikoilleen. Kriittisesti on suhtauduttava toimiin, jotka tukevat muita kuin maataloudellisia tavoitteita. Nämä pitää hoitaa muulla yhteiskuntapolitiikalla. Sopeutumisen seurauksena kansallinen tuki kohdentuisi eri tilojen aktiivisia sopeutumistoimia tukevaksi ja siten ajan myötä vähentäisi tuen kokonaismäärää.

ASIASANAT: elintarviketalous, maatalous, sopeutuminen, tuki

MYHRMAN, ROLF (TOIM.): ELINTARVIKOTALOUDEN SOPEUTTAMINEN EU-KILPAILUKYKYISEKSI. Helsinki, VATT, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Government Institute for Economic Research, 1994, (C, ISSN 0788-5016, No 65) ISBN 951-561-091-5

ABSTRACT : This report deals with adjusting the food sector in case Finland will be a member of EU. The food sector will be more market oriented instead of present administrative guidance. At the same time Finland will be a part of the inner markets in the European Union. The present subsidy system of agriculture will be replaced by a new subsidy system that consists in the CAP added to the Finnish national subsidy system accepted by EU. When adjusting the food sector into EU we have to identify those subsidies that work for price adjusting in agriculture and for competition ability of production units and those that passivize the development of the structure in food sector. We have to be critical of all goals except the agricultural ones. Other goals must be taken care by social policies not by agricultural policy. As the result of the adjustment the national subsidy would support the active adjustment measures of farms and would that way decrease the amount of total subsidies within time.

KEY WORDS: food sector, agriculture, adjustment, subsidy

ESIPUHE

Maatalous on lähestyvän EU-ratkaisun myötä muutoksen edessä. Julkaistavassa raportissa hahmotellaan sopeutumISRatkaisuja ja mahdollisia kehitysuria muuttuviin olosuhteisiin.

Muistion tarkoituksena on syventää maataloustukiin liittyvää keskustelua, kun maatalouden EU-ratkaisun rinnalle ollaan kokoamassa kansallista tukipakettia. On tärkeää, että kansallinen tukipaketti rakennetaan sellaiseksi, että se edistää muutosta ja kannustaa ennakkoluulottomaan uudistumiseen koko elintarviketaloudessa.

Muutosta edistävä kansallinen tukipaketti on tuiki tärkeä, sillä EU:hun liittyminen vahvistaa tuotantorakenteen muutosta passivoivan elementin hehtaari- ja eläinkohtaisen tuen muodossa.

Ajatuksena on ollut koota yhteen näkemyksiä vaihtoehtoista lähestyvän EU-ratkaisun edessä. Muistio on enemmän linjapuheenvuoro kuin yksityiskohtiin käyvä, niitäkin tosin on mukana. Muistioon on suhteellisen nopeasti sovitettu yhteen erilaisia näkemyksiä maatalouden ja koko elintarviketuotannon haasteista siirryttäessä täysin säädellyistä markkinoista enemmän tai vähemmän kysyntäjohteisille markkinoille.

Muistio on rakennettu siten, että jokainen työn kirjoittamiseen osallistunut vastaa pitkälle omasta tekstiosastaan. Muistion on työstänyt kokonaisuudeksi työryhmän puheenjohtaja. Muistion keskeisenä antina on johdatella lukija "oikeitten" - nyt keskustelussa taustalle jääneiden - kysymysten äärelle. Esimerkiksi missä määrin suomalaisten maataloustuottajien kannattaa laajentaa tuotantoaan ja pyrkiä maksimaaliseen EU:sta saatavaan tukeen.

Käsillä olevan muistion on tilannut ulkomaankauppaministeri Pertti Salolainen ja Kauppa- ja teollisuusministeriö.

Muistio liittyy kiinteästi kahden Valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa toimivan työryhmän työhön. Niistä toinen on selviteltyt koko elintarvikeketjun, maatalous - elintarviketeollisuus - kauppa - kuluttaja, sopeutumispaineita yhdentävässä Euroopassa. Toinen työryhmä selvittää edellä kuvattujen muutosten vaikutuksia kansantalouden eri lohkoille käyttäen apunaan olemassa olevia kokonaistaloudellisia malleja.

Tämä muistio on valmistunut maatalouden sopeutumista tutkivan työryhmän osatyönä huhti-toukokuun aikana ja sen valmisteluun ovat osallistuneet työryhmän pj. Rolf Myhrman, joka on vastannut muistion kokonaisuudesta ja sen työstämisestä, sekä jäsenet Tuomo Heikkilä ja Markku Lang VATT:sta luku 3, Jyrki Niemi Maatalouden taloudellisesta tutkimuslaitoksesta luku 4, Petri Ollila Suomen Akatemiasta luvut 5 ja 6 ja luvun 2 teksti on muokattu VATT:ssa Aulikki Pohjosen tekstin pohjalta (liite 1). Liitteenä 2 on Juha Kärkkäisen MMM kommentti Petri Ollilan tekstiin.

Toukokuussa 1994

Tutkimusjohtaja

Rolf Myhrman

YHTEENVETO

Euroopan yhteisön jäsenyys merkitsee Suomen maatalouden ja koko elintarviketalouden toimintaympäristössä oleellista muutosta. Tarvittava sopeutusprosessi alkaa välittömästi, sillä EU-hintoihin siirrytään heti, mutta tuotantorakenteen sopeutuminen jyrkkään hintamuutokseen on tehtävä pääosin tätä seuraavien viiden vuoden aikana.

Vapaa tuonti ja vienti eri EU-maiden välillä pakottaa niin maatalouden kuin elintarviketeollisuuden ja kaupankin toimimaan markkinoilta tulevien tarpeiden mukaan. Elintarviketalouden hallinnollisen ohjauksen tilalle tulee suurempi markkinaohjautuvuus. Suomella on EU:hun liittymisen myötä edessään neljät markkinat aiemmin käytännöllisesti katsoen yksien markkinoiden sijaan.

Parhaan hinnan saa *kotimarkkinoilta*. Se on karkeasti rahtikustannusten verran korkeampi kuin *EU-sisämarkkinahinta*. Vienti EU-alueen *ulkopuolisiin maihin* tapahtuu EU:n vientituella. Vientituotteesta tulee saada ulkomailta tietty minimihinta, jotta tuki on mahdollinen. Vientitukea korvataan periaatteessa vain EU-hintaisen ja maailmanmarkkinahintaisen raaka-ainekustannuksen välinen ero. Varsinainen ylijäämä kotimarkkinamyynnin, sisämarkkinamyynnin ja tuetun viennin jälkeen myydään *interventiovarastoon* niillä tuotteilla, joilla se on mahdollista. EU pyrkii siihen, että ylituotannon tuottaminen ei olisi kannattavaa eikä houkuttelevaa. Siksi interventiohintoja pidetään alhaisina.

Maataloudessa ei pidä itsetarkoituksellisesti pyrkiä EU:n sallimaan *maksimitukeen* ja mahdollisimman laajaan maataloustuotantoon. Menettely ei ole maatalouden itsensä kannalta järkevää, mikäli tuotteita ei saada kaupaksi joko omassa maassa tai sisämarkkinoilla, vaikka EU maksaakin 1/3-osan luonnonhaittakorvauksesta (LFA-tuesta) tai puolet ympäristötuesta, Muilla alueilla tuotteista saatava hinta mukaan lukien mahdolliset tuet ei kata tuotantokustannuksia. Laajasti tuotettuina kilpailukyvyttömät tuotteet muodostavat kansallisen rasiitteen, joka musertaa muun elinkeinotoiminnan edellytyksiä.

Maatalouden ja elintarviketeollisuuden EU-sopeuttamisessa on erotettava, mitkä tuet edistävät maatalouden hintasopeutumista uusine tuotteineen ja tuotantoteknologioineen ja mitkä toimet edistävät tuotantoyksiköiden kilpailukykyä niistä tuista, jotka passivoivat elintarviketalouden paikoilleen. Kriittisesti on suhtauduttava toimiin,

jotka tukevat muita kuin maataloudellisia tavoitteita. Nämä pitää hoitaa muulla yhteiskuntapolitiikalla.

Jäsenyydellä on suuri vaikutus maatilojen tulonmuodostukseen, koska tuotteista saatava hinta laskee varsin voimakkaasti. Lisäksi koko nykyinen tukijärjestelmä poistuu ja tilalle tulee uusi tukijärjestelmä. Se koostuu toisaalta Euroopan unionin osuudesta Suomen maatalouden tukemiseen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan säännösten mukaisesti ja lisäksi käyttöön tulee EU:n hyväksymässä muodossa Suomen kansallinen tukijärjestelmä.

EU-sopimuksen mukaisesti maataloudesta saatavien myyntitulojen ja maksettujen tukien summa ei saa lisääntyä EU-jäsenenä. Koko järjestelmän muuttuessa tapahtuu luonnollisesti jonkinasteisia muutoksia maatilojen tulotasossa. Esimerkiksi tilaa kohti arvioituna maatilojen kokonaistulot hieman lisääntyvät pienillä tiloilla ja suurilla tiloilla kokonaistulot pienenevät selvästi enemmän. Alueellisesti tarkastellen kokonaistuloissa ei tapahdu suuria muutoksia tilatasolla, tuotantosuunnista esimerkiksi maitotilojen kokonaistulot laskevat jonkin verran.

Maa- ja metsätalousministeriön virkamiesten ohjauksessa laaditun esityksen 'kansallisista maa- ja puutarhatalouden tukitoimista' keskeisenä lähtökohtana on ollut se, millä tukitasolla kotimaisen maatalous- ja puutarhatuotannon edellytykset voidaan turvata. Kokonaistuen määrä riippuu tietysti siitä tavoitetasosta, missä laajuudessa maataloutta meillä jatkossa pyritään harjoittamaan. Lähtökohtana on se, että tuotannon oletetaan jatkuvan kaikilla päätuotantosuunnilla suurin piirtein nykyisellä tasolla. Tämä pohjana on laskettu, miten maa- ja puutarhatalouden tukeminen vaikuttaa valtion talouteen.

Maa- ja puutarhatalouden tukitarve koostuu lähinnä markkinoitujen tuotteiden hintojen alenemisesta, josta aiheutuva tulonmenetys kompensoidaan. Myyntitulojen alenemisen kompensoivaan kokonaistukeen vaikuttaa ratkaisevasti tuotannon laajuus. Laskelmissa lähdetään siitä, että maataloustuotanto vastaa arvioitua kotimaista kulutusta. Laskelmissa ei ole voitu kuitenkaan ottaa huomioon mm. sitä, miten hintamuutokset vaikuttavat eri tuotantopanosten optimaaliseen käyttösuhteeseen eikä sitä, millaiseksi jalostusportaan maksamat tilityshinnat EU:ssa muodostuvat. EU-tilanteessa vallitsevan keskimääräisen tuottajahintatason arviointi sisältää monia epävarmuustekijöitä. Lisäksi valuuttakurssimuutokset vaikuttavat tuen suuruuteen.

MMM:n laskelman mukaan maa- ja puutarhatalouden tuottajahintojen ero Suomen ja EU:n välillä on noin 9,5 mrd mk. Tämän lisäksi on otettu huomioon, että nykyinen hinta- ja tulotuki 4,3 mrd mk, täytyy järjestää uudelleen EU:n hyväksymään muotoon. Tulojen alenemisen kompensatiotarve olisi 13,8 mrd mk, jota kustannusten alenemisen on arvioitu pienentävän ensimmäisenä vuotena 2,4 mrd mk ja viidentenä jäsenyyssvuotena noin 5,1 mrd mk. Kustannusten aleneminen huomioon ottaen siirtyminen EU:n hintatasoon merkitsee vuonna 1995 noin 11,4 mrd markan ja vuonna

2000 noin 8,7 mrd markan kokonaistukitarvetta. EU:n maksuosuus pitkäaikaisista tuista olisi yhteensä noin 3,1 mrd markkaa vuodessa. Lisäksi EU osallistuu tuottajainto- ja hintasopeutuksen aiheuttamiin kustannuksiin neljän ensimmäisen vuoden aikana yhteensä 2,9 mrd markan summalla. Suomen osuus muodostuu EU:lta saatavien tukimuotojen maksuosuudesta (1,8 mrd mk) sekä pitkäaikaisesta kansallisesta tuesta (3,8 mrd mk). Kansallisesti maksettava siirtymäkauden lisätuki olisi määrältään ensimmäisenä vuonna noin 2 mrd markkaa ja se poistuisi kokonaan vuoteen 2000 mennessä.

Näiden vaikutuksista valtion talouteen voidaan sanoa se, että vuoden 1994 talousarviossa olevat maataloustuki- ja markkinointimäärärahat riittävät maatalouden hintasopeuttamisen edellyttämään kompensatiotarpeeseen jo vuonna 1996, jonka jälkeen kompensatiotarve pienenesi.

Hallittu sopeutumisprosessi on kompromissi muutosta edistävien ja muutosta pehmentävien toimen välillä. Liian nopea muutos tekee niiden hallitsemisen sekä yksilöittä kansallisella tasolla vaikeaksi. Liian säilyttävä politiikka puolestaan katkaisee kannustimet ja motivaation muutokselta. Maatalouden itsensä pitkän aikavälin edun vastaista on jäädyttää tuotantorakenne pysyvin tuin tilaan, joka pysyy kaukana ja todennäköisesti erkaantuu uudenlaisten olosuhteiden vaatimasta rakenteesta.

Maatalouden rakenteellisiin muutoksiin eri maataloilla on hyvin erilainen tarve, kyky, tahto ja mahdollisuudet. Maataloja ei voidakaan tarkastella keskiarvoina tai objekteina irrallaan ihmisistä ja kunkin tilan yksilöllisistä ominaisuuksista. Esimerkiksi Etelä-Suomen samankokoisten maitoa tuottavien kirjanpitoltilojen taloudellinen tulos vuonna 1991 vaihteli siten, että parhaan viidenneksen maatalouden puhdas tuotto oli 198 900 mk, kun huonoin viidennes pääsi 40 000 markkaan.

Maatalouspolitiikan peruseriaatteena tulee olla, että toiminta tulee olla yksilötasolla kannattavaa ja järkevää. Niin itsestään selvältä kuin se tuntuukin, myös maataloudessa onnistuneesta yrittäjyydestä on seurattava taloudellista tulosta. Tässä suhteessa EU:hun siirtyminen tuo passivoivan elementin hehtaari- ja eläinkohtaisen tuen muodossa. Jos tukea on 9 mrd markkaa ja myyntitulot 12 mrd markkaa, niin tuen osuus on kolme neljäsosaa nettotuloista. Sillä mihin markkinoille tuotteet suuntautuvat, ei ole maataloustuottajan kannalta katastrofaalista merkitystä. Tuottaja hyötyy kylläkin paremmasta hinnasta ja tämä on omiaan suuntaamaan tuottajan paremmin kannattaville markkinoille. Valtion menot ovat aika pitkälle riippumattomia tuotannon tasosta.

Yhteenvetona maatalouden tukipaketin tulisi parantaa tilojen mahdollisuuksia tehdä yksilöllisiä, pitkän aikavälin ratkaisuja uusiin olosuhteisiin sopeutumiseksi. Maatalouden käsitettä olisi huomattavasti laajennettava tavanomaisten tuotantosuuntien ja -tapojen ulkopuolelle. Oppimisen, uudelleensuuntauksen ja uusien markkinoiden kautta osalle maatalouttamme löytyisi sellainen resurssien käyttömuoto, joka ei

kilpailisi massatuotannossa meitä paremmissa luonnonolosuhteissa perinteisiä maataloustuotteita tuottavien maatalouksien kanssa. Tilalle tulisi erikoistuotanto, jossa marginaalit olisivat suuremmat, tuen tarve pienempi, ja siten talous kestäväällä pohjalla. Sopeutumisen seurauksena kansallinen tuki kohdentuisi eri tilojen aktiivisia sopeutumistoimia tukevaksi ja siten vähentäisi tuen kokonaismäärää.

SISÄLTÖ

	Sivu
1. LÄHTÖKOHDAT	7
2. ELINTARVIKETALouden TOIMINTAKETJU EU-JÄSENYSTILANTEESSA	10
2.1. Nykytilanne	10
2.2. Toiminta EU-järjestelmässä	12
2.3. EU:n vaatimukset elintarviketaloudelle	14
3. MAATILOJEN TUET JA TULOT NYKY-SUOMESSA JA EU-JÄSENEenä	17
3.1. Johdanto	17
3.2. Nykyinen tukijärjestelmä	17
3.3. Tukijärjestelmä EU:n jäsenenä	18
3.3.1. CAP-reformituki	18
3.3.2. LFA-tuki	18
3.3.3. Kansallinen tuki	19
3.4. Tuet ja viljelijöiden tulot	19
3.4.1. Tuet ja tulot nykyjärjestelmässä ja EU-jäsenenä	19
3.4.1.1. Tuet ja tulot tilakoon mukaan	20
3.4.1.2. Tuet ja tulot alueellisen sijainnin mukaan	21
3.4.1.3. Tuet ja tulot tuotantosuunnittain	23
3.5. Yhteenveto järjestelmän muutoksen vaikutuksista	24
4. MAA- JA PUUTARHATALouden EU-TUKIPAKETIN SISÄLTÖ	30
4.1. Tukitarvelaskelman rakenne	30
4.2. Tulokompensaation takaavan tuen tarve	31
4.3. Vaikutukset valtiontalouteen	35
5. KANSALLINEN SOPEUTUMINEN	40
5.1. Sopeutumisen perusidea	40
5.2. Maatilatalouden rakenne ja muutosstrategiat	42
5.3. Maatalouden tavoitetila siirtymäkauden jälkeen	44
5.4. Muutosta edistävät tuet	45
5.4.1. Muutos vanhoilla tuotteilla ja vanhalla teknologialla.	45

5.4.2. Muutos vanhoilla tuotteilla uuteen teknologiaan	46
5.4.3. Uudet tuotteet vanhalla ja uudella teknologialla	47
6. MAATALOUDEN YHTEISKUNNALLISET PUITTEET	
EU-JÄSENYTYDESSÄ JA SIIRTYMÄAIKANA	48
6.1. Virkamiestyöryhmän esitys kansalliseksi tukipaketiksi	48
6.2. Muutamia yksityiskohtia	50
6.3. Muut kysymykset	52
6.3.1. Pinta-alaan ja eläinyksiköihin sidotun tuen vaikutukset rakenteen kehittymiselle	52
6.3.2. Varasto-ongelma	53
6.4. Lopuksi	53
 LIITTEET	
Liite 1 Elintarviketalouden toimintaketju EU-jäsenyystilanteessa Aulikki Pohjonen/Kuluttajatutkimuskeskus	58
Liite 2 Kommentti Petri Ollilan tekstiin/Juha Kärkkäinen, MMM	71

1 LÄHTÖKOHDAT

Maataloutta kuten muutakaan talouden osaa ei voida kattavasti tarkastella irrallaan muusta yhteiskunnasta. Vaikutussuhde on luonnollisesti molemminsuuntainen - muutokset yhteiskunnan muilla osa-alueilla vaikuttavat maatalouden toimintaolosuhteisiin.

Maatalouden tärkein tehtävä on elintarvikkeiden tuottaminen. Kaikissa länsimaissa on elintarvikkeiden tietynasteista omavaraista tuotantoa pidetty niin tärkeänä, että tälle toiminnalle yhteiskunta on luonut erityisolosuhteet. Vaikka käsite omavaraisuuden Suomessa ymmärretyssä, perinteisessä merkityksessään EU-jäsenyyden myötä katoaa, lienee jatkossakin omassa maassa ja tutuissa olosuhteissa tapahtuvalla elintarviketuotannolla merkittävä, yhteiskunnassa laajalti hyväksytty arvonsa. Merkityksentöntä ei liene sekään, että rajojen auetessa kotimaisen elintarviketuotannon korvaaminen tuonnilla aiheuttaisi suuren valuutantarpeen.

Koko maataloustuotannon sekä siihen liittyvän elintarviketeollisuuden ja muun toiminnan jatkumisen kannalta on avainasemassa kotimaisen rehuntuotannon turvaaminen. Karjatalouden toimintaedellytykset heikkenevät ratkaisevasti, vaikka sen harjoittaminen tuontirehun varassa onkin periaatteessa mahdollista. Kotimaista elintarviketeollisuutta ilman kotimaista raaka-ainetta ei myöskään liene ainakaan laajassa mittakaavassa ajateltavissa. Rajojen avautuminen asettaa kaupan ja elintarviketeollisuuden kautta Suomen maatalouden kehittämismahdollisuudet ja puitteet aivan uuteen valoon. Muutos missä hyvänsä ketjun olosuhteissa vaikuttaa kaikkiin muihin.

Yhteiskunta on sälyttänyt maataloudelle myös muita tehtäviä kuin elintarvikkeiden tuottamisen. Maatalouden kautta on hoidettu elintarviketuotannon ohella alue- ja rakennepolitiikkaa, turvallisuuspolitiikkaa, puolustuspolitiikkaa ja sosiaalipolitiikkaa. Näin ollen ei nykyisen maatalouden tulosta voi arvioida pelkästään elintarvikkeiden tuotannon tehokkuuden perusteella ilman, että muut yhteiskunnalliset tuotokset otetaan huomioon.

Maaseudun runkoasutuksella on ollut merkitystä mm. metsätaloudelle ja turismille. On ilmeistä, että metsätalouden riippuvuus runkoasutuksesta on vähenemässä, kun taas mm. sosiaali- ja muiden kunnallisten palveluiden, kaupan ja muiden maaseutuelinkeinojen osalta runkoasutuksen merkitys on kasvanut. Menneen ajan aluepolitiikka on niinkään suosinut erittäin kattavan maaseudun infrastruktuurin rakentamista, joiden investointien käyttöasteen ylläpitäminen lienee perusteltua.

Mahdollisen EU-jäsenyyden myötä maatalouden ja kansallisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suhde muuttuu. On kuitenkin edelleenkin tärkeätä, että maassa on mahdollisimman vähän asumattomia alueita ja paljon alueiden paikallistuntemuksen

omaavia ihmisiä. EU-jäsenyydessä Suomen itärajan asuttuna pitäminen on koko Unionin etujen mukaista.

Maaseudun ja maaseutumaiseman merkitys on suomalaisille ja kansalliselle identiteettillemme tärkeä. Maatalouden tuottaman maaseutumaiseman merkitys yhteiskunnallisena hyödykkeenä on tiedostettu, ja sen arvottamiseksi tehdään tutkimusta. Maatalousmaiseman tuottamista voidaankin pitää vastikkeena hehtaarikohtaisen suoran tuen ja eräiden ympäristötukien saamiselle. Tällä tiellä on kuitenkin vastassaan tietty ääriasento; jos maaseudusta yksipuolisesti tehdään maisemallinen hyödyke, sen tuottaminen reservaatinomaisessa tilassa käy ajan oloon mahdottomaksi.

Suomalaisen yhteiskunnan - ehkä länsimaiden nopeimmalla - väestörakenteen muutoksella on vaikutuksensa maaseudun ja maatalouden nykyisiin ongelmiin. Kun vielä vuonna 1950 kaksi kolmasosaa suomalaisista asui maaseudulla ja yksi kolmasosa kaupungeissa, olivat prosenttiosuudet vuoteen 1980 tultaessa kääntyneet toisin päin. Maaseudulle on jäänyt yksipuolinen elinkeinorakenne, ja väestörakenne on lisäksi suhteellisen iäkäs. Väestörakenteen edelleen muuttamisen kannalta tilanne on ongelmallinen, koska näiden ihmisten sijoittamisen vaihtoehtoiskustannus, varsinkin nykyisessä työllisyystilanteessa, on nopealla aikataululla korkea.*

Yhteiskunnallinen tahto, jonka muotoutumisessa maaseudun väestöllä oli suuri poliittinen painoarvo mahdollisti sen, että maatalouden kautta voitiin hoitaa useita maaseutuun vaikuttavia yhteiskunnallisia tehtäviä. Onnistumisen edellytyksenä oli, että maataloutemme kytkettiin irti kansainvälisen kaupan vaikutuksista. Tällaisen politiikan seurauksena oli, että maataloutemme hintarakenteet ja ajan oloon koko toiminta eriytyivät omanlaiseksi taloudeksi. Kun maatalouspolitiikan merkitys tuotantoympäristön ohjaajana jatkuvasti korostui, useiden, osin jopa ristiriitaisten tavoitteiden saavuttaminen samoilla poliittisilla keinoilla vaikeutui.

Vaikka maataloustuotannon yllä kuvatut ulkoisvaikutukset eivät Euroopan Unionin jäsenyyden seurauksena varmasti vähene, maatalouspolitiikan käyttömahdollisuudet maaseudun muiden yhteiskunnan kannalta tärkeiden tavoitteiden saavuttamiseksi entisestään heikkenevät. Ilman kilpailukykyä oma tuotantomme korvataan tuonnilla. Huonoa reaalista kilpailukykyä ei voida ajan oloon korjata kansallisella tuella. Jos tuen suhde tuotantotalouteen kasvaa liian suureksi, tukien saaminen nousee maatalouden päätöksissä ohi tuotantotoiminnan, ja kannustimet tuotannon tehostamiseksi edelleen huononevat. Lisäksi on huomattava, että EU:n maksavaksi kaavailut ja yhteisön meille sallimat tuen kokonaismäärät edellyttävät EU-sopimuksen sallimien tuotantomäärien täydellistä hyödyntämistä, jota puolestaan ei kilpailukyvyttömänä voida tehdä. Kilpailukyvyyn parantamiseksi on maataloustuotantomme

* Karkea esimerkki: Oletetaan, että maatalouden supistaminen aiheuttaa 100 000 isännän ja emännän siirtämisen sosiaaliturvan varaan ja näiden ihmisten sosiaalikustannukset sekä uudelleensijoittaminen aiheuttavat 100 000 markan menot ihmistä kohti vuodessa. Näin maatalouden supistamisen vaihtoehtoiskustannus, ilman maaseudun elintarviketeollisuuden ym. kerrannaisvaikutuksia, olisi 10 miljardia markkaa vuodessa.

purettava yhteiskunnan sille antamien muiden tehtävien kustannusrasitus, ja hoidettava nämä tavoitteet sitten muilla, maatalouden tuotantoon kohdistuvasta politiikasta irrallaan olevilla toimilla.

Käsillä oleva muistio liittyy kiinteästi kahden valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa toimivan työryhmän työhön. Niistä toinen on selvittänyt koko elintarvikeketjun, maatalous - elintarviketeollisuus - kauppa - kuluttaja, sopeutumispaineita yhdentyvässä Euroopassa. Toinen työryhmä selvittää edellä kuvattujen muutosten vaikutuksia kansantalouden eri lohkoille käyttäen apunaan olemassa olevia kokonaistaloudellisia malleja.

Tämän työn tavoitteena on etsiä näkökulmia maatalouden ja maaseudun sopeutumiselle EU-sopimuksen määräämiin kehyksiin. Luvussa 2 tarkastellaan, mitä ympäristömuutoksia elintarvikkeiden tuotantoketjulle tuo siirtyminen täysin säädellyistä markkinoista kysyntäjohteisiin markkinoihin. Luvussa 3 esitetään Euroopan unionin tukijärjestelmä ja kansallinen tuki sekä verrataan maatalouden tukia ja tuloja tilakohtaisesti nyky-Suomessa ja EU-jäsenenä. Luvussa 4 käydään läpi maa- ja metsätalousministeriön virkamiesten ohjauksessa laadittu esitys kansallisista maa- ja puutarhatalouden tukitoimista. Laskelmissa selvitetään, miten maa- ja puutarhatalouden tukeminen vaikuttaa valtion talouteen. Luvussa 5 tarkastellaan elintarviketuotantoketjun sopeutumista EU-sopimuksen raameihin siten, että se tapahtuisi mahdollisimman vähin yhteiskunnallisista kustannuksista. Lopuksi luvussa 6 käydään läpi virkamiestyöryhmien esittämää tukipakettia siinä valossa, miten se edesauttaa elintarvikeketjumme sopeutumista EU-kilpailukykyiseksi.

2 ELINTARVIKETALOUDEN TOIMINTAKETJU EU-JÄSEN- NYYSTILANTEESSA

2.1 Nykytilanne

Elintarviketuotannon koko ketju maataloudesta ja sen tuotantopanoksista lähtien aina kuluttajille saakka on valtiovallan toimesta *lakisääteisesti* säädelty. Maataloustuottaja on pääsääntöisesti tiennyt, mikä hinta tuotteesta saadaan riippumatta sen kysynnästä markkinoilla, sillä *rajasuoja* on taannut pitäytymisen kotoperäisen panoksen käyttöön maataloustulolaisissa sovitulla hinnalla. Ketjun loppupäässä kotimaisen tuotannon kanssa kilpailevien elintarvikkeiden tuonti on ollut hyvin pientä.

Taulukko 2.1. Tuonnin osuutta kotimaan kulutuksesta voidaan kuvata kuluttajaindeksi tuoteryhmien ja niiden painojen avulla

	paino%/ ravinto	tuonti %
Leipä ja viljatuotteet	16,7	1,0
Liha	26,0	---
Maito, juusto, voi, jäätelö	21,9	0,5
Margariinit ja öljyt	1,9	---
Kala	3,5	1,5
Kananmunat	1,5	---
Hedelmät, vihannekset	14,6	9,0

Korkea elintarvikkeiden rajasuoja on merkinnyt säätelyetua maataloudelle, elintarviketeollisuudelle ja kaupalle. Vaikka hintavalvonta viranomaistoimintana on lopetettu jo vuonna 1988, luovat rajasuoja ja maatalouden säätely elintarvikkeille niin elintarviketeollisuuden kuin kaupan kohdalla verrattain vapaat hinnoittelumahdollisuudet. Täyskustannuspohjalta määräytyvä hinnoittelu suosii mahdollisimman suurta tuotantoa ja voimaperäistä viljelyä. Tuotanto on supistunut ainoastaan valtion varoista maksettujen rajoitustoimien vuoksi (kesannointimaksut).

Taulukko 2.2. Ylituotanto eli tuotannon ja kulutuksen välinen ero vuonna 1993

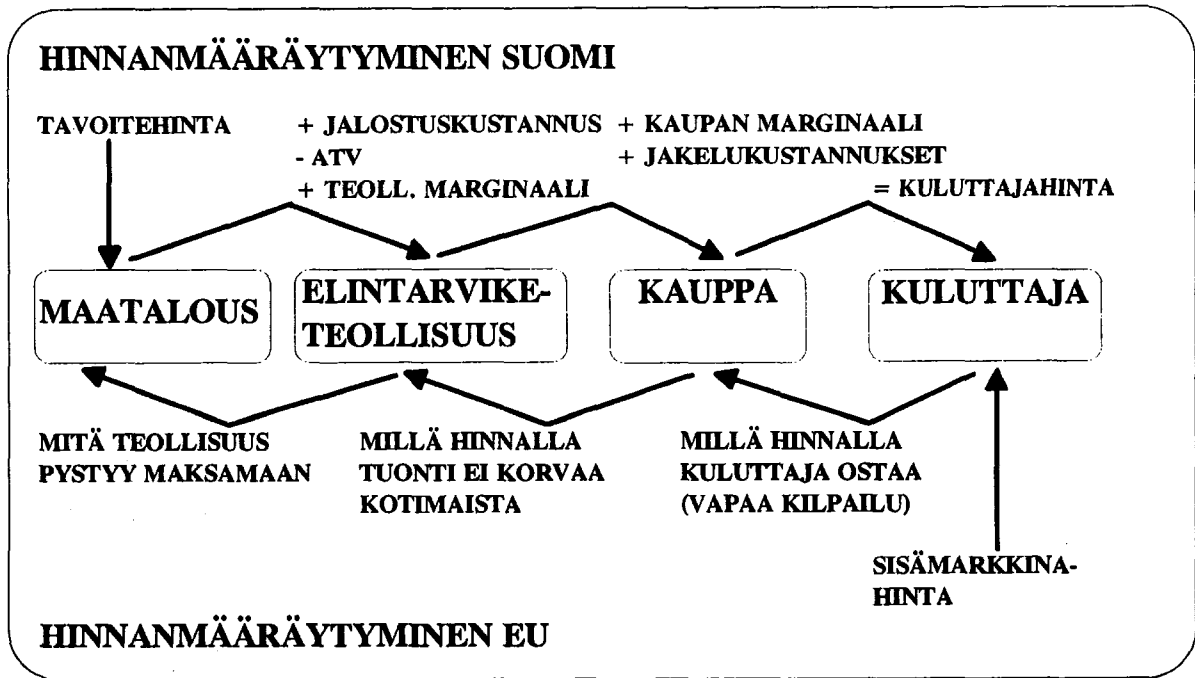
	%
Maito (rasvan mukaan)	24
Naudanliha	11
Sianliha	9
Kananmunat	24

Alkutuotevähennys (ATV) tuo maataloustuotteiden hinnat lähemmäksi maailmanmarkkinahintoja. Tätä tukea maksettiin viime vuonna 5,3 miljardia markkaa. ATV-korjatuilla hinnoilla elintarviketeollisuus ostaa tarvitsemansa raaka-aineet kotimaasta. Rajasuoja turvasi kotimaisen tuotannon ja elintarvikkeiden jalostuksen.

Taulukko 2.3. Alkutuotevähennyksen määrä on tuoteryhmittäin seuraava:

Maito	1,850
Liha	1,450
Vilja	930
Kananmunat	100
Peruna	80
Kasvihuonevihannekset	105
Avomaavihannekset	60
Marjat	60
Kala	100
Kasvihuonekukat	125
Taimet	20
Tuontituotteet	385

Maatalous oli täysin hallinnollisesti säädelty. Maataloustulolaki määräsi maataloustuotteiden hinnat, ATV alensi elintarviketeollisuuden maksamia raaka-aineiden hintoja, kilpailulta suojattujen jalostuskustannusten, jakelukustannusten ja kaupanmarginaalien yhteisvaikutuksesta syntyi kuluttajan hinta. Rajasuoja korvasi kotimaisen tuotannon ja elintarvikkeiden jalostuksen. Yli kansallisen kysynnän menekin takasi valtio vientituen muodossa. Tähän kaikkeen EU tuo muutoksen (Kuvio 2.1).

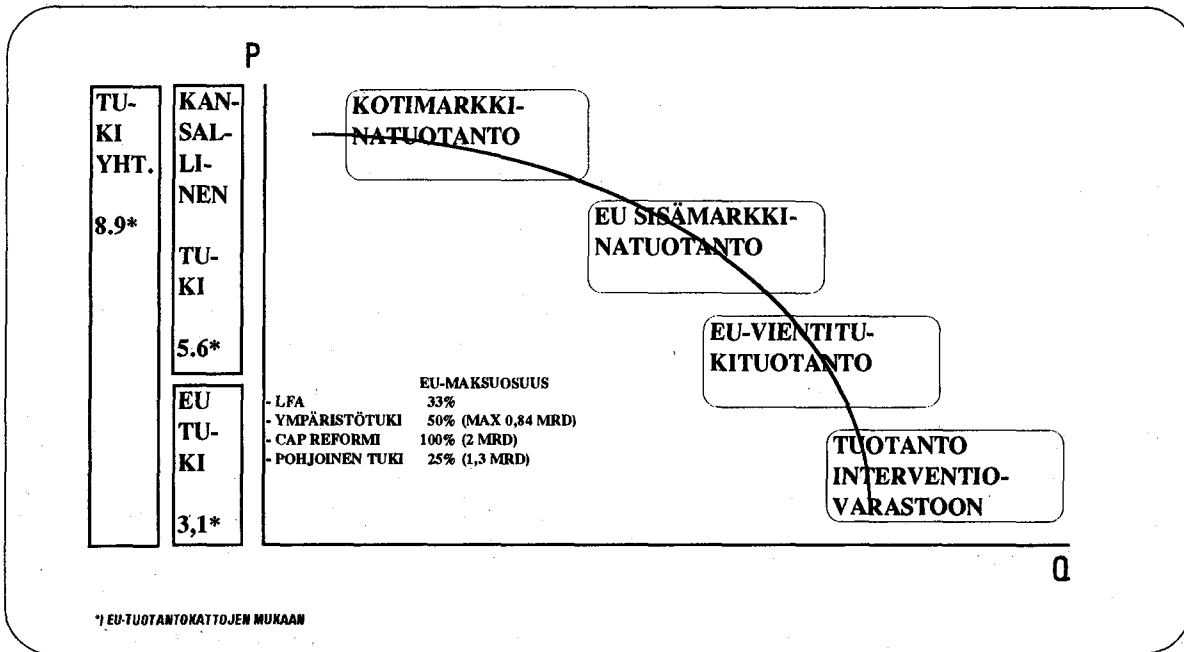
Kuvio 2.1. Hinnanmääräytyminen Suomi ja EU

2.2 Toiminta EU-järjestelmässä

Vapaa tuonti ja vienti eri EU-maiden kesken pakottaa niin maatalouden kuin teollisuuden ja kaupankin toimimaan markkinoilta tulevien tarpeiden mukaan. Elintarvikeketjun hallinnollisen ohjauksen tilalle tulee *markkinaohjautuvuus*. EU-maiden ulkopuolelle tapahtuvaan elintarvikekauppaan nähden on korkea rajasuoja niin, että tuontia rajoitetaan tuontimaksuilla ja vientiä tuetaan vientituella. Maailmanmarkkinahinnat eivät vallitse EU:n sisämarkkinoilla. EU maksaa vientitukea kolmansiin maihin suuntautuvalla viennille.

Maatalous tehostuu kysyntäohjauksen kautta. Kauppa myy tuotteita, joita kuluttajat kysyvät. Tuontiuhka pakottaa elintarviketeollisuuden ja maatalouden tehostamaan toimintaansa. Oleellista on, että maatalous- ja elintarviketuotteet saadaan markkinoitua. **Kilpailukyvyttömät tuotteet ajautuvat aina huonommille markkinoille.** Suomessa on EU:hun liittymisen myötä edessään neljät markkinat aiemman käytännöllisesti katsoen yksien markkinoiden sijaan (Kuvio 2.2).

- Parhaan hinnan saa **kotimarkkinoilta**. Niiden suojana EU-sisämarkkinoiden kilpailuun on rahtikustannuksista johtuva hinnanero.

Kuvio 2.2. Hinnat eri markkinoilla ja maatalouden tuki EU-jäsenenä

- On mahdollista viedä sisämarkkinoille. Myyntihinnan tulee olla sellainen, että muissa maissa löytyy ostohalukkuutta.
- Vienti EU-alueen ulkopuolisiin maihin tapahtuu EU:n vientituella. EU pyrkii antamaan vientitukea mahdollisimman vähän. Jäsenmaiden yritykset tekevät EU:lle tarjouksia siitä, millä hinnalla ne ovat valmiit viemään kolmansiin maihin.
- Varsinainen ylijäämä kotimarkkinamyynnin, sisämarkkinamyynnin ja tuetun viennin jälkeen myydään **interventiovarastoon** niillä tuotteilla, joilla se on mahdollista. EU pyrkii siihen, että ylituotannon tuottaminen ei olisi kannattavaa eikä huokuttelevaa. Siksi interventiohintoja pidetään alhaisina.

Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kysyntä ohjaa EU:ssa maataloustuotantoa ja elintarvikkeiden jalostusta (kuvio 2.1). Kauppa voi vapaasti ostaa tavaroita sekä kotimaasta että muista jäsenmaista. Elintarvikkeiden tuontiosuus on vain 14 % kotimaan kulutuksesta. Kotimaista tuotantoa suojaa vihreän ecun muodostama rajasuoja. Vapaa tuonti pakottaa kaupan niinkuin maatalouden ja elintarviketeollisuuden seuraamaan muiden EU-maiden toimintatehokkuutta.

Elintarviketeollisuudessa kotimaisen raaka-aineen tulee olla kilpailukykyinen muista maista tuodun raaka-aineen kanssa. Elintarviketeollisuuden tehokkuudesta, tuotekehittelystä ja markkinoista riippuu se, kuinka paljon maataloudelta ostetusta raaka-aineesta kyetään maksamaan. Enää maatalous ei kykene tarjoamaan kiinteällä ennalta määrättyllä hinnalla tuotteitaan teollisuudelle.

Maataloustuotteita jalostavan teollisuuden maksukyky määrää maataloustuotteiden hinnat. Tuottajahintojen ohella maataloustuottajat saavat EU:n maksamaa tulotukea. Suora tuki saadaan hehtaari- ja kotieläintuen muodossa. Se ei kannusta tuotannon kasvattamiseen siten kuin nykyinen hintatuki Suomessa. Maatalous saa tuottaa yli-tuotantoa, mutta ylituotannosta saatava taloudellinen hyöty on riippuvainen siitä, millä hinnalla tuotanto pystytään markkinoimaan.

Maataloudessa ei pidä itsetarkoituksellisesti pyrkiä EU:n sallimaan **maksimitukeen**. Menettely ei ole maatalouden itsensä kannalta järkevää, mikäli tuotteita ei saada kaupaksi joko omassa maassa tai sisämarkkinoilla, vaikka EU maksaakin 1/3-osan luonnonhaittakorvauksesta (LFA-tuesta) tai puolet ympäristötuesta, . Muilla alueilla kustannukset eivät kata tuotteista saatavaa hintaa. Pohjoinen tuki ja erityistuet pitävät - yhteiskunta- eikä maatalouspoliittisista syistä - maataloustuotantoa yllä myös epä-suotuisilla alueilla.

Uusi asetelma pakottaa sopeutumisaikana löytämään oikeat tuotteet ja alueet sekä tilakoot maatalouden ylläpitämiseksi. Maatalous ei ole enää oikea kanava hoitamaan nykyisen kaltaisia yhteiskuntapoliittisia velvoitteitaan.

2.3 EU:n vaatimukset elintarviketaloudelle

EU-ympäristössä kuluttaja- ja elintarvikehinnat tulevat heti EU-hintaisiksi. Tästä syntyy vaatimuksia:

- elintarviketeollisuuden on saatava EU-hintaista raaka-ainetta. Jotta se saisi EU-hintaista raaka-ainetta, niin maataloustuotteiden pitää olla EU-hintaista.
- Jotta maataloustuotteet olisivat EU-hintaisia, niin maatalouden panosten pitää olla EU-hintaisia. Kysymys pelkistyy pitkälle rehun hintaan. Yhden markan alennus rehun hinnassa merkitsee neljän markan alennusta sianlihan hinnassa.
- Toisin sanoen saatettaessa Suomi EU-kuntoon on selvitettävä kriittiset panos-tuotossuhteet. Korjaustoimet on ohjattava aina tuotantoketjun alkupäähän.

Taulukko 2.4. Esimerkiksi sianrehuseoksen raaka-ainekustannuksissa olevat hintaerot ovat indeksillä kuvattuna seuraavat:

p/kg	EU-maa	Suomi
Vilja	100	142
Lese	100	123
Tapioka	100	---
Melassi	100	190
Maissigluteeni	100	---
Soijarouhe	100	120
Kalajauho	100	147

Taulukko 2.5. Meijerien maidosta maksama raaka-ainekustannus, joka hinnoitellaan kuluttajahintoihin, on vuonna 1993 ollut seuraava:

tavoitehintaa	2,82 mk/l
- alkutuotevähennys	0,81
+ lisät	0,09
TEOLLISUUDEN KUSTANNUS	2,10 mk/l

Taulukko 2.6. Lihan tuottajahinta, teollisuuden raaka-ainekustannushinta ja EU-maissa vuonna 1995 arvioitu lihan tuottajahinta on seuraava:

Muutos %	Tuott. hinta	atv	Teoll. hinta	EU-hinta	%
Sianliha	16,81	4,08	12,73	8,32	-35
Naudanliha	23,50	5,71	17,79	15,75	-11
Broileri	13,17	2,37	10,80	6,55	-40

Taulukko 2.7. Viljan tuottajahinta laatulisineen, teollisuuden raaka-ainekustannushinta ja arvioitu hinta EU:ssa vuonna 1995 ovat seuraavat:

Muutos %	Tuott. hinta	atv	Teoll. hinta	EU-hinta	%
Vehnä	2,46	0,44	2,02	0,86	-57
Ruis	2,95	0,53	2,42	0,94	-61
Ohra	1,86	0,33	1,53	0,78	-49
Kaura	1,76	0,32	1,44	0,78	-46

Ei riitä, että vain raaka-aineiden hinnat ovat kohdallaan, myös niitä jalostavien yksiköiden on oltava EU-kunnossa. Maatalouden tukipaketti kansallisine tukineen on suunnattava siten, että maatalous sopeutuu EU-hintatasoon. Tällöin tulee suosia Suomen luontaisia maatalouden alueita ja kehitettävä tuotevalikoimaa, jossa Suomella on suhteellisia etuja EU-maihin verrattuna. On päästävä eroon tuotteista, jotka ohjautuisivat kotimaan ja sisämarkkinoiden ulkopuolelle tuotannollisesti kannattamattomaan EU:n vientituen tai interventiovaraston piiriin. Ne tuotteet, joita ei saada kaupaksi, tulevat meidän itsemme maksettaviksi. Emme saa niistä myöskään EU:n maksamaa tukea. EU määrittelee myös kansallisen tuen katon, joten kaupaksi kelpaamattomia maatalous- ja elintarviketuotteita ei voi määräämättömästi kasvattaa.

Maatalouden ja elintarviketeollisuuden EU-sopeuttamisessa on erotettava,

- mitkä tuet edistävät maatalouden hintasopeutumista uusine tuotteineen ja
- mitkä toimet edistävät tuotantoyksiköiden kilpailukykyä.

Kriittisesti on suhtauduttava toimiin, jotka tukevat muita kuin maataloudellisia tavoitteita. Nämä pitää hoitaa muulla yhteiskuntapolitiikalla. On saatava käsitys, minkälaiseen tilaan maatalous ja elintarviketeollisuus on ajautumassa viiden vuoden sopeutumisan jälkeen.

3 MAATILOJEN TUET JA TULOT NYKY-SUOMESSA JA EU-JÄSENEENÄ

3.1 Johdanto

Jäsenyydellä on suuri vaikutus maatalojen tulonmuodostukseen, koska tuotteista saatava hinta laskee varsin voimakkaasti. Lisäksi koko nykyinen tukijärjestelmä poistuu ja tilalle tulee uusi tukijärjestelmä. Se koostuu toisaalta Euroopan unionin osuudesta Suomen maatalouden tukemiseen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan säännösten mukaisesti ja lisäksi käyttöön tulee EU:n hyväksymässä muodossa Suomen kansallinen tukijärjestelmä.

Maatalouden nykyinen tukijärjestelmä koostuu useista eri tukimuodoista, joiden määräytymisperusteet ovat osin varsin monimutkaisia, osin ne perustuvat selkeästi tuotettuun määrään tai tuotannontekijäyksiköihin. EU:n tukijärjestelmä (liite 3.1) puolestaan koostuu hieman erilaisista elementeistä ja on painottunut siten, että siellä ei ole käytössä tuotantomääriin sidottuja tukia. Sellaiset tukimuodot ovatkin varsin kategorisesti kiellettyjen tukien luettelossa.

Lisäksi EU:ssa maksetaan siirtymäkauden tukea maataloudelle ja tukea elintarviketeollisuuden rakennerationalisointiin.

Seuraavaksi tarkastellaan suoria tulotukia ja hinnan mukana maksettavia tukia nyky-Suomessa ja Suomessa EU:n jäsenenä. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät tällöin maatalojen rakennetuet, ylijäämien vientituki, rajasuoja ja verojärjestelmän sisältämät tuet.

3.2 Nykyinen tukijärjestelmä

Suomen maataloustukijärjestelmä on perustunut ja perustuu keskeisesti hintatukeen. Toisin sanoen maataloudelle on maksettu tukea tuotettujen kilojen ja litrojen perusteella. Viime vuosina on siirrytty kansainvälisen vapaakauppasopimuksen ja EU-jäsenyysneuvottelujen viitoittamaan suuntaan ottamalla käyttöön enenevässä määrin suoran tulotuen tyyppistä tukijärjestelmää. Jo ennestään maassamme on ollut käytössä eläinten lukumäärään ja peltoalaan perustuvia tukimuotoja.

Maataloustukemme perustuu maataloustulolakiin ja maataloustuloneuvottelujen tuloksiin. Tuki maksetaan viljelijöille suurelta osin tuotteiden, maidon ja lihan, myyntitilitysten mukana.

3.3 Tukijärjestelmä EU:n jäsenenä

EU:ssa ei maataloudelle hyväksytä hintatukea, vaan tuen tulee olla tuotantomääriin sitomatonta. EU:ssa ollaan siirtymässä maatalouspolitiikan (CAP) uudistuksen myötä suoran tulotuen suuntaan. Tuki perustuu tällöin peltoalaan ja kotieläinten lukumääriin kuitenkin siten, että siolle ja kanoille ei makseta tukea.

Euroopan unionin maatalouspolitiikan olemassa olevista tukimuodoista Suomessa tulee käyttöön vuoristoisten alueiden LFA-tuki eli epäedullisten alueiden tuki. Lisäksi käytössä on ympäristötuki.

Edellä esitetyn lisäksi käyttöön otetaan kansallinen tukipaketti täyttämään sitä eroa, mikä syntyy EU-tuen ja nykyisen tuen välille. Tukea maksetaan osin EU:n kassasta ja osin se rahoitetaan kansallisista varoista.

EU-sopimuksen mukaisesti maataloudesta saatavat myyntitulojen ja maksettujen tukien summa ei saa lisääntyä EU-jäsenenä. Koko järjestelmän muuttuessa tapahtuu luonnollisesti jonkinasteisia muutoksia mautilojen tulotasossa.

3.3.1 CAP-reformituki

CAP-reformituki (liite 3.1) koostuu peltoviljelyn ja kotieläintuotannon tuesta.

Peltoviljelyn tukea maksetaan toisaalta viljan hinnanalennuskorvauksena ja toisaalta öljykasvien hehtaaritukena. Kotieläintuotannon tuki puolestaan koostuu naudanlihan tuotannon tuesta ja emolehmäpalkkiosta. Lisäksi olisi mahdollista ottaa kansallisella päätöksellä käyttöön vasikoiden teurastuspalkkio.

3.3.2 LFA-tuki

Osa maatumme, 85 prosenttia peltoalastamme, on neuvottelusopimuksessa hyväksytty Euroopan unionin epäedullisten alueiden piiriin, toisin sanoen samanarvoiseksi kuin vuoristoiset alueet Euroopassa.

Vuoristo-LFA-tukea maksetaan (liite 3.1) kotieläinten, ei kuitenkaan sikojen ja kanojen, perusteella sekä viljan ja erikoiskasvien viljelyalan perusteella. Tuki on porrastettu siten, että sitä maksetaan vain 120 hehtaariin tai nautayksikköön asti ja tällöinkin yli 60 yksikön yli menevältä osalta puolena siihen astisesta. Lisäksi rajoitteena on se, että tukea maksetaan korkeintaan 1.4 nautayksiköltä rehuntuotantohehtaaria kohti.

3.3.3 Kansallinen tuki

Kansallinen tuki koostuu pohjoisten alueiden tuista, kansallisesta erityistuesta, erikoiskasvien tuesta, nuorten viljelijöiden tuesta ja puutarhatuotannon tuesta. Tukea varten maa on jaettu Eteläisimpään-Suomeen, Väli-Suomeen ja Pohjois-Suomeen. Lisäksi Pohjois-Suomen alue on jaettu neljään osa-alueeseen. Tuen määrä vaihtelee alueittain ja sitä maksetaan kotieläinten lukumäärän ja peltohehtaarien mukaan.

Pohjoisten alueiden tukea maksetaan kotieläin-, hehtaari-, tuotanto- ja kuljetustukena Pohjois-Suomen alueelle. Kansallinen erityistuki on Eteläisen- ja Väli-Suomen kotieläintuotannon tuki. Erikoiskasvien tuki maksetaan Eteläisen- ja Väli-Suomen erikoiskasvien tuotannolle. Nuorten viljelijöiden hehtaaritukea ja puutarhatuotannon tukea maksetaan kaikille tukialueille.

3.4 Tuet ja viljelijöiden tulot

Maatilojen nykyiset tuet on laskettu käyttäen VATT:n mikrosimulointimallia, joka perustuu maatilatalouden yritys- ja tulotilaston yksilöaineistoon. Aineistossa on noin 13 000 maatalan veroilmoitustietoja täydennettynä maatilahallinnon tiedoilla ja aineisto kuvaa vuotta 1992.

Tuet on laskettu tilakohtaisesti muuttaen valtioneuvoston päätökset laskentakaavan muotoon (vrt. Mature työryhmän muistio 1990:VM22). Tuet EU-jäsenenä on laskettu samalla maatilakohtaisella aineistolla käyttäen tällöin EU-tukijärjestelmästä muodostettuja laskentakaavoja sekä tuotteista saatavia EU-hintoja.

Tuki sisältää nykytilan kuvauksessa hintatuen ja suoran tuen siten, että rakennetuki ja verojärjestelmän tuki ei ole laskelmissa mukana. Vastaavasti EU-tilanteessa tuen ja maataloustulon laskennassa mukana ovat tuotteista saadut hinnat ja maksettu CAP-reformituki, LFA-tuki, ympäristötuki ja kansallinen tukipaketti.

3.4.1 Tuet ja tulot nykyjärjestelmässä ja EU-jäsenenä

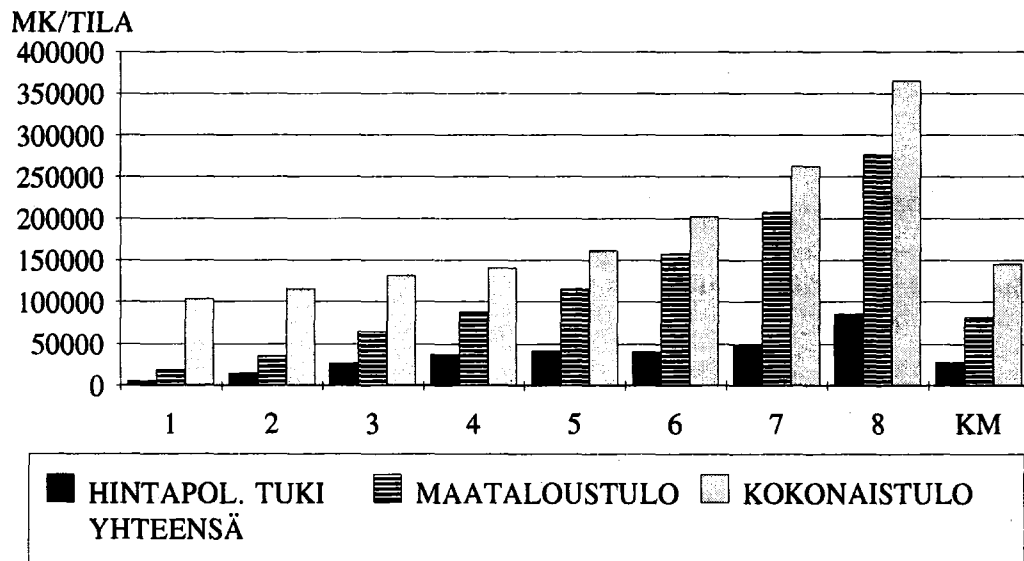
Suuri muutos viljelijöiden tuloissa johtuu siitä, että tuotteista saatava yksikköhinta laskee jyrkästi EU-jäsenyyden mukana. Tuen osuus viljelijöiden tuloista kohoaa varsin paljon verrattuna nykytilaan. Seuraavassa tarkastellaan mikrosimulointimallin tulosten avulla tuen, maataloustulon ja viljelijöiden kokonaistulojen muutoksia eri kokoisilla tiloilla, eri osissa maata sijaitsevilla tiloilla ja eri tuotantosuuntaa harjoittavilla tiloilla.

3.4.1.1 Tuet ja tulot tilakoon mukaan

Maatilojen tuet kasvavat tilakoon mukaan, samoin myös maataloustulo ja maanviljelijäpuolisoiden kokonaistulot (kuvio 3.1).

Maatilojen tuet kasvavat selvästi tilakoon kasvun myötä EU-maailmassa (kuvio 3.2). Tämä johtuu tuen määräytymisestä yrityskoon mukaan. Tuki ylittää maataloustulon 15 - 20 pellohehtaarin tilakokoluokassa ja suurimmilla tiloilla tuki ylittää selvästi myös kokonaistulot.

Maataloudelle maksettu tuki on kaikilla tiloilla keskimäärin suurempi kuin maataloustulo, joka siis sisältää tuen, ja tuotteista saatavan hinnan.

1 = 2 - 5 ha

2 = 5 - 10 ha

3 = 10 - 15 ha

4 = 15 - 20 ha

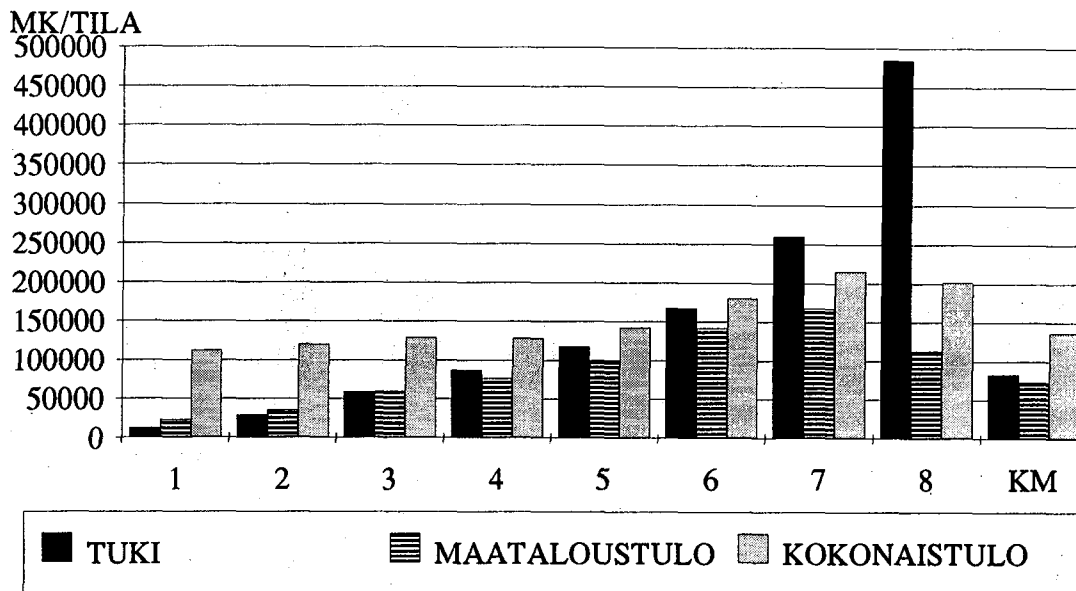
5 = 20 - 30 ha

6 = 30 - 50 ha

7 = 50 - 100 ha

8 = 100 -

Kuvio 3.1. Tuet ja tulot tilakoon mukaan, nykytaso

1 = 2 - 5 ha

2 = 5 - 10 ha

3 = 10 - 15 ha

4 = 15 - 20 ha

5 = 20 - 30 ha

6 = 30 - 50 ha

7 = 50 - 100 ha

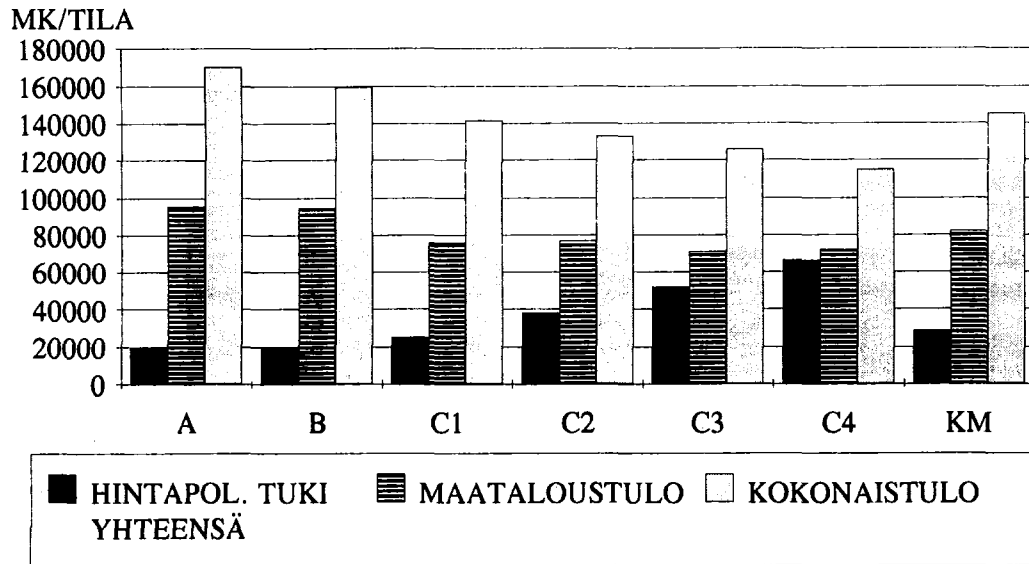
8 = 100 -

Kuvio 3.2. Tuet ja tulot tilakoon mukaan, EU

3.4.1.2 Tuet ja tulot alueellisen sijainnin mukaan

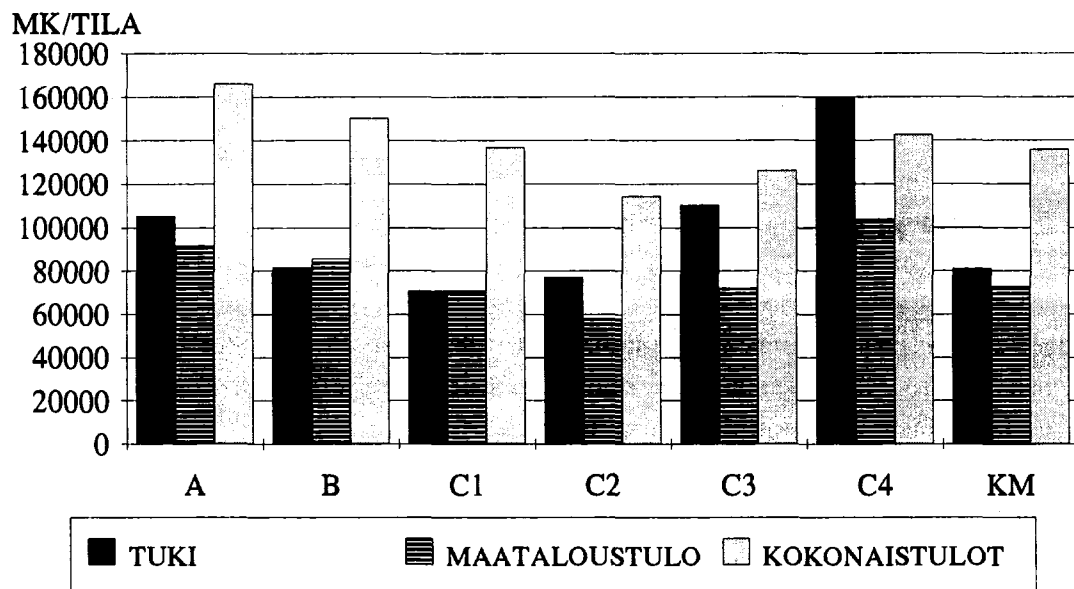
Nykyisessä tukijärjestelmässä maatalouden tuki kasvaa tasaisesti kohti pohjoista mennessä (kuvio 3.3). Vastaavasti maataloustulo ja viljelijäpariskunnan kokonaistulot pienenevät tasaisesti pohjoiseen mentäessä.

EU-Suomessa maataloustulo, joka siis sisältää tuen, on selvästi suurinta pohjoisimmassa Suomessa, samoin myös tilaa kohti laskettu tuki (kuvio 3.4). Kokonaistulot ja maataloustulo ovat pienimmät tukivivöhykkeellä C2.

a = eteläisin Suomi, b = Väli-Suomi, c_i = Pohjois-Suomi, eri vyöhykkeet

Kuvio 3.3. Tuet ja tulot tukialueittain, nykytila

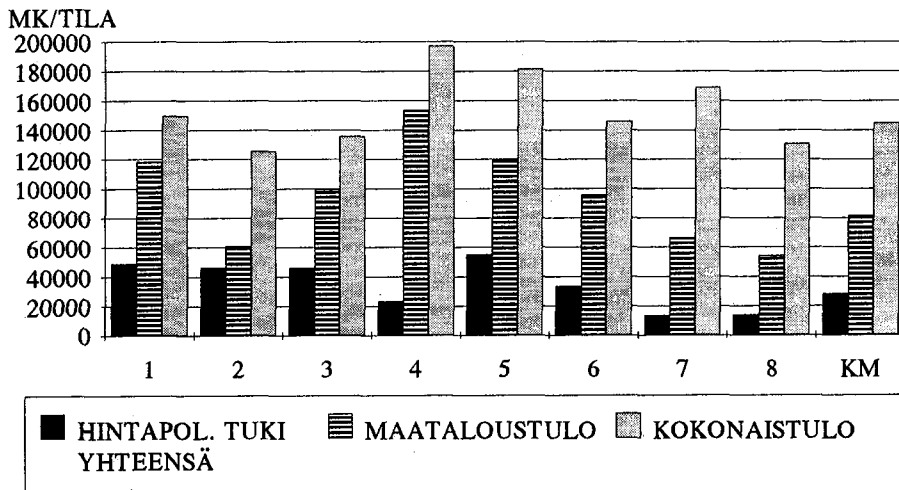

a = eteläisin Suomi, b = Väli-Suomi, c_i = Pohjois-Suomi, eri vyöhykkeet

Kuvio 3.4. Tuet ja tulot EU-tukialueittain

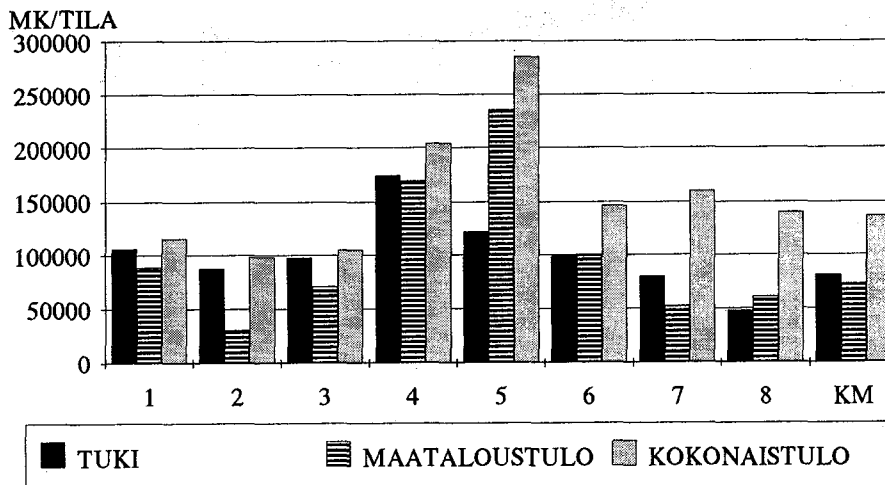
3.4.1.3 Tuet ja tulot tuotantosuunnittain

Tuotantosuunnittain tarkastellen tilaa kohti laskettu tuki on suurinta siipikarja- ja maitotiloilla (kuvio 3.5). EU-jäsenenä tuki on laskelmien mukaan suurinta sikatiloilla (kuvio 3.6).

1 = maito	5 = siipikarja
2 = naudanliha	6 = muu kotiel.
3 = maito + naudanliha	7 = vilja
4 = sika	8 = muu

Kuvio 3.5. Tuet ja tulot tuotantosuunnittain, nykytila

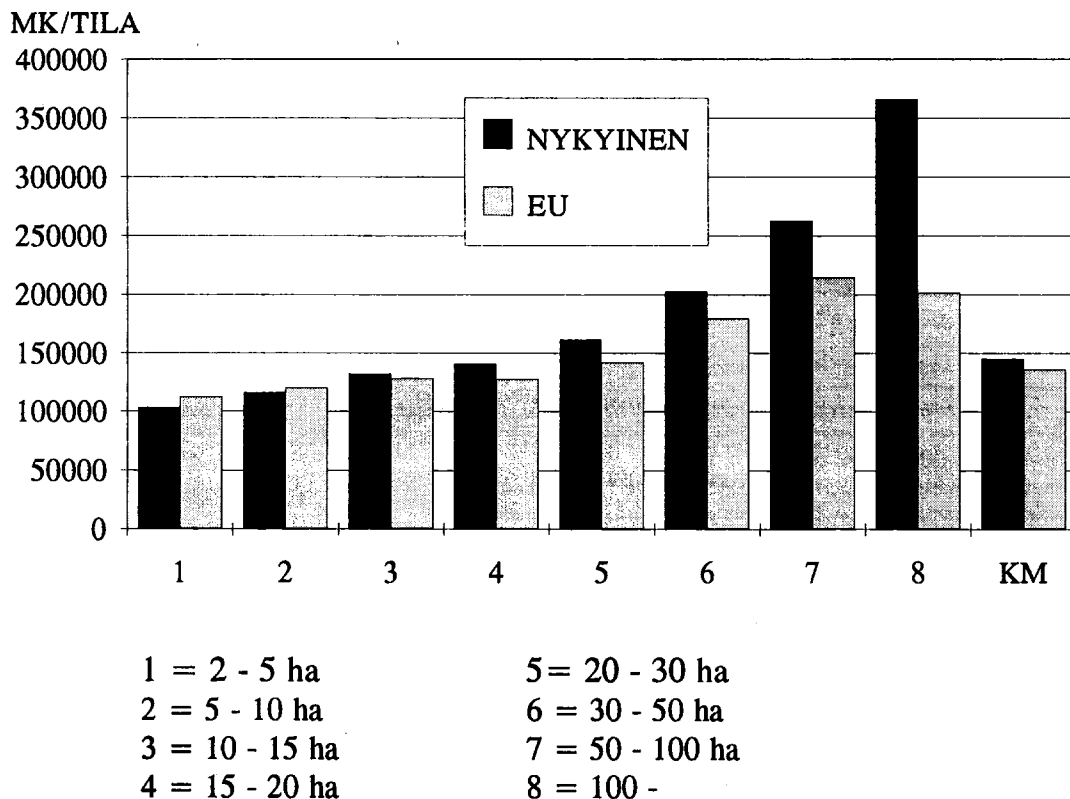
1 = maito	5 = siipikarja
2 = naudanliha	6 = muu kotiel.
3 = maito + naudanliha	7 = vilja
4 = sika	8 = muu

Kuvio 3.6. Tuet ja tulot tuotantosuunnittain, EU

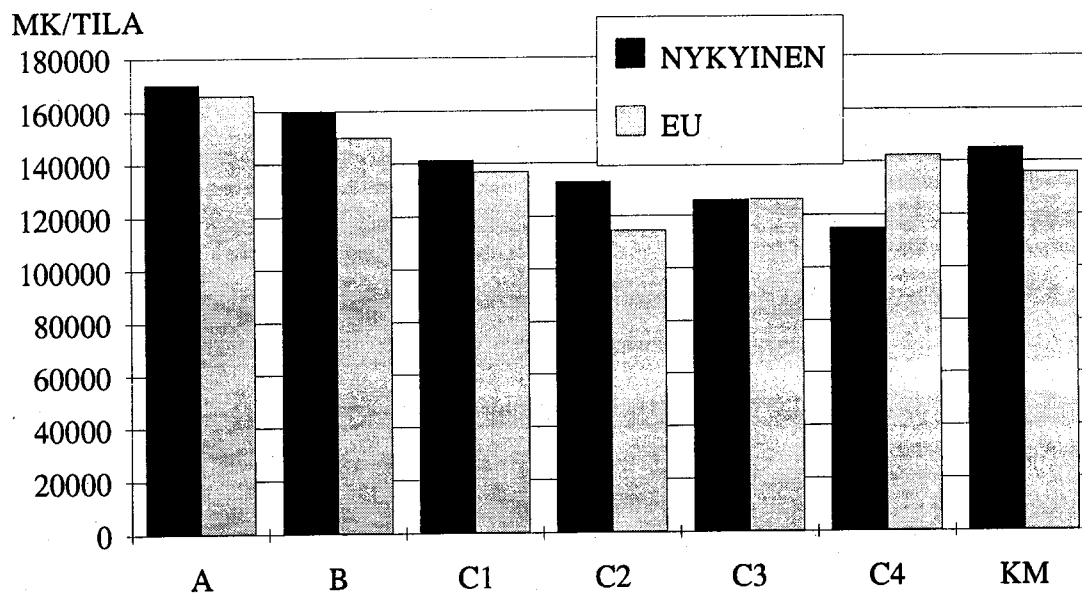
3.5 Yhteenveto järjestelmän muutoksen vaikutuksista

Muutokset maatilojen kokonaistuloissa, viljelijän ja puolison yhteenlasketuissa tuloissa, eri tilakokoluokissa, eri osissa maata ja eri tuotantosuunnissa on esitetty kuvioissa 3.7, 3.8 ja 3.9.

Pienimmillä tiloilla kokonaistulo kasvaa hieman ja vähenee voimakkaasti suurilla tiloilla. Alueellisesti tarkastellen kokonaistulo kasvaa vain pohjoisimmissa osissa maata, jossa tuen määrät sinänsä ovat pieniä kokonaissummana. Maitotilojen kokonaistulot näyttävät laskevan selvästi jäsenyyden myötä.

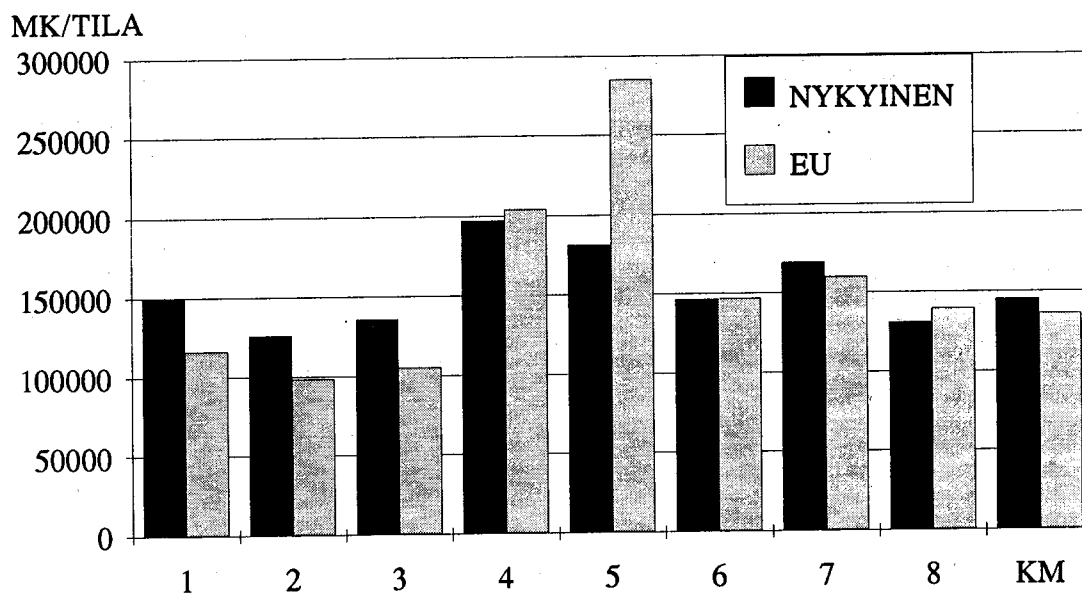

Kuvio 3.7. Maatilojen kokonaistulot tilakoon mukaan

a = eteläisin Suomi, b = Väli-Suomi, c_i = Pohjois-Suomi, eri vyöhykkeet

Kuvio 3.8. Maatilojen kokonaistulot alueittain

1 = maito	5 = siipikarja
2 = naudanliha	6 = muu kotiel.
3 = maito + naudanliha	7 = vilja
4 = sika	8 = muu

Kuvio 3.9. Maatilojen kokonaistulot tuotantosunnittain

EU-TUKIJÄRJESTELMÄ 1995

PELTOVILJELYN TUKI

Viljan hinnanalennuskorvaus

- ♦ tuki on 45 ECU/tonni
- ♦ tukea maksetaan 1,6 milj. hehtaarin perusalalle
- ♦ tuen perustana on satovuosien 86-90 (86/87-90/91) alueellinen keskisato (tonni/ha) siten, että huonointa ja parasta vuotta ei oteta huomioon
- ♦ tuki tilaa kohti (mk/tila) lasketaan seuraavasti:

45 ECU/tonni

* 7,6 mk/ECU

* alueen keskisato (tonni/ha) * tilan vilja-ala (ha/tila)

- ♦ yli 92 tonnia viljaa tuottavan viljelijän on kesannoitava 15 % vilja-alastaan (1,6 milj.ha)
- ♦ kiertävää kesantoa noudattavan on kesannoitava 20 % vilja-alastaan (jos vähentää lannoitteiden käyttöä, kesantovelvoite on 18 %)
- ♦ kesantoa saa olla enintään 33 % perusalasta
- ♦ kesantokorvaus/ha on 57 ECU/tonni kertaa alueen keskimääräinen hehtaarisato
- ♦ vapaaehtoisesta kesannoinnista maksetaan 57 ECU/ha 33 %:lle perusalasta

Öllykasvien hehtaarituki

- ♦ tuki on 359 ECU/ha (vaihtoehtoinen öljykasvien osalta viljan hinnanalennuskorvaukselle, jos öljykasvien suhteellinen satotaso on parempi kuin viljan (suhteessa EU-satoihin))
- ♦ hehtaarituki tilaa kohti (mk/tila) $359 \text{ ECU/ha} * 7,6 \text{ mk/ECU} * \text{alueen öljykasvien tai viljan keskisatotaso suhteessa EU:n vastaaviin (2,36 tonni/ha ja 4,6 tonni/ha)} * \text{tilan öljykasvien viljelyala}$
- ♦ valinta viljan hinnanalennuskorvauksen ja öljykasvien hehtaarituen välillä tehdään alueittain
- ♦ muille kuin "professional producer" eli pienille tiloille tuki maksetaan viljan hinnanalennuskorvauksen mukaan
- ♦ professional producer on 92 tonnia vastaavalla alueella viljakasveja viljelevä

KOTIELÄINTUOTANNON TUKI

Naudanlihantuotannon tuki

- ♦ tuen määrä on 90 ECU/sonni kaksi kertaa sen elämän aikana (11 kk:n ja 22 kk:n ikäisenä), maksetaan korkeintaan 90 eläimeen asti kummassakin ikäryhmässä
- ♦ tukea maksetaan enintään 250 000 sonnille
- ♦ jos sonneja on enemmän tuki/sonni alenee. Esim. jos sonnien määrä on 300 000 kpl, tuki on $250\,000 \text{ sonnia} * 90 \text{ ECU/sonni} / 300\,000 = 75 \text{ ECU/sonni}$
- ♦ enimmäiseläintiheys, jolle tukea maksetaan on 2 ny/karkearehuhehtaari
- ♦ laajaperäistämistukea maksetaan 30 ECU/sonni
- ♦ laajaperäistämistuen saaminen edellyttää, että tilalla on enintään 1.4 nautayksikköä/karkearehuhehtaari
- ♦ viljelijän kannattaa valita laajaperäistämistuen rajalla, käyttääkö osan rehualasta karkearehuna, vai hakeeko koko vilja-alalle viljan hinnanalennuskoravausta

Emolehmäpalkkio

- ♦ kiintiö on 55 000 päätä sekä julistus mahdollisesta lisästarpeesta
- ♦ 120 ECU/eläin (EU maksaa) + kansallinen lisä (mikäli otetaan käyttöön) 25 ECU/eläin (josta EU-maksaa 6-alueella 20 ecua) + laajaperäistämistuki 30 ECU/eläin (1.4 ny/karkearehuhehtaari)
- ♦ tilalle, joka pitää vastaavan määrän emolehmiä hakemusta seuraavien 6 kk:n ajan, eikä toimita maitoa meijeriin hakemusta seuraavan 12 kk:n aikana
- ♦ voidaan kuitenkin maksaa maitotilalle, jolla on korkeintaan 120 000 kilon meijerimaitokiintiö
- ♦ enimmäiseläintiheys, jonka perusteella tukea saa on 2 ny/karkearehuhehtaari

Vasikoiden teurastuspalkkio

- ♦ alle 10 päivän ikäiset maitorotuiset vasikat
- ♦ 100 ECU/vasikka
- ♦ tuen käyttöönotosta päätetään kansallisesti, tukea ei oteta käyttöön Suomessa

EPÄEDULLISTEN ALUEIDEN TUKI

Vuoristo-LFA

- ♦ 85 %:lle peltoalasta
- ♦ tuen määrä on 20.3 - 121.5 ECU/ha tai nautayksikkö(ny)
- ♦ tukea maksetaan:

-lihanautojen, lypsylehmien, lampaiden, vuohien ja hevosten määrän mukaan lasket-
tujen nautayksiköiden perusteella (Saksassa myös sika)

-muiden kuin nautakarjan, hevosten, lampaiden tai vuohien tuotannossa korvaus
saadaan kun tilan viljelyalasta vähennetään nautakarjan, lampaiden, vuohien ja he-
vosten ruokintaan käytetty ala

-rehu- ja leipäviljan, sokerijuuriin, öljykasvien tai muiden erikoiskasvien viljelyalan perusteella (mk/ha)

-poikkeus: vehnän tuotantoon käytetyille peltoalalle vain, jos alueen keskisato on alle 2 500 kg/ha

- ♦ tukea ei makseta:

-sikojen ja kanojen määrän mukaan

-tukeen oikeuttavien kotieläinten rehun tuotantoon käytetyille peltoalalle

- ♦ tukea maksetaan enintään 120 ny:lle tai ha:lle
- ♦ 60 yksikön (ny tai ha) ylittävältä osalta tuki on puolet normaalimäärästä
- ♦ rehuntuotantohehtaaria kohti tukea voidaan maksaa enintään 1.4 nautayksiköltä
- ♦ EU maksaa tuesta vähintään neljänneksen ja 6-alueella vähintään 50 %

YMPÄRISTÖTUKI

- ♦ perustuu alueellisiin ohjelmiin
- ♦ EU maksaa hyväksytyille hankkeille tukea enintään 840 milj. mk. Tuen saaminen edellyttää saman suuruista kansallista maksuosuutta. EU ei ole asettanut ylärajaa kansallisen ympäristötuen määrälle.

KUSTANNUSSÄÄSTÖT

- ♦ lannoitekustannus alenee
25 % (vero)
- ♦ rehukustannus alenee
40 % (vero ja raaka-aine)
- ♦ kylvösiemen
25 %
- ♦ piilevän lvv:n osuus nykyisen tuotannon arvosta eri tuotantosuosunnissa:
 - maito 5%
 - vilja 8%
 - sika 4%
 - kana 5%
 - naudanliha 6%

NAUTAYKSIKÖT :

- lypsylehmä 1 ny
- sonni tai muu 2 -vuotias nauta 1 ny
- yli 0.5-vuotias hevonen 1 ny
- 0.5-2-vuotias nauta 0.6 ny
- lammas ja vuohi 0.15 ny

TUOTTAJAHINNAT:

- Rehuvilja	0,76 mk/kg	- Leipävehnä	0,84 mk/kg
- Leipäruis	0,91 -"	- Rypsi	1,24 -"
- Sokerijuurikas	0,30 -"	- Sianliha	8,32 -"
- Kananmunat	6,80 -"	- Maito (2 070 mil.l)	1,95 mk/l
- Sonninliha	15,75 -"	- Broiler	6,55 mk/kg

4 MAA- JA PUUTARHATALOUDEN EU-TUKIPAKETIN SISÄLTÖ

Maa- ja metsätalousministeriön virkamiesten ohjauksessa on laadittu esitys kansallisista maa- ja puutarhatalouden tukitoimista. Esityksen taustaksi on valmisteltu monia vaihtoehtoisia laskelmia siitä, mitä taloudellisia vaikutuksia mahdollisella EU-jäsenyydellä olisi maatalouteen ja koko elintarviketalouteen. Keskeisenä lähtökohtana MMM:n laskelmissa on ollut se, millä tukitasolla kotimaisen maatalous- ja puutarhatalouden edellytykset voidaan turvata. Toisaalta on pyritty selvittämään, miten maa- ja puutarhatalouden tukeminen vaikuttaa valtion talouteen. Laaditussa esityksessä on lähdetty siitä, että heti alusta siirrytään EU:n hintatasolle ja hinnan pudotusten aiheuttama tulonmenetys korvataan tuottajille suoralla tuella ja/tai hintatuella.

Kokonaistuen määrä ja laskelman sisältö riippuvat tietysti siitä tavoitetasosta, missä laajuudessa maataloutta meillä jatkossa pyritään harjoittamaan. Oleellista lopputuloksen kannalta on se, että tuotannon oletetaan jatkuvan kaikilla päätuotantosuunnillamme suurin piirtein nykyisellä tasolla.

4.1 Tukitarvelaskelman rakenne

Maa- ja puutarhatalouden tukitarve koostuu lähinnä markkinoitujen tuotteiden hintojen alenemista seuraavien tuottajien tulonmenetysten kompensoimisesta. Tämä kompensointitarve on selvitetty tuoteyksikköä kaikkien keskeisten tuotantosuuntien osalta. Lähtökohtana on tällöin tuottajan tuoteyksiköstä saama markkinahinta lisättyä tuella. Tällaista kotimarkkinahintaa verrataan viljelijän EU-jäsenenä saamaan tuotekohtaiseen tuloon yksikköä kohden. Laskelmassa on otettu huomioon mahdolliset kustannussäästöt ja CAP-reformin vaikutus EU:n maatalouspolitiikkaan ja maataloustuotteiden hintoihin. Kun tuotekohtaisesti kohdennettavaan tukitasoon lisätään laskelmien ulkopuolelle jäävä hintapoliittinen tuki (vuodelta 1992) ja vähennetään arvioitu EU:n budjettituki, päästään tavoitteeseen: siirtymäkauden valtiontaloudellisten kustannusten tasoon.

MMM:n esityksen tavoitteena on viljelijöiden tulotason säilyttäminen ensimmäisenä jäsenyyvuonna lukuunottamatta hinta- ja tukitason vähäistä pudotusta heti alusta lähtien. Tämän jälkeen tapahtuvan tuen pudotuksen voidaan arvioida vastaavan tapahtuvaa kustannustason alenemista. Oletettu kustannusten aleneminen perustuu kahteen tekijään: eräiden tuotantotarvikkeiden hintojen alenemiseen ja tilakoon kasvusta seuraavaan skaalavaikutukseen, eli keskimääräisen työ- ja pääomakustannuksen laskuun.

Myyntitulojen alenemisen kompensoivaan kokonaistukeen vaikuttaa ratkaisevasti tuotannon laajuus. Perusmallissa lähdetään siitä, että maataloustuotanto vastaa arviotua kotimaista kulutusta. Tukitarpeen kannalta erityisen ratkaisevaa on maidontuotannon volyyymi (2 250 milj.l.). Tarvittava rehuvilja-ala on noin 660 000 ha ja koko viljelyksessä olevan peltoalan tarve noin 1.6 milj. ha.

Tarvittavan tuen määrään vaikuttavat monet muutkin tekijät, joita ei ole voitu ottaa käytetyssä laskelmamallissa huomioon. Näitä ovat mm. hintamuutosten vaikutus eri tuotantopanosten optimaaliseen käyttösuhteeseen. Ostorehujen halpeneminen suhteessa kotoisiin rehuihin lisää niiden käyttöä, mikä alentaa tuotantokustannuksia. Ehkä keskeisin tukitarpeen suuruuteen vaikuttava tekijä on kuitenkin se, millaiseksi jalostusportaan maksamat tilityshinnat EU:ssa muodostuvat. EU-tilanteessa vallitsevan keskimääräisen tuottajahintason arviointi sisältää monia epävarmuustekijöitä. Hintoihin vaikuttavat mm. EU:n ja Suomen tuotannon ja kulutuksen tasapaino, mahdollisen GATT-sopimuksen vaikutus ja kotimaisen jalostusteollisuuden kilpailukyky. Valuuttakurssi vaikuttaa myös asiaan, markan vahvistuminen lisää hintaeroa ja markan heikentyminen vastaavasti pienentää sitä. ECU:n kaupallisena kurssina on laskelmissa käytetty 6,30 mk ja vihreän ECU:n vastaavasti 7,60 mk.

4.2 Tulokompensaation takaavan tuen tarve

Taulukossa 4.1 esitetään MMM:n esityksen mukainen maa- ja puutarhatalouden tukitarve viitenä ensimmäisenä vuonna eli käytännössä em. oletuksin tarvittava *tuen kokonaistaso* ilman rakennetukea ja maataloustuotannon tasapainottamistoimia. Lähtökohtana on tuottajien tulotason säilyttäminen.

MMM:n laskelman mukaan maa- ja puutarhatalouden tuottajahintojen ero Suomen ja EU:n välillä on noin 9,5 mrd mk. Luku on oikeaa suuruusluokkaa, joskin Suomen tuottajahintataso EU-jäsenyyden alkuvaiheessa saattaa poiketa jonkin verran laskelmassa oletetusta arviosta, sillä EU-tilanteessa vallitsevan keskimääräisen tuottajahintason arviointi sisältää edellä mainittuja epävarmuustekijöitä.

MMM:n laskelmassa on lisäksi otettu huomioon, että nykyinen hinta- ja tulotuki, 4,3 mrd mk, täytyy järjestää uudelleen EU:n hyväksymään muotoon. Tältä osin kysymys ei ole rahoitusongelmasta, vaan maksuperusteongelmasta.

Kustannusten alenemisen on arvioitu pienentävän tuen tarvetta ensimmäisenä vuonna 2,4 mrd markkaa. Tämän jälkeen kustannukset alenevat edelleen siten, että viidentenä jäsenyysvuonna kustannusten aleneminen on noin 5,1 mrd mk. Maatalouden kustannuskehityksen arviointi sisältää myös lukuisia epävarmuustekijöitä. Oletettu kustannusten aleneminen perustuu kahteen tekijään: eräiden tuotantotarvikkeiden hintojen alenemiseen ja tilakoon kasvusta seuraavaan skaalavaikutukseen, eli

keskimääräisen työ- ja pääomakustannuksen laskuun. Kustannusten alenemisessa on otettu huomioon rehu- ja lannoiteverojen poistuminen, viljan hinnan alenemisesta aiheutuva rehujen ja ostosiemementen hintojen aleneminen ja eräitä muita kustannusten alenemisiä. Kustannussopeutuminen seuraa hintasopeutusta viiveellä (esim. rehuviljan vuotuisesta hinnanalennuksesta 1/3 kohdistuu sen vuoden rehukustannuksen alenemiseen), mikä korottaa erityisesti ensimmäisen jäsenyysvuoden tukitarvetta.

Lisäksi on oletettu, että Suomi siirtyy heti jäsenyyden alussa arvonlisäverotukseen, jolloin maatalouden tuotantopanosten arvonlisäveron (laskutavasta riippuen 1-1,5 mrd mk) katsotaan siirtyvän kuluttajien maksettavaksi. Verojärjestelmässä tehtävät muutokset vaikuttaisivat jo ensimmäisenä vuonna maatalouden veromenoihin täysimääräisesti. Tuotantokustannuksiin muutokset sen sijaan vaikuttaisivat hitaasti. Investointimenojen sisältämä liikevaihtovero kirjataan nykyisin poistamattomaan menojäännökseen, jolloin vero vaikuttaa tuotantokustannuksiin poistolaskelman kautta. Toisin sanoen maatalouteen hankitut pitkäaikaiset tuotannontekijät, joita ei ole poistettu loppuun, aiheuttavat hankinta-ajankohdan verojärjestelmää ja toteutunutta hankintamenoa vastaavan kustannusrasitteen vielä verojärjestelmän muutoshetken jälkeen. Lyhytaikaiset tuotantopanokset sisältävät liikevaihtoveroa kaikkiaan 0,8 mrd markkaa.

Kustannusten aleneminen huomioonottaen siirtyminen EU:n hinta- ja tukitasoon merkitsee vuonna 1995 noin 11,4 mrd markan ja vuonna 2000 noin 8,7 mrd markan kokonaistukitarvetta. Kokonaistukitarve on laskettu lisäämällä myyntitulojen menetykseen nykyinen tuottajille maksettu tuki ja vähentämällä siitä tuotantokustannusten aleneminen.

Maatalouden EU:n jäsenenä saama tuki muodostuu kahdesta pääosasta: yhteisen maatalouspolitiikan säännösten perusteella maksettavasta tuesta ja Suomen omista varoistaan maksamasta kansallisesta tuesta. Laskelmassa käytetyt tukimuodot ovat:

- CAP-reformituki (2 mrd mk)
- LFA-tuki (1,5 mrd mk)
- EU:n ympäristötuki (1,7 mrd mk)
- kansallinen pysyvä tuki (3,8 mrd mk)
- kansallinen siirtymäkauden tuki.

Taulukko 4.1. Maa- ja puutarhatalouden tulokompensaatiotarve hintojen ja tukien alentamisen johdosta.

	1. vuosi	2. vuosi	3. vuosi	4. vuosi	5. vuosi
	mrd mk	mrd mk	mrd mk	mrd mk	mrd mk
Tuottajahintaero	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5
Hintapoliittinen tuki	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Tulojen aleneminen yht.	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8
Kustannusten aleneminen					
- rehukustannusten aleneminen	0,5	1,2	1,5	1,6	1,6
- kiinteiden kust. aleneminen ¹	0,3	0,6	0,8	1,0	1,3
- maataloudelta perittävien vientimaksujen ja panosverojen poistuminen	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
- piilevän lvv:n poistuminen	0,5	0,8	0,8	0,8	0,8
Kust. aleneminen yht.	2,4	3,8	4,3	4,6	4,9
Tulokompensaation tarve	11,4	10,0	9,5	9,2	8,9
- CAP-REFORMIN MUKAI- NEN TUKI	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0
- LFA- TUKI	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
- YMPÄRISTÖTUKI ²	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Erotus	6,8	5,1	4,6	4,3	4,0
Kansallinen tuki	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Aleneva kertosopeutustuki	3,0	1,3	0,8	0,5	0,2

¹ kiinteiden kustannusten alenemisessa on otettu huomioon myös investointien sisältämän piilevän liikevaihtoveron asteittainen poistuminen

² ympäristötuesta, jonka suuruus on 1700 miljoonaa markkaa, 1400 milj. mk kohdennetaan hehtaaripohjaiseen ympäristötukeen ja 300 milj. mk erityistoimenpiteisiin

Laskelmassa on oletettu, että EU:n keskeiset tukimuodot (CAP-reformituki, LFA-tuki ja ympäristötuki) ovat käytössä Suomessa jäseneksituluvuodesta alkaen. EU:n maatalouden ohjaus- ja takuurahastosta tulisi Suomen maataloudelle noin 2,0 mrd markkaa nykyiseen hintapoliittiseen tukeen verrattavaa, tuotannon laajuudesta riippuvaa CAP-reformitukea. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen (CAP-formiin) liittyviä tukimuotoja ovat viljan hinnanalennuskorvaus, kesannointikorvaus,

öljykasvien hehtaarituki, valkuaiskasvien hehtaarituki, sonninihan tuotantopalkkio ja emolehmäpalkkio.

Epäedullisiksi luokitelluilla alueilla voidaan maksaa luonnonhaittakorvausta (ns. LFA-tuki). Neuvottelutuloksen mukaan epäedullisten alueiden nk. vuoristotukialue kattaa 85% Suomen peltoalasta eli noin 1,95 miljoonaa hehtaaria. LFA-tuen kokonaismäärä kohoaa noin 1,5 miljardiin markkaan. LFA-tuen kokonaismäärää on tosin vaikea ennakoida, koska tilakohtaiset tekijät vaikuttavat kokonaissumman suuruuteen. Maatalouden ympäristöohjelmiin saadaan EU:lta noin 850 milj. markkaa. Lisäksi Suomen on osallistuttava ympäristötuen maksamiseen vastaavalla summalla. Pääosa 1,7 mrd markan ympäristötuesta, eli n. 1,4 mrd markkaa, käytetään peltoalaperusteiseen perustukeen. Tämä osuus tuesta voidaan rinnastaa tulotueksi. Loppuosa ympäristötuesta, noin 300 milj. markkaa, käytetään erityistukimuotojen rahoitukseen. Erityistuki on selvemmin korvausta kustannusten noususta viljelijän sitoutuessa järjestelmän mukaisiin toimenpiteisiin.

EU:n CAP-reformiperustein maksaman suoran tuen, epäsuotuisten alueiden tuen (LFA-tuen) sekä ympäristötuen lisäksi tarvitaan viljelijöiden tulokompensaation toteuttamiseksi 6,8 miljardia markkaa jäsenyyden ensimmäisenä vuonna. Lisätuki jakaantuu kansalliseen tukeen ja siirtymäkauden sopeutumistukeen. Siirtymäkauden jälkeen on laskettu tarvittavan 3,8 mrd markkaa pitkäaikaista kansallista tukea. Pitkäaikainen kansallinen tukipaketin sisältö on esitetty taulukossa 4.2.

Taulukko 4.2. Pitkäaikaisen kansallisen tukipaketin rakenne.

Tukimuoto	mrd mk
Pohjoisten alueiden tuki	
kotieläintuki	2,02
hehtaarituki	0,24
hintatuki	0,32
Kansallinen erityistuki Etelä-Suomeen	
kotieläintuki	0,66
erikoiskasvituki	0,23
Nuorten viljelijöiden erityistuki	0,15
Puutarhatuotannon tuki	0,41
Peltoalaperusteisen ympäristötuen kansallinen osuus	0,70
Yhteensä	3,80

4.3 Vaikutukset valtiontalouteen

Seuraavaksi hahmotellaan edellä esitetyn tuki- ja siirtymäkausijärjestelyn vaikutuksia valtion budjetin maatalousmenoihin. Kansallisen tuen lisäksi Suomi joutuu osallistumaan myös EU:lta saatavien tukimuotojen rahoitukseen. Jos tukipaketti rakennetaan yllä olevalla tavalla, sen kokonaiskustannus olisi siirtymäkauden jälkeen noin 8,7 miljardia markkaa vuodessa. EU:n maksuosuus pitkäaikaisista tuista olisi yhteensä noin 3,1 mrd mk ja Suomen osuus 5,6 mrd markkaa vuodessa. Taulukossa 4.3 on esitetty maa- ja puutarhatalouden tukitarpeen jakautuminen Suomen ja EU:n kesken.

Budjettilaskelmassa on oletettu, että EU:n keskeiset tukimuodot (CAP-reformituki, LFA-tuki ja ympäristötuki) ovat käytössä Suomessa jäseneksitulovuodesta alkaen. Keskeiset EU:n maksamat tukikomponentit (vuoden 1992 tuotantomäärillä) olisivat peltoalaperusteinen viljan hinnanalennuskorvaus (1 300 milj.mk), kesannointikorvaus (300 milj. mk), sonninihan tuotantopalkkio (230 milj.mk), 25%:n osuus epäsuotuisten alueiden tuesta (400 milj. mk) sekä 50%:n osuus peltoalaperusteisesta ympäristötuesta (700 milj. mk).

Lisäksi EU osallistuu tuottajahintojen kertosopeutuksen aiheuttamiin kustannuksiin neljän ensimmäisen vuoden aikana yhteensä 2,9 mrd mk:n summalla. Tuen avulla voidaan osittain kattaa viljelijöiden tulonmenetyksiä ja varastojen arvon alenemisesta aiheutuneita tappioita.

Ympäristötuen osalta voimaantulo on jossain määrin epävarmaa, sen sijaan CAP-reformituen ja LFA-tuen osalta ongelmia ei pitäisi olla. Jos EU:n osuudet vuoden 1995 ympäristötuesta saadaan vasta vuonna 1996, on se otettava huomioon vuoden 1995 talousarvion mitoituksessa.

Suomen valtion osuus muodostuu LFA-tuen ja ympäristötuen maksuosuuksista (900 milj. mk ja 700 milj. mk) sekä pitkä-aikaisesta kansallisesta tuesta (3,8 mrd mk) ja siirtymäkauden lisäkompensaatiotarpeesta. Kansallinen siirtymäkauden tuki olisi määrältään ensimmäisenä vuonna noin 1,9 mrd mk ja poistuisi kokonaan viidennen vuoden jälkeen.

Nykyisen tuotantovolyymien ylläpitämisestä aiheutuvat vientikustannusmaksut siirtyvät EU:n budjetin kautta kulkeviksi. EU:n vientituen sekä varastointi- ja interventio-toimintatuen taso riippuu pitkälti suomalaisen elintarviketuonnin määrästä. Koska tuonti EU-maista tulee kasvamaan, osa suomalaisesta maataloustuotannosta on vietävä, vaikka tuotanto olisi edellisen omavaraisuusmallin tasolla. EU:n vientituen (mikä vaikuttaa mm. Suomen laskennallisiin EU-nettomaksuihin) suuruus muodostuu lopulta siitä, viedäänkö ylijäämä tuettuna yhteisön ulkopuolelle vai kilpailukykyisesti yhteisömarkkinoille.

EU-jäsenyyden valtiontaloudellisia vaikutuksia on tarkasteltu taulukossa 4.3 vertaamalla arvioituja valtion tulojen ja menojen muutoksia jäsenyysaikana vuoden 1994 valtion talousarvioon. Maatalouden hintasopeutustuki (siirtymävaiheen tuki ja pitkäaikainen kansallinen tuki) on merkittävä valtion menoja lisäävä tuki, mutta vastavasti tehdään valtion menojen supistuksia nykyisessä hinta- ja tulotuessa.

Taulukosta 4.4 voidaan havaita, että vuoden 1994 talousarviossa olevat maataloustuki- ja markkinointimäärärahat riittävät maatalouden hintasopeuttamisen edellyttämään kompensatiotarpeeseen jo vuonna 1996. Myöhempinä vuosina, kun maatalouden kustannussopeutuminen pienentää kompensointitarvetta, voitaisiin vuoden 1994 määrärahoja pienentää. Arviossa on otettu huomioon myös elintarviketeollisuudelle esitetty 2,7 miljardin markan tukipaketti. Siitä 2,2 miljardia menee varastojen arvon alentamiseen ja loppuosa ylikapasiteetin alasajoon sekä tutkimukseen ja tuotekehitystyöhön.

Taulukko 4.3. Maa- ja puutarhatalouden tukitarpeen (mrd mk) jakautuminen Suomen ja EU:n kesken.

1. jäsenyysvuosi

	CAP-tuki	LFA-tuki	Ympäristö- tuki	Pohjoinen tuki	Sopeutus- tuki	YHT
Suomi	0	1,1	0,7	3,8	1,9	7,50
EU	1,7	0,4	0,7	0	1,1	3,90
Yhteensä	1,7	1,5	1,4	3,8	3,0	11,40

2. jäsenyysvuosi

	CAP-tuki	LFA-tuki	Ympäristö- tuki	Pohjoinen tuki	Sopeutus- tuki	YHT
Suomi	0	1,1	0,7	3,8	0,5	6,10
EU	2,0	0,4	0,7	0	0,8	3,90
Yhteensä	2,0	1,5	1,4	3,8	1,3	10,00

3. jäsenyysvuosi

	CAP-tuki	LFA-tuki tuki	Ympäristö- tuki	Pohjoinen tuki	Sopeutus- tuki	YHT
Suomi	0	1,1	0,7	3,8	0,3	5,90
EU	2,0	0,4	0,7	0	0,5	3,60
Yhteensä	2,0	1,5	1,4	3,8	0,8	9,50

4. jäsenyysvuosi

	CAP-tuki	LFA-tuki	Ympäristö- tuki	Pohjoinen tuki	Sopeutus- tuki	YHT
Suomi	0	1,1	0,7	3,8	0,2	5,80
EU	2,0	0,4	0,7	0	0,3	3,40
Yhteensä	2,0	1,5	1,4	3,8	0,5	9,20

5. jäsenyysvuosi

	CAP-tuki	LFA-tuki	Ympäristö- tuki	Pohjoinen tuki	Sopeutus- tuki	YHT
Suomi	0	1,1	0,7	3,8	0,2	5,80
EU	2,0	0,4	0,7	0	0	3,10
Yhteensä	2,0	1,5	1,4	3,8	0,2	8,90

Taulukko 4.4. Nettomenojen muutos vuoteen 1994 verrattuna, mrd mk

	1995	1996	2000
Arvioidut muuttuvat erät, milj. mk			
Maa- ja puutarhatalouden tuet	8,9	7,2	5,8
Budjetista poistuvat menot	-6,4	-6,9	-7,0
- hintapoliittinen tuki	-4,3	-4,3	-4,3
- markkinointituki	-1,8	-1,8	-1,8
- muut tuet	-0,3	-0,8	-0,9
Maatalousmenojen kasvu	2,4	0,3	-1,2
+ Rakennepolitiikasta aiheutuvat lisämenot	0,3	0,4	0,5
+ Teollisuuden tuet	2,7	0,3	0
- Sopeutustuki EU:lta	-1,1	-0,8	0
Elintarvikkeiden nettomenojen muutos Suomen talousarviossa	4,3	0	-0,7

TUOTTAJAHINNAT

Lähtötilanteessa, eli vuonna 1994 vallitseva hintataso oletetaan samaksi kuin vuonna 1992. Selvästi tiettyyn tuotantosuuntaan kohdennettava hintapoliittinen tuki on lisätty tähän. Hintojen aleneminen EU-tasolle tapahtuu jäsenyyden ensimmäisenä päivänä. EU-tilanteessa vallitsevan keskimääräisen tuottajahintason arviointi sisältää monia epävarmuustekijöitä. Hintoihin vaikuttavat mm. EU:n ja Suomen tuotannon ja kuluksen tasapaino, mahdollisen GATT-sopimuksen vaikutus ja kotimaisen jalostusteollisuuden kilpailukyky.

Kasvinviljelytuotteiden hinnat on johdettu EU:n hallinnollisista hinnoista. Laskelmissa on oletettu, että EU:n interventiohintaa (100 ECU/t) määräisi rehuviljan hintatason ja vehnän sekä rukiin hinnat voisivat olla 10 ja 20 % interventiohintojen yläpuolella. Hallinnolliset hinnat on muutettu Suomen markoiksi vihreällä kurssilla 1 ECU = 7.60 FIM.

Ennuste maidon hintakehityksestä on johdettu EU:n nykyisen tilanteen (vrt. maidon ohjehinta EU:ssä) ja eri EU-maissa toteutuneen tuottajahintatason perusteella. Muiden kotieläintuotteiden tulevat EU-hinnat on arvioitu enemmän toteutuneen markkinahintakehityksen kuin hallinnollisten hintojen pohjalta. Sianlihan, naudanlihan, kananmunien ja broilerlihan hinta-arvio perustuu Saksan ja Tanskan vuoden 1992 keskimääräisiin tuottajahintoihin, joita CAP-reformin oletetaan alentavan 15%. Tuotannon volyymin oletetaan vaikuttavan hintatasoon. Seuraavassa esitetään laskelmissa oletettu EU-hintataso tuotteittain tilanteessa, jossa Suomen markkinajärjestelmä on harmonisoitu EU:n järjestelmän kanssa.

-Rehuvilja	0.76 mk/kg
-Leipävehnä	0.84 -"
-Leipäruis	0.91 -"
-Rypsi	1.24 -"
-Sokerijuurikas	0.30 -"
-Sianliha	8.32 -"
-Kananmunat	6.80 -"
-Maito (2 250 milj.l)	1.95 mk/l
-Naudanliha	15.75 mk/kg
-Broiler	6.55 -"

TUOTANTOKUSTANNUKSET

Maatalouden kustannuskehityksen arviointi sisältää myös lukuisia epävarmuustekijöitä. Oletettu kustannusten aleneminen perustuu kahteen tekijään: eräiden tuotantotarvikkeiden hintojen alenemiseen ja tilakoon kasvusta seuraavaan skaalavaikutukseen, eli keskimääräisen työ- ja pääomakustannuksen laskuun.

Kasvintuotannon tuotantotarvikkeiden kohdalla vain siemenen ja lannoitteiden hintojen oletetaan alenevan. Täysi kustannussäästö saavutetaan vasta jäsenyyden toisena vuonna. Tämä viive on hyvin ratkaiseva tekijä vuosittaisen tukitarpeen tasossa. Siemenen hinta alenee 75 prosenttiin vuoden 1992 tasolta (viljojen markkinahinnat noin 50 prosenttiin). Huomioon on otettu siemenkaupan ja -tarkastuksen kitkatekijät. Lannoitteiden hintatason arvioidaan alentuvan 25%, mikäli nykyisen kaltaisesta lannoitteiden verotuksesta luovutaan. Lannoitteiden verottomat hinnat olivat jo vuonna 1992 tanskalaisella tasolla (vuoden 1993 valuuttakurssein), eikä niiden oleteta alenevan. Kotieläintuotannon merkittävä kustannussäästö saavutetaan rehun hinnan alenemisesta 50 prosenttiin.

5 KANSALLINEN SOPEUTUMINEN

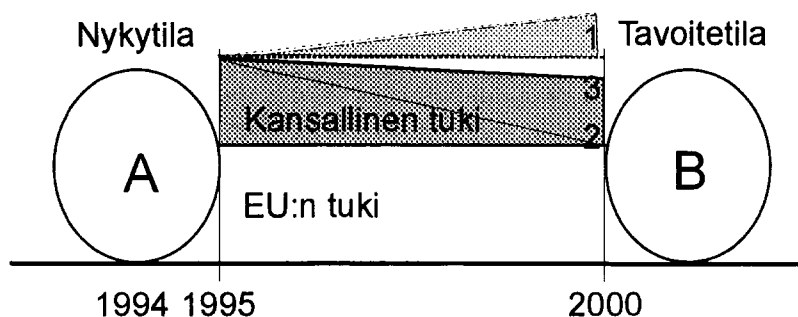
5.1 Sopeutumisen perusidea

Euroopan yhteisön jäsenyys merkitsee Suomen maatalouden ja koko elintarviketalouden toimintaympäristössä oleellista muutosta. Tarvittava sopeutumisprosessi alkaa välittömästi alussa tapahtuvalla EU-hintoihin siirtymisellä ja tuotantorakenteen sopeuttaminen hintamuutokseen on pääosin tehtävä tätä seuraavien viiden vuoden aikana. Tämän luvun tavoitteena on etsiä näkökulmia maatalouden ja maaseudun sopeutumiselle EU-sopimuksen määäämiin kehyksiin.

Sopeutumisen vaikeus johtuu siitä, että vaikka hinnat voidaan muuttaa yhdessä yössä, tuotantorakenne ei tähän pysty. Monet pitkävaikutteiset, vailla vaihtoehtoista käyttötarkoitusta olevat investoinnit tekevät maataloudesta poikkeuksellisen hitaan sopeutujan muuttuviin olosuhteisiin.

Hallittu sopeutumisprosessi on kompromissi muutosta edistävien ja muutosta pehmentävien toimenpiteiden välillä. Liian nopea muutos tekee sen hallitsemisen sekä yksilö- että kansallisella tasolla vaikeaksi. Liian säilyttävä politiikka puolestaan katkaisee kannustimet ja motivaation muutokselta. Kun toimintaympäristö koko ajan muuttuu, ero tavoitetilan ja todellisuuden välillä kasvaa, mikäli sopeutumiseen kannustavat toimet puuttuvat. Hallitun muutoksen ohjaaminen on nähtävä maatalouden kansallisen tukipaketin tärkeimmäksi tehtäväksi.

Mahdollisen EU-jäsenyyden vaikutuksesta maatalouden koko hintarakenne muuttuu 1.1.1995. Muutos saa aikaan sen, että tuotannollisesti kannattava panossuhde on erilainen kuin aikaisemmin. Näin käytettävien panosten suhde ja tuotoksen aikaansaamiseksi tarvittava teknologia muuttuvat. Nämä muutokset puolestaan saavat aikaan sen, että edullisin tuotantorakenne on erilainen kuin aikaisemmin, joka edelleen vaikuttaa erilaisen panosten kysynnän kautta niiden hintoihin. Kehitys onkin nähtävä **dynaamisena vuorovaikutusprosessina**, jossa aiheutettu muutos saa aikaan muutoksen systeemin muissa osissa.

Kuvio 5.1. Selvitystyön perusasetelma

Kuviossa 5.1 on esitetty maatalouden sopeutuksen perusasetelma. Tähänastisen politiikan ja kysynnän seurauksena on syntynyt maatalouden rakenne A. Hetkellä 1.1. 1995 hintarakenteet muuttuvat saaden aikaan uudenlaisen toimintaympäristön. Koska tuotantorakennetta ei voida muuttaa samalla nopeudella kuin hintarakennetta, seuraa tuotantorakenteen sopeutumisprosessissa viive. Viiveen pehmentämiseksi EU-sopimuksessa on annettu mahdollisuus muutoksen pääosin kansallisin varoin tapahtuvaan pehmentämiseen, jonka olisi tapahduttava jäsenyyttä seuraavan viiden vuoden aikana.

Sopeutumispolitiikan tarkoituksena on hahmottaa tällä hetkellä nähtävissä oleva maataloustuotannon rakenteen tavoitetilä sopeutumiskauden päättyessä vuonna 2000 (tila B kuviossa 5.1). Hahmotella siitä käsin taaksepäin tähän tilaan vievä kehityspolku, ja purkaa tämä sitten muutoksen välitavoitteiksi soveltuviksi ohjaustoimenpiteiksi. Tämän muodostavat tiedossa oleva EU-tuki yhdistettynä tähän sidottuihin kansallisiin tukiin. Kansallinen tuki edesauttaa vuosittaisiksi välitavoitteiksi purettua sopeutumisprosessia. Tavoitteena on, että tila B on uusissa olosuhteissa kannattavampi kuin tila A.

Kansallisen maataloustuen valmistelussa yleinen käsitys on, että tuen määrä tulee olla pysyvä ja, että siitä tulee sitovasti sopia jo etukäteen (vaihtoehto 1 kuviossa 5.1). Kuten aiemmin mainittiin, tuen pysyväksi ja muuttumattomaksi säätäminen tuhoaa kuitenkin tehokkaasti kannustimet muutokselta. Olemassa olevan olotilan varmistaminen muutokseen kannustamisen sijasta saa helposti aikaan sen, että tuen tarve ennemminkin lisääntyy kuin vähenee. Maatalouden ulkopuoliset tahot ovat äärimmillään vaatineet puhtaasti kansallispohjaisten tukien poistamista siirtymäkauden loputtua (vaihtoehto 2 kuviossa 5.1). Näin menetellen ilmeisesti aliarvioitaisiin nopean muutoksen vaihtoehtoiskustannuksia sekä henkisiä ja sosiaalisia ongelmia.

Lähtöajatuksena on, että vaikka tukea ei siirtymäkauden aikana pystyttäisikään poistamaan, pitää kansallisen tuen tarpeen kehityssuunnan olla aleneva (vaihtoehto 2). Tuen tulee olla mahdollisimman paljon muutokseen kannustava pitäen kuitenkin huolen siitä, että muutosvauhti pysyy muutoskyvyn puitteissa tuhoamatta pitkällä tähtäyksellä menestyskelpoista yritystoimintaa. Tavoitteena on maatalouden kannalta taloudellisesti kestävä tila.

Maatalouden itsensä pidemmän tähtäyksen edun vastaista on jäädyttää tuotantorakenne pysyvin tuin tilaan, joka pysyy kaukana ja todennäköisesti erkaantuu uudenlaisten olosuhteiden vaatimasta rakenteesta. Tuen asteittainen vähentäminen edellyttää kuitenkin, että muutosvaihtoehdot ovat houkuttelevia maatalouden näkökulmasta.

Tuotteen hinta on maataloudessa perinteisesti määritelty laskemalla yhteen tiedossa olevat ja annetun hintaiset panokset. Tuotannon kokonaiskustannusten ollessa siitä saatavaa hintaa korkeampi, on erotus katsottu oikeutetuksi tueksi. Uudessa

tilanteessa maataloustuotannon kannattavuus tulee arvioiduksi uudella tavalla. EU-ympäristössä markkinoilla oleva hintataso toimii lähtökohtana. Hinnat alkavat ohjata maatalouden tuotantorakennetta ja maatalousyrittäminen tulee lähemmäksi normaalia yrittämistä.

Yhteiskunnan kannalta maataloudella lienee nyt jonkinlainen etsikkoaika, jolloin muutokseen saatavien varojen saaminen on poliittisesti helpompaa, jos sen katsotaan vähentävän maataloutemme pitkän tähtäyksen ongelmia, ja siten tuen aleneva suunta tulevaisuudessa on muiden yhteiskuntaryhmien tiedossa. **Kysymys on siis kuviossa 1 tummennetulla kolmiolla esitetyn kansallisen tuen käytön suunnittelemisesta siten, että sen avulla maatalous saataisiin mahdollisimman hyvin sopeutumaan uusiin olosuhteisiin hyväksyttävissä olevilla kansallisilla kustannuksilla.**

5.2 Maatilatalouden rakenne ja muutosstrategiat

Maatalouden rakenteellisiin muutoksiin eri maatiloilla on hyvin erilainen tarve, kyky, tahto ja mahdollisuudet. Maatiloja ei voidakaan tarkastella keskiarvoina tai objekteina irrallaan ihmisistä ja kunkin tilan yksilöllisistä ominaisuuksista.

Esimerkiksi Etelä-Suomen samankokoisten maitoa tuottavien kirjanpitotilojen taloudellinen tulos vuonna 1991 vaihteli siten, että parhaan viidenneksen maatalouden puhdas tulo oli 198 900 mk, kun huonoin viidennes pääsi 40 000 markkaan. Viljatilojen vastaavat luvut olivat -26 300 mk ja 143 500 mk. Samaan suuntaan viittaavat mm. Maaseutukeskusten liiton T-tarkkailutilojen tulokset, jossa parhaan neljänneksen maidon tuotantokustannus oli 2,70 mk/litra, huonoimman neljänneksen tuotantokustannuksen ollessa 4,14 mk/litra. Vaikka suuremmat tilat yleensä pystyvät alhaisempiin tuotantokustannuksiin, ei tuloksen eroja sinänsä selittänyt tilakoko, ei edes satotaso. Parhaimmin menestyvillä yksiköillä ei välttämättä ole mitään silmiinpistävää etua. Tilan kokonaisuus tuottojen ja eri kustannuserien välillä vain näyttää olevan tasapainossa. Tuotannon kannattavuus näyttää siis kaikkein ratkaisevimmin olevan kiinni yrittäjämäntaidosta. Heikoimmin hoidettuja maatiloja ei pelasteta suurillaan tuilla, kun taas parhaat voidaan saada menestymään suhteellisen alhaisillakin tukitasoilla.

Puurunen, M., Sallinen, T. & Alastalo, A. 1993, Mahdollisuudet maatalouden kustannusten alentamiseen, liite I, Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos, Tiedonantoja 189.

Lähde: Maidontuotannon kannattavuus, Koulutusmoniste. Parhaat tilat tuottavat jo nyt maitoa kahden markan litrakustannuksella ja naudantilihaa 23 mk/kg (Turkki, A. Miten nautakarjatiloilta voidaan toimia kannattavasti, lehdistöreferaatti 11.5. 1994, Oulu).

Maatalouden taloudellisessa tutkimuslaitoksessa on tehty laskelmia maidon ja viljantuotannon tuotantokustannuksista nykyisissä olosuhteissa sekä EU-jäsenyydessä ottaen huomioon eri tilojen tuotantokustannusjakauma. Nämä laskelmat voisivat toimia hyvänä pohjana arvioitaessa, kuinka suuri osa maatiloista voidaan eri tukitasoilla pelastaa.

Kehitysprosessin aikana sopeutuminen saa useita ilmenemismuotoja: tietyn maatalaryhmän sopeutumisen suunta on rationalisoituminen nykyisillä tuotteilla ja pääosin vallitsevalla teknologialla (Ks. Kuvio 5.2). Osa tiloista löytää selviytymiskeinokseen uusia tuotteita, uuden tuotantoteknologian tai molemmat. Maatilatalouden kansallisen tukipaketin sisältämien muutosstrategioiden pitäisikin sisältää mahdollisuudet näihin kaikkiin ratkaisuihin.

		TUOTTEET	
		Vanhat	Uudet
TEKNOLOGIA	Vanha	Rationalisointi Skaalaedut Sivutoimisuus Arvonlisän kasvattaminen	Esim. Erikoiskasvit Nonfood-tuotanto Energia
	Uusi	Esim. Luomutuotanto Integroitu tuotanto Fraktiot	Esim. Koriste- ja lääkekasvit, yrtit Virkistys, maisema Muut maaseutuelinkeinot

Kuvio 5.2. Sopeutumisen ulottuvuudet

Perinteisen maataloustuotannon turvaverkkoja olisikin pystyttävä laajentamaan kuviossa 5.2 esitettyihin suuntiin. Arvion siitä, missä määrin siirtymät em. ulottuvuuksilla ovat mahdollisia, tulee vaikuttaa oleellisesti kansallisen tukipaketin muotoon ja rahoitusosuuksiin. Tukia on pystyttävä jatkuvasti uudelleensuuntaamaan tapahtuneiden muutosten mukaisesti. Eläke- ja uudelleensijoitusjärjestelyin on edesautettava maataloudesta pois siirtyviä.

Maatalouspolitiikan peruseriaatteena tulee olla, että yhteiseen tavoitteeseen johtava toiminta tulee olla yksilötasolla kannattavaa ja järkevää. Niin itsestään selvältä kuin se tuntuukin, myös maataloudessa onnistuneesta yrittäjyydestä on seurattava taloudellista tulosta, huonosta päinvastoin. Kustannusten nousun passiivinen toteaminen ja automaattinen korvauseriaate ei luo tällaista painetta. Kilpailu hyvin toimiessaan luo kannustimia myös kustannusten alentamiseen. Päätöksenteon tueksi tarvittavan informaation kehittämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Koko maataloustoimialan kehittämisen edellytyksenä joudutaan hyväksymään periaate, että pitkällä tähtäyksellä kehittymisen mahdollisuus tulee antaa kehityskykyisimmälle osalle. Tästä periaatteesta tinkiminen oli mahdollista kansallisesti suljetun talouden aikana. Uudessa tilanteessa heikon kilpailukyvyn tukeminen haittaa markkinoiden vääristymisen kautta myös tehokkaampia yksiköitä. Maatalouden kansallista kilpailukykyä ajatellen sen on annettava sijoittua alueille, joissa kullekin tuotannolle on luontaisesti ja suhteellisesti parhaat edellytykset. Aluepoliittiset vinoutumat tulee korjata muun kuin maatalouden tuotantopolitiikan kautta.

Kilpailu ei automaattisesti ratkaise ongelmia tässäkin tapauksessa. Poliittisten päätösten tärkeänä tehtävänä onkin nähtävä olosuhteiden luominen toimiville markkinoille ja terveille kilpailulle.

Useita, tässä tapauksessa ristiriitaisiakin tavoitteita ei voida tehokkaasti hoitaa yhdellä politiikalla. Maataloudelle nykyisin asetetut tuotannolliset, alueelliset, sosiaaliset ja turvallisuuspoliittiset tavoitteet tulee mahdollisuuksien mukaan erottaa toisistaan.

5.3 Maatalouden tavoitetila siirtymäkauden jälkeen

Maataloustuotanto Suomessa, kuten kaikkialla, on ymmärrettävä aurinkoenergian avulla syntyvien biologisten prosessien hallinnaksi. Näin säteilyn intensiteetti kerrottuna pinta-alalla ja yhdistettynä osaamispotentiaaliin on lähtökohta. Pellot ovat siis osa kansallisvarallisuuttamme, joka pitää hyödyntää täysimääräisesti. Tähän maatalouden tavoitteeseen ei siten enää kuulu esimerkiksi halvan tuontiraaka-aineen jalostaminen lopputuotteiksi Suomessa, vaikka näin saattaa esim. siipikarja- ja sikatalouden osalta käydä.

Yleisesti hyväksytty käsitys on, että perinteisen maataloutemme selkärangan muodostaa karjatalous, erityisesti nautakarjatalous. Tehtyjen laskelmien mukaan nautakarjataloutemme, vielä tarkemmin maidon tuotantomme olisikin perinteisistä maatalouden tuotantosuunnista suhteellisesti lähimpänä Euroopan Unionin tuotantokustannuksia. Tämä osa maatalouttamme lienee ainoa, jossa voidaan yleisesti soveltaa strategiaa kuvion 5.2 vanhoihin tuotteisiin ja vanhaan teknologiaan perustuvien kehittämistoimien pohjalta.

Vaikka tuotanto on mahdollista tuontirehujen avulla, on karjatalouden harjoittamisen reunaehto pääosin omavarainen rehuntuotanto. Rehun hinta kotieläintalouden tuotantokustannuksena on saatava rehuyksikköä kohti EU-viljan ostohinnan tasolle.

Viljan massatuotannosta määrittelemätöntä käyttötarkoitusta varten jouduttaneen merkittävältä osin luopumaan. Tilalle tulevat merkkituotteiden erikoisraaka-aineet ja viljakasvien tiettyjen fraktioiden tuottaminen tarkoin rajattua tarkoitusta varten. Tuotannon muut fraktiot voidaan sitten hinnoitella maginaalituotteina kilpailukykyisiksi. Tämän muuntautumisprosessin saamisessa muiden maiden tasolle kaivataan maataloustutkimuksen rajua uudelleensuuntaamista, joka olisi aloitettava välittömästi.

Vaikka suunnitteluhorisontti on vain viiden vuoden mittainen, maatalouden tavoitetilaa vuonna 2 000 varjostaa suuri epävarmuus. Lisäksi maatalouteen kohdistuu aina epävarmuustekijöitä (esim. sää), joiden hallitseminen suunnittelulla on mahdotonta. Tavoitetilan määrittelemiseen ja siihen johtaviin suunnitelmiin pitää tästä johtuen varata paljon joustavuutta. Maatalouden ja maatalouspolitiikan sisään olisikin rakennettava elementtejä, joilla parannetaan kykyä käsitellä sellaisia tulevaisuuden ongelmia, joita ei vielä ole tiedossa.

5.4 Muutosta edistävät tuet

Muutosmahdollisuuksia voidaan tarkastella kuvion 5.2 nelikentän avulla. Tämän lisäksi muutos voi luonnollisesti tarkoittaa maataloustuotannon lopettamista ja siirtymistä toisiin ammatteihin tai eläkkeelle. Näiden muutospolkujen kartoittaminen (osa-aikaviljelyä lukuun ottamatta) jätetään tämän tarkastelun ulkopuolelle. On korostettava, että muutosohjelmiin liittyminen tulee olla yritystasolla pitkällä tähtäyksellä kannattavaa ja vapaaehtoista.

5.4.1 Muutos vanhoilla tuotteilla ja vanhalla teknologialla.

Muutos vanhoilla tuotteilla ja teknologialla voisi kuvion 5.2 mukaan tapahtua rationalisoinnin, skaalaetujen, sivutoimisuuden tai tilalla tapahtuvan tuotannon arvonalisän kasvattamisen kautta.

Tuotannon rationalisointi ja skaalaetujen hankkiminen (tilakoon kasvattaminen) ovat pitkäjänteisiä kehittämistoimia. Tiloille, jotka päättävät jatkaa maataloutta nykyisillä tuotteilla ja teknologialla, suunniteltaisiin pitkäaikainen, 15-20 vuoden aikajänteellä tapahtuva kehitysohjelma. Ohjelma pitäisi sisällään pitkäaikaisen tuotannon rationalisointiohjelman, johon sisältyisi vahva neuvontakomponentti. Ohjelmaan varattaisiin tuntuva pitkäaikainen rahoitus maan ostoon ja vuokrausjärjestelyihin sekä tuotannollisiin investointeihin. Tuotannollisten investointien osalta korostettaisiin näiden investointien muunneltavuutta olosuhteiden muuttuessa. Huomiota kiinnitettäisiin paikallistason yhteistoimintaan ja koordinoituun työnjakoon tilojen kesken muodostaen yritysmuodon kehittämisen kautta pysyviä yhteenliittymiä. Tuki koordinoitaisiin rakennetuen (5 A) sekä elintarviketeollisuuden kehittämissuunnitelmien kanssa. Vastapainoksi ohjelmaan mukaan tulevat sitoutuisivat kansallisen pohjoisen ja ongelmatu- en asteittaiseen alentamiseen.

Toinen ohjelma olisi tarkoitettu lähinnä pienille tiloille osa-aikaisuuden, monitoimisuuden ja arvonalisän kasvattamisen edistämiseksi. Hehtaari- ja eläinyksikkökohtaisia kansallisia tukia muunnettaisiin asteittain yrittäjäkohtaisiksi siten, että 10 vuoden kuluttua kaikki kansallinen pohjoinen ja ongelmatuki muunnettaisiin kauden loppuun mennessä yrittäjän tulotueksi, jota ei määriteltäisi enää tuotannon laajuuden perusteella. Tämä järjestelmä edistäisi pienten tilojen myyntiä lisämaaksi samalla

Täytyy kuitenkin muistaa, että tilakoon kasvattaminen ei ole yksiviivainen lääke maatalouden kannattavuusongelmiin. Jo suomalainen maasto pienine, hajallaan sijaitsevine peltokuvioineen aiheuttaa kuljetustaloudellisia ongelmia skaalaetujen hyödyntämisessä. Tilan sisäisten kuljetusolojen parantamisen pitäisikin kuulua rationalisointitoimenpiteiden joukkoon.

Maatalouden vanhojen investointien suurena ongelmana on, että ne ovat pitkälti käyttötarkoituksensa sidottuja. Olosuhteiden muuttuessa tällaisten investointien käyttöarvo seuraavaksi parhaassa tarkoituksessaan on oleellisesti huonompi. Epävarmuuden lisääntyessä on tärkeitä, että esimerkiksi rakennusinvestoinnit suunnitellaan siten, että ne ovat pienillä kustannuksilla muunneltavissa muuhun tarkoitukseen tilanteen niin vaatiessa. Muu tarkoitus voi olla joko maatalouteen, tai myös muuhun toimintaan liittyvä.

vähentäen tuen kapitalisoitumista tähän peltoon. Tuotantoon jääville pientiloille taat-
taisiin kehittämisen perustuki. Tuotanto- ja hehtaariperusteisiksi jäisivät edellytykset
täytettyään LFA, CAP-reformituki sekä ympäristötuet. Huomiota kiinnitettäisiin
yhtäältä tilojen väliseen yhteistyöhön aiemman vaihtoehdon tapaan.

5.4.2 Muutos vanhoilla tuotteilla uuteen teknologiaan

Tuotantoteknologian muutoksen kannattavuus on teknologian kehityksen ohella si-
doksissa tuotantopanosten hintasuhteiden muutoksiin sekä tuottojen, kustannusten ja
riskien omistusoikeudelliseen määrittelyyn. Kaikkiin mainittuihin tekijöihin voidaan
ennustaa muutoksia. Teknologian kehityksen pitäisi luonnollisesti alentaa tuotanto-
kustannuksia, mikäli niihin investoiminen on mahdollista. Suuria muutoksia voi
kuitenkin ennustaa ekologisten ja eettisten kysymysten aiheuttaman kysynnän muu-
tosten ja yhteiskunnan omistusoikeudellisten muutosten kautta. Näihin muutoksiin
varautuminen tutkimuksen ja neuvonnan kautta olisi ensiarvoisen tärkeää.

Maatalouden tukipaketissa tuotantoteknologian muutokseen tähtäävänä tukena on
ympäristötuki. Ympäristötuen kriteerit voitaisiin muotoilla siten, että viljelijöille jäisi
periaatteessa kolme erilaista mahdollisuutta: 1. tavanomaisen tuotantoteknologian
jatkaminen luontoystävällisesti, 2. luonnonmukaisen tai integroidun tuotantoteknolo-
gian harjoittaminen, ja 3. jatkaminen ilman tuen antamia suuntaviivoja, mutta jäämi-
nen tuen ulkopuolelle.

Tavanomaisen luontoystävällisen teknologian mukainen ympäristötuki maksettaisiin
korvauksena sellaisista tuotantoa lisäävien panosten vähentämisestä, jotka rasittavat
luontoa. Lannoitustasot määriteltäisiin maa-analyysin ja aiempien satotasojen perus-
teella tehtävän ravinnetaseen perusteella. Karjatalousvaltaisen tuotannon vaatimassa
nurmiviljelyssä kiinnitettäisiin huomiota karjanlannan hyväksikäyttöön siten, että
ravinnepäästöt pysyvät mahdollisimman pieninä. Huomiota kiinnitettäisiin mm.
säilörehun tyypilannoitukseen ja puristenesteen turvalliseen käsittelyyn. Raskasme-
talleja sisältävien jäteliemien käyttö lannoitteena kiellettäisiin, samoin kiellettäisiin
korrenvahvistajahormoni. Maisemanhoidollisten seikkojen huomioon ottaminen
toimisi niinkään tuen saannin ehtona. Tuki myönnettäisiin määräajaksi, ja jonka
uudistamisen yhteydessä tilat tarkastettaisiin. Tuen ehtoihin sisällytettäisiin mahdolli-
suus siirtyä integroituun tuotantoon sekä luomuteknologiaan.

Luonnonmukaisen tuotannon tuet määriteltäisiin nykyisin käytössä olevien EU:n ja
kansallisten kriteereiden mukaan. Tuen määrä voisi olla hehtaarikohtainen, joka olisi
siirtymäkauden aikana 2500 mk/ha ja sen jälkeen 2000 mk/ha. Osa tuesta varattai-
siin tilojen välisen tuotannollisen sekä jakeluun ja myyntiin liittyvän yhteistoiminnan
edistämiseen yhdessä 5A-tuen kanssa. Tavoitteena voitaisiin pitää, että 20 prosenttia
peltoalastamme tulisi tämän tuen piiriin. Tätä voitaisiin pitää riittävänä määränä
myös sen suhteen, että tutkimus ja neuvonta kiinnostuisivat asiasta siinä määrin, että

luomuteknologia saavuttaisi olemassa olevan teknologian hyödyntämisessä saman tason tavanomaisen viljelyteknologian kanssa. Yritysten välisen yhteistyön, verkostojen jakelun ja markkinoinnin tehostamiseen tähtäävien hankkeiden merkitys tämän ohjelman onnistumiselle olisi tärkeä.

Erilaisten fraktioiden tuottaminen edellyttäisi elintarviketeollisuudelle annettavien, Rooman sopimuksen nk. II liitteen mukaisten tuotteiden tuotekehitystukiin suuntaamista tämän tuotannon kehittämiseen. Jo tiedossa olevan biotekniikan ja esimerkiksi polymerikemian antamat mahdollisuudet voisivat avata mittaamattomat mahdollisuudet peltojemme käytön tehostamisessa.

5.4.3 Uudet tuotteet vanhalla ja uudella teknologialla

Kehityspolut uusien tuotteiden tai/ja uuden teknologian suuntaan ovat paljon epäselvemmät ja pidempijänteiset kuin muutoksen mahdollisuudet vanhoilla tuotteilla. Muutos edellyttää huomattavasti parempaa tietoa markkinoiden antamista mahdollisuuksista sekä tietoisuutta omista, tiedostamattomista resursseista. Nämä muutospolut ja niiden kytkeminen kansalliseen maataloustukipakettiin ovat siten riippuvaisia tukiohjelmista, jotka koskevat elintarviketeollisuutta (KTM), sekä tutkimuksen, neuvonnan ja koulutuksen uudelleensuuntausta.

Uusien ja jo olemassa olevien mahdollisuuksien kartoittamiseksi ehdotetaan, että Maa- ja metsätalousministeriön maaseutututkimuksen neuvottelukunnan kautta asetetaan pikaisesti ryhmä, joka paneutuu aiheeseen. Ryhmän kokoonpanossa tulee näkyä hyvä tieteellinen pätevyys, ja ainakin VTT:n sekä HY:n maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan tiedon hyödyntäminen. Pohjan työlle voisi antaa Maatalouden Manantaiseuran vuonna 1992 julkaisema materiaali.

Uusien kasvien viljelyssä on jo edistytty peltojen kesannointisopimusten antaman kannustimen kautta. Kesantopeltojen käyttöä energiantuotantoon, selluloosan raaka-aineeksi jne. voitaisiin suunnitelmallisesti parantaa. Pitkäaikaisia tuotannon sitovia sopimuksia tulisi kuitenkin tässä vaiheessa välttää.

Yhteenvetona maatalouden tukipaketin tulisi parantaa tilojen mahdollisuuksia tehdä yksilöllisiä, pitkän tähtäyksen ratkaisuja uusiin olosuhteisiin sopeutumiseksi. Maatalouden käsitettä olisi huomattavasti laajennettu tavanomaisten tuotantosuurten ja -tapojen ulkopuolelle. Oppimisen, uudelleensuuntauksen ja uusien markkinoiden kautta osalle maatalouttamme löytyisi sellainen resurssien käyttömuoto, joka ei kilpailisi massatuotannossa meitä paremmissa luonnonolosuhteissa perinteisiä maataloustuotteita tuottavien maatalouksien kanssa. Tilalle tulisi erikoistuotanto, jossa marginaalit olisivat suuremmat, tuen tarve pienempi, ja siten talous kestäväällä pohjalla. Sopeutumisen seurauksena kansallisen tuen määrä yhtäältä kohdentuisi eri tilojen aktiivisia sopeutumistoimia tukevaksi, ja toisaalta vähentäisi tuen kokonaismäärää.

6 MAATALOUDEN YHTEISKUNNALLISET PUITTEET EU -JÄSENYTYDESSÄ JA SIIRTYMÄAIKANA

Tehty EU-sopimus määrittelee pitkälti ne puitteet, joissa maataloutemme tulee mahdollisen jäsenyyden jälkeen toimimaan. EU-sopimuksen yksityiskohtaiset sovellutukset Suomen maataloudelle eivät kaikilta osin ole vielä selvillä.

EU-sopimuksen ja kansallisen tukipaketin lisäksi maatalouteen vaikuttavat EU-rakennerahastojen ja niihin kytkeytyvien kansallisten ohjelmien muodot. Rajankäynti maatalouden, maaseudun kehittämisen, työllisyyspolitiikan ja teollisuuspolitiikan välillä on tätä kirjoitettaessa eri ministeriöidenkin kesken auki eikä siihen tässä yhteydessä puututa.

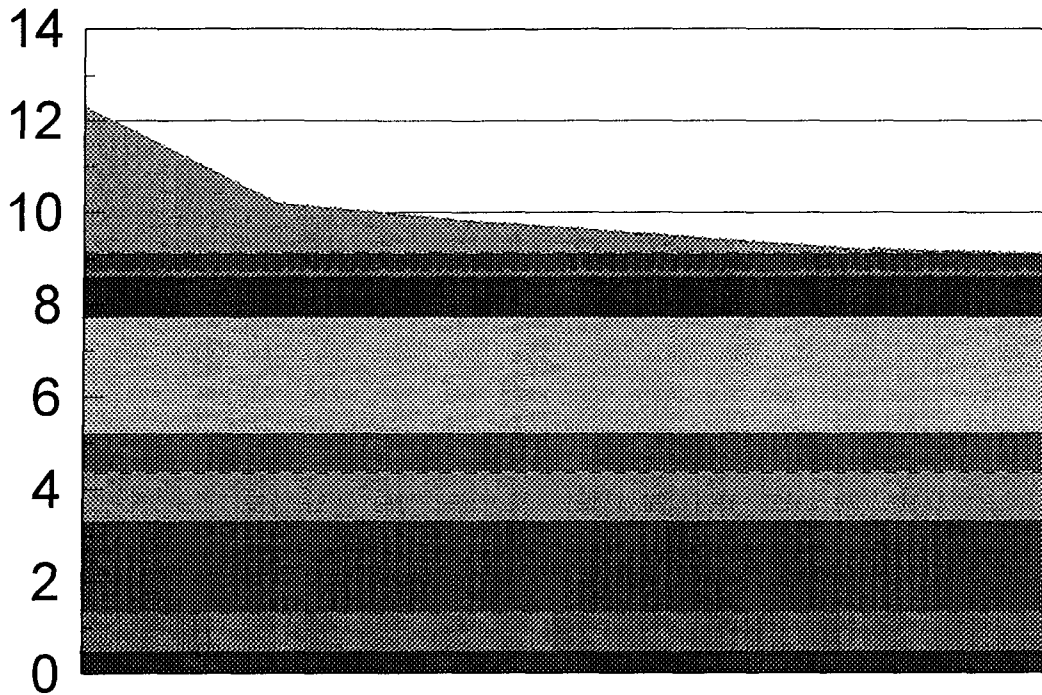
6.1 Virkamiestyöryhmän esitys kansalliseksi tukipaketiksi

Maa- ja metsätalousministeriön virkamiesten ohjauksessa on laadittu esitys kansallisista maatalouden tukitoimista. Kuten esityksen tekstistäkin käy ilmi, sen tavoitteena on turvata mahdollisimman pitkälle nykyisenlainen maataloustuotanto nykyisessä laajuudessaan jakamalla kaikki käytettävissä oleva tuki ja lisätukivaltuudet mahdollisimman tasapuolisesti nykyisen maataloustuotannon kesken. Esitystä alueellisesti ja tuotantosuunnittain tarkastellen tasapuolisuustavoitteessa on onnistuttu hyvin.

Esityksen yhteissumma vuonna 1995 on noin 12,3 miljardia markkaa. Tästä tuesta on pysyväksi suunniteltu noin 9 miljardia markkaa kotimaisen tuen osuuden jäädessä noin 5,8 miljardiin markkaan. Siirtymäkauden tuen tarpeeksi on laskettu 3,2 miljardia, joka asteittain vähenisi nolnaan vuoteen 2000. Kun arvoltaan noin 2 miljardin maatalouden myyntivarastojen arvonalentumiskorvaus jätetään huomiotta, alenisi esityksen mukainen kokonaistuki siirtymäkauden aikana 10,32 miljardista 9,12 miljardiin, siis noin 11 prosentilla. Kun maataloustuotteista saadut myyntitulot, arviolta 12,5 miljardia lasketaan yhteen tukien kanssa, on kokonaistulojen alenema siirtymäkaudella noin 5 prosenttia. Jos alkutilanne katsotaan tuen määrän osalta riittäväksi ja, että tuen tulisi seurata kustannuskehitystä, prosentti vuodessa tuntuu aika pieneltä kustannusten supistumistahdilta suhteessa kilpailun kiristymisen panoshintoja alentavan vaikutuksen ja oppimisen antamiin kustannussäästömahdollisuuksiin.

Pakettiehdotukseen sisältyy suuri joukko maatalouden sopeutumisen kannalta välttämättömiä toimenpiteitä, joiden raamit on pitkälle määritelty EU-sopimuksessa. Liik-kumavara selviää vasta EU:n komission käsittelyssä. Onkin selvää, että huomattava osa tuesta on käytettävä raskasliikkeisen maatalouden sopeutumisongelmien helpottamiseen.

LIITE LUKUUN 6.1., (2 kpl)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
EU, LFA	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45
EU, ympäristö	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85
CAP	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
LFA	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05
Ympäristö	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85
Pohjoinen	2,51	2,51	2,51	2,51	2,51	2,51
Ongelmatuki	0,89	0,89	0,89	0,89	0,89	0,89
Nuorten tuki	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15
Puutarha	0,37	0,37	0,37	0,37	0,37	0,37
Siirtymäk. lisätuki	3,20	1,10	0,70	0,40	0,10	

Kansallisen ja EU:n maataloustuen määrät virkamiestyöryhmän esityksen mukaan.

Puuttumatta eri tukien markkamääriin kritisoitavaa ehdotuksessa on nimenomaan sen taustalla oleva ajatusmalli, joka on nykytilaan ja taaksepäin katsova. Maatalous ymmärretään tuotannonalana, jossa tuotantosunnat, -teknologia, -alueet ja tuotteet ovat muuttumattomia tekijöitä. Tämän tuotantorakenteen säilyttämiseen pyritään arvioimalla tuen määräksi menneen ajan tuotantokustannusten ja uusien olosuhteiden erotus, joka sitten jaetaan "tasapuolisesti" vanhojen olosuhteiden yrittäjille.

Epäselväksi koko maatalouden tukisuunnitelmasta jää, mihin visioon yhtäältä tulevaisuuden maataloudesta/maaseudusta, ja toisaalta elintarviketeollisuutemme kansallisesta strategiasta po. ohjelma perustuu. Tulevaisuuden tavoitetilan määrittelemättömyys, ehdotettujen toimenpiteiden dynaamiset vaikutukset ja muutosprosessien unohtaminen saavat helposti aikaan sen, että maatalouden ongelmat siirtymäkauden aikana pikemminkin pahenevat kuin helpottuvat. Kilpailukyvyn parantamiselle ei siis ole maataloutemme turvaamisessa vaihtoehtoa. Sosiaali- ja aluepoliittisten ongelmien hoidon painopistettä onkin tämän takia siirrettävä maatalouspolitiikasta muualle.

Kuten sanottu, ehdotetun tukipaketin suurin heikkous on se, että muutokseen ja sopeutumiseen tähtäävät komponentit ovat jääneet säilyttävien komponenttien varjoon, eikä niitä ole valmisteltu ohjelmien asteelle. Kun voidaan ennustaa, että esitetyilläkin rahasummilla ei vallitsevaa maataloutta voida pelastaa, pitäisi myös muihin vaihtoehtoihin varautua. On tarjottava vaihtoehtoja niille, jotka eivät selviä vähäisistäkin muutoksista, sekä kannustettava aktiivisiin rakenteellisiin muutoksiin sopeutumisajan jälkeisiä olosuhteita varten. Paketin rinnalla on tosin siitä irrallaan oleva n. 1,5 miljardin markan maatalouden rakenteen kehittämisspaketti, mutta senkin perusluonne on pitkälle säilyttävä. Maatalouden kansallisen tukipaketin ja rakenteen kehittämisspaketin keskinäinen suhde jää epäselväksi.

Kun hintoja ja toimintaolosuhteita ei voida enää määritellä kokonaan hallinnollisesti, ei pelkkä subventio auta, jos ei samanaikaisesti aktiivisesti muututa uusiin olosuhteisiin. Jos kustannus/tuotantorakenne ei siirtymäkauden lopulla ole kilpailukykyistä, ei voimakkaastikaan tuetuille tuotteille löydy ostajia todelliset tuotantokustannukset kattavaan hintaan. Kysymys ei siis enää siinä vaiheessa ole edes siitä, kuinka paljon yhteiskunta haluaa maksaa kotimaisesta maataloustuotannosta, vaan siitä, kuinka edes maataloutemme kilpailukykyisin osa saataisiin pysymään hengissä ja tuottamaan tuotteita, joita joku haluaa ostaa.

Kun paketin kustannuskompensaation tarpeen osoittavan laskelman lähtökohtana olevia, kuviteltuja EU-"tavoitehintoja" ei ole olemassa, tuntuu laskelman perusta epävarmalta. Näin paketissa on jätetty huomiotta vaihtoehto, jossa teollisuus ei pystyisikään maksamaan suomalaisille tuotteille ja koko suunnitellulle tuotantomäärälle kilpailukykyistä hintaa. Näin hinta saattaisi tipahtaa alle tavoitellun tason, joka puolestaan vaikuttaisi tuotantomääriin, ja samalla kaavailut tukimäärätkin pienenisivät.

Tämän kirjoituksen alussa esitetyn vision mukaisesti tukia tulisi selvästi allokoida tuotantorakenteen ja -teknologian muutoksia edistäväksi. Jos muutosta ei nähdä turvallisenä, eikä muutokseen ole minkäänlaista kannustinta, maataloutemme nykyiset ongelmat ovat edessämme ehkä pahempina kuin nykytilassa. Lisäksi maatalous profiloidaan matalan marginaalin massatuottajaksi ilman, että meidän olosuhteissamme tällaiselle strategialle olisi juuri minkäänlaista suhteellista etua. Kotimaisen maataloustuotannon tavoitteet pitää johtaa kuluttajien tarpeista eikä tuotannosta EU:n interventiovarastoon.

On vielä palattava siihen, että maatalouden muutosprosessia on tarkasteltava dynaamisena vuorovaikutus prosessina, jossa esim. muutos hintasuhteissa saa heti aikaan muutoksia rakenteessa sekä käytettävien panosten suhteissa. Tällaiset prosessit on ohjelmassa unohdettu, tai ainakin muuttujat jätetty oman onnensa nojaan. Kehitys rationalisoitumisen kautta perinteisenkin maatalouden (vanhat tuotteet ja teknologia) osalta voi pysähtyä (60-luvun politiikasta tutut pinta-alalisät ja tuen aleneminen yrityskoon kasvaessa). Kustannustehokkuutta eivät myöskään lisää suuret alueelliset porrastukset pohjoiseen mennessä. Pohjoisen maaseudun asutuksen turvaamiseen on löydettävä myös muita, rinnakkaisia keinoja kuin maataloustuotannon kansallisesta tehokkuudesta tinkiminen.

Tehdyn esityksen vaikutuksina voi ennustaa ja jopa osoittaa, että suurimmat vaikeudet kasaantuvat tuotantoteknisesti parhaille yksiköille ja edullisimmille tuotantoalueille. Jos nämä alueet kaikesta huolimatta selviävät, on tuloksena tuotantomaatalouden pieni kaistale etelässä, ja laaja elämäntapamaatalouden kuihtuva ja syrjäytyvä alue pohjoisessa. Jos parhaat tilat taas eivät ohjelmalla selviä, löytyvät autoituvat maaseutualueet ja ylijäämäpellot Etelä-Suomesta, parhaimmilla tuotantoalueilta. On epätodennäköistä, että tällaisella suhteellisiin tuotantoedellytyksiimme nähden vinoutuneella rakenteella voitaisiin kotimainen maataloutemme pitää kilpailukykyisenä.

6.2 Muutamia yksityiskohtia

Tämän muistion alkuosassa esitellyn ajattelutavan kannalta **erityisen kannatettavina** seikkoina esityksessä voidaan pitää mm. lainojen lyhennysten verovähennyksesitystä sekä tuloksentasausmahdollisuuden laajentamista. Korkean hintatason aikaiset investoinnit ja sukupolvenvaihdokset rasittavat pahasti tuotantoteknisesti parhaimman osan taloutta. Osalle lainojen takaisinmaksuun yli 300 000 markan ennen vuotta 1993 lainoista annettava verovähennysoikeus karsisi sellaiset tilat, jotka eivät pysty saamaan tuloja edes nykyisissä olosuhteissa. PTT:n tutkimuksen mukaan suurin osa 2 vuotta sitten velkasaneeratuista tiloista ovat samassa tilanteessa uudelleen. Yllä mainittu keino puhdistaa ylisuuret lainat kehityskelpoisilta tiloilta tuntuu paremmalta ratkaisulta.

Tuloksentasausmahdollisuuksien laajentaminen on kannatettavaa. Kun nyt sopeutumiskauden aikana maatalan talouden liikkumavara jää pieneksi, saattavat huonot satovuodet kaataa koko talouden. Tilanne koskee erityisesti viljajaloja, joilla usein ei edes ole metsien antamaa turvaa takanaan. Tuloksentasausmahdollisuus esim. kolmen vuoden aikana on kannatettava asia.

Mietittäessä virkamiestyöryhmän esitystä muistiossa aiemmin esitettyihin periaatteisiin ja maatalouden tavoitteisiin nähden siihen sisältyy muutamia **arveluttavia asioita**.

Tuen jyrkkä porrastus pohjoiseen päin yhdistettynä kuljetustuilla, etenkin porrastuksen kohdentaminen myös sikoihin ja kanoihin, huonontaa kansallista kilpailukykyämme, ja edesauttaa siten maatalouden näivettymistä muuallakin. Kotieläintalouden tukea laskettaessa rehujen ja muiden kustannusten alenemiselle on pantu suhteellisen pieni paino.

Alueilla, joilla kilpailukyky on heikoin, pitäisi tarpeen muutoksiin olla suurimman. Kun ongelmia vielä lisää vaihtoehtojen suhteellinen vähäisyys, pitäisi muutoksiin kannustavan komponentin näillä alueilla olla keskimääräistäkin merkittävämmän. Vaikka politiikalla periaatteessa helpotetaan pohjoisen maatiloja, toimet eivät välttämättä kuitenkaan riitä pelastamaan näiden tilojen tulevaisuutta.

30 lehmän katto täyden tuen maksamiselle ja ehdotettu siirtymäajan pinta-alalisäjärjestelmä estävät järkevän tilakoon kehittymisen. Samalla kun kilpailukykyisten yksiköiden muodostuminen vaikeutuu, tulee pienten, perinteisillä tuotantosunnilla tuotavien maatilojen uudelleensuuntaus suhteellisesti kannattamattommaksi, vaikeammaksi ja turvattommaksi. Kehityksen kannalta ajatellen voitaisiin päinvastoin harkita alarajoja.

1,7 miljardin ympäristötuesta on noin 400 miljoonaa lukuun ottamatta esityksessä kuitenkin tehty pinta-alatukeen rinnastettava tukimuoto. Esitys kohtelee rajoittavasti viljan tuotannon kannattavuutta, mutta sangen löysästi karjataloutta. Ympäristötuen kriteerit olisi määriteltävä nykyistä enemmän kestävän kehityksen mukaiseksi, ja korvaavasti ongelmataukea kohdistettava alueiden A ja B viljantuotantoon. Etelä-Suomen viljantuotannon ja muunkin rehuntuotannon kilpailukyky on avainasemassa myös karjataloutemme toimintaedellytyksiä rakentaessamme. Ongelmatuki olisikin kohdistettava pääosin tämän varmistamiseen.

Tuotannon laajaperäistämiseen tähtäävät toimenpiteet kaipaavat suuremman painon, vaikka hintarakenteen muutokset osittain tukevat ao. kehitystä jo sinällään. On ympäristötaloudellisesti erittäin perusteltua, että peltovarallisuuttamme käytetään täysimääräisesti hyväksi, mutta viljelyn voimaperäisyydestä tingitään. Ympäristötuen

eräs käyttömahdollisuus liittyy juuri tähän seikkaan. Kestävä kehitys muokkaa lähi-tulevaisuudessa ratkaisevasti maatalouden tuotannon puitteita koko Euroopassa. Asia lienee niitä harvoja, joissa olemme suhteellisesti ottaen maataloustuotannossa kilpailukykyisiä. Valmistelut tähän suuntaan kannattaa aloittaa etuajassa, eikä vasta pakon edessä. Pellon käyttöä non-food, energia- ym. tuotantoon, on edistettävä täysimääräisesti EU:n sallimissa rajoissa.

6.3 Muut kysymykset

6.3.1 Pinta-alaan ja eläinyksiköihin sidotun tuen vaikutukset rakenteen kehittymiselle

EU:n ja kansallisen tukipakettiehdotuksen toimet kohdistetaan (EU:n jäsenyysso-pimuksen mukaisesti) pinta-alakohtaisesti ja eläinyksiköiden mukaan. Tukien saami-sen perusteina ei siis ole tuottaminen, vaan omistaminen.

Koko tukijärjestelmän ehkä merkittävimpänä pitkän tähtäyksen asiana voidaan pitää, miten estetään voimakkaan pinta-alatuen kapitalisoituminen maan hintaan ja vuok-riin. Sama koskee tuotantokiintiöitä. Molemmat asiat ovat oleellisia esteitä tuotan-non rationalisoitumiselle.

Jos maan hinta ja sen vuokrataso määräytyvät pinta-alaan sidottujen tukien tuottojen perusteella, estää tämä tuotantoyksiköiden koon kasvattamisen muuten rationaalisen kokoisiksi.

Jo Etelä-Suomessa pinta-alaan sidotun tuen määrä on samaa suuruusluokkaa kuin peltoviljelystä saatava kokonaistulo. Toiminnan motiiviksi tulee tuen maksimointi, eikä tuotannon tehokkuus. Jos pinta-alaan sidottujen tukien liiallinen kasvu suhteessa tuotannosta saatavaan tuloon kasvaa liian suureksi, sillä kannustetaan passiivisuu-teen.

Ongelma koskee vaihtelevassa laajuudessa koko EU:ta. Ruotsissa on kehitelty jär-jestelmää, joka voisi sallia tuen maksamisen alueen standardituotoksen mukaan. Tuki olisi eräänlainen tuotantoyksikköperustaisen ja tuotteen hintatuen yhdistelmä.

Kun EU-tuki on pitkälle hehtaari- ja eläintukea ja siten luonteeltaan passivoivaa tukea, niin kansallisen tuen pitäisi olla erityisesti maatalouden rakenteita edistävää. Ongelman voidaan katsoa olevan maatalouden kehittämisen kannalta

VATT:n laskelmien mukaan ehdotettu maataloustuki hehtaaria kohti on Etelä-Suomessa noin 3600 mk, ja Pohjois-Suomessa (alue C4) noin 10 800 mk.

vakavuusasteeltaan sellainen, että kansallisen tuen maatalouden rakenteita edistävään pyrkimykseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

EU:n LFA-tuki yhdessä vastaavan kansallisen tuen kanssa voisi olla virkamiestyöryhmän ehdotuksen mukainen. **CAP-reformituen** jakamisessa kriittiseksi alueeksi tulee ilman LFA-tukea jäävä alue. Olisi etsittävä menetelmä, jossa tämän alueen tuki jakautuu satotason mukaan oikeassa suhteessa tälle alueelle.

Pohjoisen tuen ja ongelmatuen käyttöä uudelleensuunnattaisiin huomattavalta osin muutosta edistävään suuntaan luvussa 5.4 esitettävien ohjelmien rahoittamiseksi. Tuen myöntämisen kriteereitä voitaisiin asteittain muuntaa ohjelmien suuntaan niiden tarvetta vastaaviksi. Ongelmatuki keskitettäisiin alueille A ja B siirtäen painopistettä hieman enemmän viljalle kuin annetussa virkamiesesityksessä.

6.3.2 Varasto-ongelma

Hintamuutosten aiheuttamien varastojen arvon aleneminen on hankala ja monimutkainen ongelma. Ongelmana on hintojen alenemisen aiheuttamien tappioiden lisäksi ennakolta olevan hinnannuutosten ja muutosajan aiheuttamat spekulatiomahdollisuudet.

Kysymys on pitkälle siitä, missä määrin tällaisessa tilanteessa yhteiskunta katsoo aiheelliseksi korvata aiemman hintatason perusteella arvotetut varastot, ja missä määrin kustannukset kantaa varaston omistaja. Spekulaation mahdollisuus alkaa siitä, kun myyjät haluavat myydä varastonsa kalliilla hinnalla ennen vuodenvaihdetta, ja ostajat haluavat ostaa halvemmalla vuodenvaihteen jälkeen. Nämä toimijat ovat vielä helposti samoja henkilöitä. Määrittelykysymys niin ikään on, missä määrin kalliita varastojen arvoja on jo korvattu maksettujen hintatukien (ATV) kautta, ja missä määrin pitkäaikaisten tuotantoprosessien (esim. lihanaudat) hintojen muutoksia tuetaan takautuvasti.

6.4 Lopuksi

Maatalouden tukipaketin suurin vaikeus on saada oikeanlainen tasapaino muutosta pehmentävien ja muutosta kannustavien toimien kesken. Muutoskyvyltään hitaan maatalouden tilanne on useita muita elinkeinoja huomattavasti hankalampi. Toinen muutokseen vaikuttava tekijä on tässä suunnittelussa jäänyt vaille huomiota, nimittäin maataloudessa ja maaseudulla muutosten keskellä olevat ihmiset. Näiden lähellä luontoa olevien ihmisten mahdollisuudet ja kyky nähdä muutosten suunta, omaksua uudet arvot omasta ympäristöstään käsin ja sopeutua näihin on rajallinen. Koska motivaatiota muutokseen ei omasta ympäristöstä helposti saada, on motivaatio muutokseen alhainen, ja muutosvaatimukset koetaan helposti epäoikeudenmukaisina.

Maatalouden kehittämisen perusedellytys on, että maataloutta harjoittavat yrittäjät pysyvät tulevaisuudenuskoisina ja aktiivisina uusien virikkeiden etsijöinä. Kysymyksessä on itse viljelijä, hänen puolisonsa ja perheensä, koko kyläyhteisö sekä näiden kaikkien terve suhde muihin elinkeinoryhmiin. Naisten asemaan ja erityistarpeisiin ei maatalous- ja maaseutupolitiikassa juurikaan ole kiinnitetty huomiota. Eläkkeelle siirtyminen ei ohjelmista ja siirtymiseen uhratuista varoista huolimatta onnistu, jos eläkkeellä oloa ei koeta mielekkääksi vaihtoehdoksi viljelijänä ja isäntänä/emäntänä ololle.

Maatalouden EU-jäsenyyssproblematiikka onkin koko maamme tapaan pitkälti henkinen kysymys. Luotammeko me itseemme ja mahdollisuuksiimme toimia olosuhteissa, joita emme vielä tunne.

Maatalouden tuotantopolitiikan ja muiden maataloudelle annettujen tavoitteiden eriyttämisen edellytykset

Maatilatalouden yritysmuodon kehittäminen

Taloudenpidon selkeyttäminen sekä yhteiskunnan eri maataloudelle asettamien tavoitteiden kohdentaminen edellyttää, että maatalous erotetaan omaksi tulosityksiköksen, eroon metsätaloudesta, yksityistaloudesta sekä muista mahdollisista ansionlähteistä. Tätä tarkoitusta varten maatalousyritystä varten jouduttaneen suunnittelemaan uusi yritysmuoto.

Maatalouden erottaminen omaksi tulosityksiköksen avaisi uusia mahdollisuuksia kustannustietoisemman taloudenpidon suuntaan yksilötasolla, sekä helpottaisi maatalouspolitiikan toteutuksessa.

Yksityistalouden erottaminen maataloudesta lisäisi oleellisesti viljelijän kustannustietoisuutta. Kun tähän asti yrittäjäyys sinänsä on ollut useissa tapauksissa maanviljelijän elämänlaadun mitta, konkretisoituisi taloudellisen tuloksen teon merkitys. Maatalouden päätökset olisivat entistä enemmän perustaltaan yritystaloudellisia, ilman suoria taloudellisia sidoksia yksityistalouteen. Maataloustuotannon todellinen kannattavuus kävisi ilmi. Tappioiden siirtäminen tulosityksiköiden välillä estyisi. Vastapainoksi verotus tapahtuisi kolmessa tulosityksikössä.

Maatalouden ja metsätalouden erottaminen omiksi tulosityksiköikseen estäisi usein osaksi tiedostamattoman ristiinsubventoinnin. Metsätaloudesta saatuja tuloja voitaisiin luonnollisesti edelleenkin käyttää pankkilainan sijasta maatalouden rahoitustarpeen tilapäiseen kattamiseen, mutta maatalouden ja muiden tulonlähteiden kannattavuutta itsenäisinä tulosityksiköinä seurattaisiin. Ei voi olla viljelijän etu, että esim. metsätalouden tulot jatkuvasti käytetään muuten kannattamattoman maatalouden toiminnan jatkamiseen.

Kun maataloustuotanto ja useat muut nykyisin maatalouspolitiikalle annetut tehtävät erotettaisiin, maatalouspolitiikan suunnittelu ja toteutus selkiytyisivät huomattavasti. Olisi mahdollista erottaa maatalouden tuotantopoliittiset päätökset muista maaseutupolitiikan tavoitteista. Maataloustuotannon ohella tehdyt maaseudun rakenteen säilyttämisen, ympäristönhoidon jne. yhteiskunnalliset palvelukset maksettaisiin henkilöille, eikä maatalousyrityksille. Kun tätä kautta tuleva perustoimeentulo paranisi, voitaisiin itse maataloustuotantoa kehittää liiketaloudellisesti järkevämpään suuntaan.

Jos viljelijä esimerkiksi huomaisi, että hänen kykynsä eivät tuota maataloudessa hyvää tulosta, hänen saattaisi kannattaa vuokrata tila ja elää kuitenkin tilalla tehden "yhteiskuntapalveluksen" ohella ehkä jotakin muuta työtä.

Suora tulotuki ohjattaisiin EU:n sallimissa rajoissa yksityistalouteen tuotantopolitiikan kohdistuessa maatalousyrittäjyyskseen. Ilman yhtiömuotoa jäävät karsiutuisivat luonnollista tietä maataloustuotantojärjestelmän ulkopuolelle, mutta heille tarjottaisiin elämisen edellytykset yksityistaloudelle ohjattavan tuen kautta. Aluepoliittisesti olisi myös edullista, että tuen kohdistuminen voitaisiin näin ohjata niitä tarvitseville.

Näin päästäisiin siihen, että yritystoiminnassa olisivat kaikki samalla viivalla, jossa osaaminen ja taito ratkaisivat tuloksen. Alueelliset, rakenteelliset ja sosiaaliset ongelmat ratkaistaisiin sitten yksilöihin kohdistuvien toimien kautta. Ehdotettu muutos tekisi mahdolliseksi maataloustuotannon hakeutumisen suhteellisesti parhaille alueille epäsuotuisten alueiden kehittyessä enemmän virkistykseen yms. käyttöön. Muutoksen aiheuttamat sosiaaliset ongelmat korvattaisiin yksilöille kohdistuvalla tuella.

Maatalouden eriyttäminen omaksi tulosityksiköksi tekisi niin ikään tarpeettomaksi "päätoimisten" ja "harrastajaviljelijöiden" vaikeat rajanveto- ja tulkintakysymykset. Näin edesautettaisiin maaseudun elinkeinorakenteen luonnollista monipuolistamista ja tuettaisiin maaseudun yrittäjyyttä ja viljelijän ajankäytön tehostamista.

Viljelijän riski konkurssitilanteessa voitaisiin rajata pois yksityistaloudesta. Yritysmuotoon voitaisiin ilmeisesti myös laatia piirteitä, jotka estäisivät maatilojen ja metsien pirstoutumista. Jonkinlainen osuusjärjestely pehmentäisi sukupolvenvaihdostilannetta, kun tilan voisi ostaa vähitellen, ja osin jatkajan omalla työllä. Rahoitustilanteen pehmentämiseksi voitaisiin myös käyttää väliaikaisia omistajia.

Kansainväliset kauppapoliittiset velvoitteet tuen alentamisen suhteen olisi entistäkin helpompi hoitaa silloin, kun yksityistalous olisi kokonaan erossa maataloustuotannosta. Tämä toisi ratkaisevasti lisää vapausasteita maaseudun tukien suunnittelussa ja niiden hyväksymisessä EU:n komissiossa.

Maataloustuotannon eriyttäminen omaksi tulosityksiköksi tarvitsisi erityisesti tähän tarkoitukseen suunnitellun yritysmuodon. Yritysmuodon tulee ottaa huomioon maataloudessa tarvittava hyvin pitkän tähtäyksen toiminta sekä sopeutumiskyky erilaisiin vuosiin, jotka seikat ovat nykyisen perhevillan parhaita ominaisuuksia. Maatalouteen sisältyy myös paljon emotionaalisia asioita, joita ei voida turhina sivuuttaa.

Maatilatalouden yritysmuodon suunnittelu pitäisi aloittaa välittömästi. Siihen pitäisi myös sisällyttää ominaisuuksia, jotka tukisivat tilojen välistä yhteistoimintaa, integroitua tuotantoa ja verkostoitumista.

Haja-asutusalueisä

Maataloustukien alueellisen porrastamisen ja pienten yksiköiden suosimisen kantava argumentti on maaseudun perusväestön turvaaminen. Tämä on tärkeätä haja-asutusalueiden palveluiden turvaamiseksi, näille alueille tehtyjen investointien käyttöasteen takaamiseksi, sekä myös turvallisuuspoliittisista syistä.

Perusväestön turvaaminen maataloustuotannon kautta on johtanut, paitsi tuen epätehokkaaseen kohdentumiseen, myös maataloustuotannon kustannusten oleelliseen nousuun kannattamattomien yksiköiden tekehengityksen kautta. Sitäpaitsi, maa- ja metsätalousväestön osuus haja-asutusalueenkin väestöstä on jatkuvasti pienenemässä; jo nyt maaseudulla asuu enemmän palveluammateista elantonsa saavia.

Jos yhteiskunta näkee hyötyä siitä, että ihmisiä asuu haja-asutusalueilla, miksei siitä makseta erillään maataloustuotannosta? Ei voida väittää, että jonkin muun ammattiryhmän edustaja olisi haja-asutusalueiden väestörakenteen säilyttämisen kannalta vähemmän tärkeä. **Voitaisiin harkita järjestelmää, jossa ryhdytään vähitellen maksamaan haja-asutusalueisää (vrt. lapsilisä) kaikille määritellyllä haja-asutusalueella vakituisesti asuville täysi-ikäisille ihmisille riippumatta siitä, mitä he siellä tekevät.** Lisän suuruus voisi järjestelmän täydellisesti toteutuessa olla esim. 600 mk/kk, eli 7200 markkaa vuodessa. Tukeen voitaisiin myös sisällyttää työvoimatukielementti. Lisä olisi verotettavaa tuloa, ja sitä voitaisiin maksaa työttömyydestä huolimatta.

Lisän kustannus olisi luonnollisesti aika suuri. Tuntuva säästön toisi maataloustuen sekä useiden muiden maaseudun ja alueellisten tukimuotojen määrän laskeminen. Koska tuki siirtyisi pois maataloustuen kategoriasta, tarjoutuisi samalla lisää vapautta kansalliseen soveltamiseen. Ehdotuksen markkamääräinen laskelma voitaisiin sisällyttää itse tukipaketin hyväksymisen jälkeiseen virkamiesvalmisteluun.

Aulikki Pohjonen
Kuluttajatutkimuskeskus

ELINTARVIKOTALOUDEN TOIMINTAKETJU EU-JÄSENYYSTILANTEESSA

Elintarviketuotannon koko ketju maataloudesta ja sen tuotantopanoksista lähtien aina kuluttajille saakka on valtiiovallan toimesta lakisääteisesti säädeltyä. Mahdollisessa EU-jäsenyydessä Suomen elintarviketalous joutuu muuntautumaan säätelytaloudesta markkinoilla tapahtuvan kilpailun kautta toimivaan järjestelmään. Seuraavassa selvitetään elintarviketalouden nykyisiä toimintamekanismeja ja muutoksia EU-jäsenyytilanteessa toiminnan kokonaisuuden kannalta. Lisäksi käydään läpi merkittävimpien yksittäisten elintarvikkeiden tuotantoketjussa ennakoituja muutoksia.

1. MAATALOUSTUOTANTO

Maataloustuotantoa on lakisääteisesti säädelty maataloustulolain kautta. Tämän vuoden alusta voimaan tulleen uuden maatalouden markkinajärjestelmälain mukanaan tuomista käytännön muutoksista ei ole toistaiseksi mitään kokemuksia. Tämänhetkinen maatalouden tuotannossa käytännössä vallitseva tilanne on vanhojen maataloustulolakien seurausta.

Maataloustulolain pohjalta on vuosittain yksittäisille maatalouden tuotteille sovittu tietty hinta, jolla elintarviketeollisuus tai valtio ostaa tuotteen. Jos tämä tavoitehintaa on alitettu tai ylitetty, on muutokset tavoitehinnoista otettu huomioon seuraavissa hintaratkaisuisissa. Siten maataloustuottaja on pääsääntöisesti tiennyt, mikä hinta tuotteesta saadaan riippumatta sen todellisista tuotantokustannuksista ja tuotteen kysynnästä markkinoilla.

Maataloustuloratkaisun mukaiset tavoitehinnat ovat sisältäneet sekä tuotannosta aiheutuneet tuotantopanosten kustannukset että varsinaisen viljelijälle jäävän tulon. Tuotantopanokset on hinnoiteltu tavoitehintoihin maataloudessa kokonaisuutena käytettyjen panosmäärien ja vallitsevien hintojen mukaisina. Siten järjestelmässä ei ole ollut mitään kannustusta tuotantopanosten tehokkuuden lisäämiseen tai hintojen alentamiseen.

Tuotantopanosten käyttöä ja hintoja on ohjattu tuontikiellon avulla. Esimerkiksi rehuja ja lannoitteita ei ole pääsääntöisesti voitu tuoda. Samoin kotimaisen rehuteollisuuden käyttämät raaka-aineet ovat säädeltyjä niin, että esimerkiksi EU-maissa rehuihin käytettyjä edullisia valkuaisraaka-aineita ei Suomeen ole saanut tuoda. Lisäksi rehuihin käytetyistä tuontiraaka-aineista on kannettu veroa ja siten korotettu rehujen sekä maataloustuotteiden hintoja.

Eri tuotteiden tuotantomäärät ovat osaksi rajoitetut ja osaksi rajoittamattomat. Maidolla on tilakohtaiset tuotantokiintiöt, mutta kokonaiskiintiömäärä on niin suuri, ettei sitä ole koskaan saavutettu. Kananmunien ja sianlihan tuotantoa on pyritty rajoittamaan perustamislupien avulla, mutta luvilla on pikemminkin hillitty tuotannon kasvua kuin rajoitettu sitä.

Toteutuneet tuotantomäärät ovat kotieläintuotteilla jatkuvasti ylittäneet kotimaisen kulutuksen. Vuonna 1993 oli ylituotanto eli tuotannon ja kotimaisen kulutuksen ero

	%
Maito (rasvan mukaan)	24
Naudanliha	11
Sianliha	9
Kananmunat	24

Myös viljasta on viime vuosina syntynyt jatkuvasti ylituotantoa. Ylituotanto kustannetaan pääasiallisesti valtion budjettivaroista eli verovarojen kautta. Maataloudelta peritään osa ylituotannon vientikustannuksista, mutta ylituotannon tuottaminen on maataloudelle tästä huolimatta ilmeisen kannattavaa, koska tuotanto on supistunut ainoastaan valtion varoista maksettujen rajoitustoimenpiteiden vuoksi.

Maataloustuotteille on maksettu tuotantotukea valtion varoista. Osa tuesta on maksettu tuotettua yksikköä kohden kuten maidon lisähinta litraa kohden, kananmunien lisähinta tuotettua kiloa kohden ja naudanlihan tuotantoavustus tuotettua kiloa kohden. Lisäksi on maksettu tuotantoalan mukaan esimerkiksi pinta-alalisää.

Kaikkiaan maataloustulolaki on toiminut siten, että tuottajille on etukäteen taattu tietty hinta tuotteistaan riippumatta siitä, mikä tuotteiden kysyntä on kotimaassa. Kotimaisen kulutuksen ylittävä määrä on kustannettu suurimmalta osin valtion varoilla vientiin. Tuottamiseen käytetyt tuotantopanokset on korvattu hintoihin täysimääräisinä niin, ettei ole syntynyt kannustusta tehostaa tuotantopanosten käyttöä tai etsiä edullisempia hintavaihtoehtoja. Hintoja on korotettu tuotantopanosten ja niihin käytettyjen raaka-aineiden tuontikiellolla sekä tuotantopanoksiin sisällytetyillä veroilla. Tavoitehintoihin sisältyvän maatalouden tulon lisäksi on valtion varoista maksettu tukea tuotettujen määrien ja tuotantopinta-alan mukaan.

2. RAJASUOJA

Edellä kuvattu maatalouden tuotantojärjestelmä hintoineen ja määrinen on ollut mahdollista ylläpitää elintarvikkeiden rajasuojan avulla. Tällä tarkoitetaan sitä, että kotimaisen tuotannon kanssa kilpailevien elintarvikkeiden tuonti on ollut lähes mahdollista. Tuontia on säädelty lisenssioinnilla, tuontimaksuilla ja valmisteveroilla. Lisenssioinnista on luovuttu vuoden 1994 alussa, mutta sen tilalle tulleet tuontimaksut ovat niin korkeat, että käytännössä tuonti on vaikeampaa kuin lisenssioinnin aikana. Suomessa on elintarvikkeiden rajasuoja Euroopan huippua, sillä esimerkiksi entisiin Itä-Euroopan maihin kuten Eestiin eivät kansainväliset rahoitusjärjestöt ole sallineet perustaa sellaista rajasuojamuuria kuin mitä meillä on.

Tuontituotteiden osuus kotimaisesta kulutuksesta on pieni. Maitotuotteista ainoastaan juustoja on tuotu, mutta tuontijuustojen osuus on vain 3,5 % kokonaiskulutuksesta. Lihaa ja lihavalmisteita ei ole tuotu käytännössä lainkaan, sillä muutamien makkaroiden ja tuontieinesten osuus kokonaiskulutuksesta on olematon. Leipä- ja viljatuotteista on tuotu näkkileipää, jossa tuonnin osuus kulutuksesta on 8 %. Tiettyjen tuontikahvileipiä ja kakkujen osuus vähäinen. Kekseistä on tuonnin osuus kulutuksesta 25 %. Kananmunia, kasvisrasvoja, perunaa ja sokeria ei ole tuotu lainkaan. Vihanneksia ja juureksia on tuotu sellaisena aikana, kun kotimaista tuotantoa ei ole ollut. Tuonti on kuitenkin säädelty alkavaksi syksyllä niin myöhään ja loppuvaksi keväällä niin aikaisin, että menettely on ollut omiaan kohottamaan kuluttajahintoja.

Niin kutsutuilla vapaakauppatuotteilla on ollut rajaton tuontimahdollisuus, mutta niistä perityt valmisteverot ovat korottaneet tuotteiden hintoja niin, ettei tuonnista ole voinut muodostua merkittävää kilpailutekijää kotimaiselle tuotannolle. Valmisteverojen tulisi sisältää ainoastaan tuotteeseen sisältyvän maatalousperäisen raaka-ainekustannuksen eron, joka syntyy kotimarkkinahintaisesta ja maailmanmarkkinahintaisesta maataloustuotteesta. Valmisteverot on kuitenkin määrätty osittain ylikorkeiksi. Merkittävimpiä vapaakauppatuotteita ovat suklaa ja makeiset, keksit, makaronivalmisteet ja virvoitusjuomat.

Tuonnin osuutta kotimaan kulutuksesta voidaan kuvata kuluttajahintaindeksin tuoter ryhmien ja niiden painojen avulla

	paino%/ ravinto	tuonti %
Leipä ja viljatuotteet	16,7	1,0
Liha	26,0	---
Maito, juusto, voi, jäätelö	21,9	0,5
Margariinit ja öljyt	1,9	---
Kala	3,5	1,5
Kananmunat	1,5	---
Hedelmät ja vihannekset	14,6	9,0
Peruna	1,8	---
Sokeri	1,5	---
Kahvi, tee, kaakao	3,2	---
Muut ravintoaineet	7,4	2,0

Tuontituotteiden osuus suoraan kotimaiseen kulutukseen menevästä ravinnosta on siten markkamääräisen arvon mukaan laskettuna 14 %. Siitä suurimman osan muodostavat hedelmät ja vihannekset, joilla ei ole kotimaista kilpailua. Kotimaisen tuotannon kanssa kilpailevien tuontituotteiden osuus kulutuksesta on siten ainoastaan 5 %.

Korkea elintarvikkeiden rajasuoja merkitsee säätelyetua paitsi maataloudelle myös elintarviketeollisuudelle ja kaupalle. Vaikka hintavalvonta viranomaistoimintana on lopetettu jo vuonna 1988, luovat rajasuoja ja maatalouden säätely elintarvikkeille sellaiset hinnoittelupuitteet, että elintarviketeollisuus ja kauppa voivat hinnoitella tuotteensa lähes haluamallaan tavalla ottamatta huomioon kuluttajien tarpeita. Myös vähäinen kotimainen kilpailu eri elintarviketeollisuuden ja kaupan aloilla vahvistaa säätelyjärjestelmien toteutumista.

Elintarviketeollisuuden toimintaa on omiaan vinouttamaan myös se, ettei teollisuudella ole menekkivastuuta. Maitoa ja lihaa jalostetaan tuotetut määrät ja teollisuus vie ylituotannon ulkomaille valtion tuella. Vientituki on ollut monessa tapauksessa niin korkea, että ylituotannon vienti on ollut kannattavampaa kuin myynti kotimaahan. Tällaisen tilanteen vallitessa ei yrityksillä ole ollut erityistä mielenkiintoa yrittää edistää kotimaan menekkiä hinnalla tai muilla toimenpiteillä.

Tuontimahdollisuuksien lisääminen elintarvikkeille ei automaattisesti lisäisi tuonnin määrää. Pelkästään uhka, että tuotteita voitaisiin tuoda, pakottaisi kotimaisen kaupan, teollisuuden ja maatalouden ottamaan huomioon markkinoiden tarpeet. Korkealla rajasuojalla voitaisiin suojata kotimaisen perusmaatalouden tuotteet, mutta

rajasuojalla nostetaan nykyisin tarpeettomasti sellaisten tuontituotteiden hintoja, joilla ei ole kotimaista tuotantoa.

3. TOIMINTA EU-JÄRJESTELMÄSSÄ

Elintarvikkeiden tuotantoketju maataloudesta ja sen tuotantopanoksista lähtien jatkuen elintarviketeollisuuden ja kaupan kautta kuluttajille on EU-järjestelmässä kiinteä ketju, jonka eri portaissa tapahtuvat toiminnot vaikuttavat välittömästi toisiinsa. Vapaa tuonti ja vienti eri EU-maiden kesken pakottaa niin maatalouden kuin teollisuuden ja kaupankin toimimaan markkinoilta tulevien tarpeiden mukaan. EU-maiden ulkopuolelle tapahtuvaan elintarvikekauppaan nähden on korkea rajasuoja niin, että tuontia rajoitetaan tuontimaksuilla ja vientiä tuetaan vientituella.

Maataloustuotanto on niin hintojen kuin määrienkin puolesta lähes vapaata. Ainoastaan maidon ja sokerijuurikkaan tuotantomäärille on kullekin maalle asetettu kiintiöt. Tuottajille ei taata mitään minimihintaa, vaan tuottajahinnat muodostuvat sen mukaan, minkälainen maksukyky niiden tuotteita jalostavalla teollisuudella on. Siitä syystä tuottajahinnat vaihtelevat maittain suuresti, esimerkiksi maidon tuottajahinta on tällä hetkellä 1,50 mk/l - 2,15 mk/l.

Tuottajahintojen lisäksi saavat maataloustuottajat EU:n maksamaa tulotukea. Tuki maksetaan lähinnä maataloudessa olevan pinta-alan eli hehtaarituen tai kotieläintuen muodossa. Tuen maksamisperusteet poikkeavat suomalaisesta nykykäytännöstä siinä, että meillä kohdistetaan suora tulotuki tuotantomäärien mukaan, eli penniä maitolitralle, markkaa kananmunakilolle tai naudanlihakilolle. EU:ssa katsotaan, että määriin maksettu tuki kasvattaa ylituotantoa ja siksi sitä ei hyväksytä.

Tulotuki muodostaa EU:ssa suurimman osan tuottajan tulonosasta eli palkasta, sillä varsinaiset tuottajahinnat ovat niin alhaiset, että ne korvaavat joillakin tuotteilla pelkät tuotantopanokset. Suomessa tuottajan tulo on mukana tavoitehinnoissa ja sitä kautta teollisuuden raaka-ainekustannuksissa ja kuluttajahinnoissa. Tästä syntyy eräs ero EU-maiden ja Suomen tuottajahintojen kesken.

Tuotantomäärillä on katto vain maidolla ja sokerilla. Maatalous saa tuottaa ylituotantoa, mutta ylituotannosta saatava taloudellinen tulos on riippuvainen siitä, millä hinnalla tuotanto pystytään markkinoimaan. EU-alueella on maita, jotka tuottavat suuren määrän yli omavaraisuuden ja silti pystyvät maksamaan tuottajille korkeita tuottajahintoja tai päinvastoin. Maataloustuotannon kannattavuus on tuottajahintojen lisäksi riippuvainen tuotantopanosten käytön tehokkuudesta ja valtion tuesta. Suomalaiseen järjestelmään verrattuna on ero siinä, että meillä koko tuotantomäärä maksetaan samaan hintaan, joka on päätetty ennakolta.

Elintarviketeollisuus on merkittävässä asemassa maatalouden tuloksen muodostajana. Koska EU-maiden kesken vallitsee vapaa tuonti, tulee kotimaisen raaka-aineen olla kilpailukykyinen muista maista tuodun raaka-aineen kanssa. Elintarviketeollisuuden tehokkuudesta ja markkinoinnin aktiivisuudesta mukaan luettuna tuotekehitys riippuu se, kuinka paljon maataloudelta ostetusta raaka-aineesta pystytään maksamaan. Tässä on merkittävä ero suomalaiseen käytäntöön verrattuna, jossa maataloudelta ostetulla raaka-aineella on lähes automaattisesti sama, ennalta määrätty hinta.

Elintarviketeollisuus markkinoi jalostamansa tuotteet kotimaahan, muihin EU-jäsenmaihin, vientinä EU-alueen ulkopuolisiin maihin ja lopuksi ylituotannon EU-varastoon niiden tuotteiden osalta, joilla pidetään interventiovarastoa. Kotimarkkinamyyn- ti pyritään hinnoittelemaan kaikkein kannattavimmaksi. Hintaa rajoittaa kuitenkin tuonnin mahdollisuus muista maista. Seuraavaksi kannattavinta toimintaa on markkinointi muihin EU-jäsenmaihin. Myyntihinnan tulee olla sellainen, että muissa maissa löytyy ostohalukkuutta. Vienti alueen ulkopuolisiin maihin tapahtuu EU-vientituen avulla. Vientituotteesta tulee kuitenkin saada ulkomailta tietty minimihinta, jotta tuki on mahdollinen. Vientitukena korvataan periaatteessa vain EU-hintaisen ja maailmanmarkkinahintaisen raaka-ainekustannuksen välinen ero. Tuen määrä on riippuvainen myös vientimaasta.

Varsinainen ylijäämä kotimarkkinamyynnin, sisämarkkinaviennin ja tuetun viennin jälkeen myydään interventiovarastoon niillä tuotteilla, millä se on mahdollista. Interventiohinnat ovat niin alhaiset, ettei niillä ole tarkoitus päästä edes keskimääräisiin tuottajahintoihin. Tällä pyritään siihen, ettei ylituotannon tuottaminen olisi liian kannattavaa ja houkuttelevaa.

Ylituotannosta maksettu korvaus sekä vientitukena että interventiohintana muodostaa suuren eron suomalaiseen nykykäytäntöön. Meillä ylituotannon vientituet korvataan niin korkeina, että kyseinen vienti on ainakin yhtä kannattavaa kuin myynti kotimaahan, ajoittain kannattavampaakin. Omavaraisuuden ylittävästä tuotannosta saatu hinta ratkaisee EU-tilanteessa merkittävästi sen, kuinka suuren tuotantomäärän tuottaminen on kannattavaa maataloudelle. Siten hinnan ja määrän välinen suhde on kiinteässä vuorovaikutuksessa keskenään.

Elintarviketeollisuudella on EU:ssa mahdollisuus tuoda raaka-aineita muista jäsenmaista, mikä pakottaa oman maan maataloustuotannon kilpailukykyiseksi muiden maiden kanssa. Joissakin EU-maissa on tehty tietoinen ratkaisu siitä, kuinka paljon tuotetaan omaa raaka-ainetta ja kuinka paljon tuodaan. Suomalainen maatalous joutuu mahdollisessa jäsenyystilanteessa kilpailemaan teollisuuden raaka-ainehankinnoista muista jäsenmaista tulevan tarjonnan kanssa.

Kauppa voi ostaa vapaasti tavaroita sekä kotimaasta että muista jäsenmaista. Tämä on suuri ero suomalaiseen markkinakenttään verrattuna. Kuten edellä todettiin, on meillä nykyisin tuontielintarvikkeiden osuus vain 14 % kotimaan kulutuksesta.

Kaupan mahdollisuus ostaa tavaroita myytäväksi myös muualta kuin kotimaasta aiheuttaa sen, että kotimaisen tuotannon on pakko olla kilpailukykyinen muun sisämarkkinatuotannon kanssa. Vapaasta tuonnista aiheutuva hyöty on ennen muuta siinä, että tuonnin uhka pakottaa niin maatalouden kuin elintarviketeollisuuden ja kaupankin seuraamaan muiden EU-maiden toimintatehokkuutta.

Kaupan merkitys nousee meillä entistä keskeisempään asemaan. Korkean rajasuojan aikana on kaupan keskusliikkeillä ollut mahdollisuus ostaa pääsääntöisesti kotimarkkinoilta. Kotimaisessa elintarviketeollisuudessa on kilpailu monilla aloilla vähäistä, joten elintarviketeollisuudella on ollut vahva neuvotteluasema kauppaan nähden. Tuonnin tullessa todelliseksi kilpailuvaihtoehdoksi muuttuu neuvotteluvoima ratkaisevasti kaupan eduksi.

Toisaalta kauppa on merkittävässä asemassa siinä, millä tavalla muutokset lähtevät toteutumaan mahdollisen EU-jäsenyyden myötä. Jos kauppa ei lähde etsimään aktiivisesti uusia toimintavaihtoehtoja, voi muutosten toteutuminen kestää pitkän ajan. Toisaalta ulkomaisten kauppaketjujen mahdollinen Suomen markkinoille tulo ja kuluttajien oma aktiivisuus tavaroiden maahantuojina vaikuttavat kaupan toimintaan. Suomen kaltaisilla pienillä markkinoilla on myös olemassa vaara, että kauppa ja teollisuus päättävät yhteisestä sopimuksesta menetellä tietyllä tavalla jäsenyystilanteessa. Vapaan kilpailun toteutuminen edellyttää valppautta sekä kilpailu- että kuluttajaviranomaisilta.

5. ALKUTUOTEVÄHENNYS

Suomessa maksetaan liikevaihtoverojärjestelmän kautta elintarvikkeiden hintojen alentamiseen tarkoitettua tukea. Tämän alkutuotevähennykseksi nimitetyn tuen kokonaismäärä oli 5,3 miljardia markkaa vuonna 1993. Tukimuoto joudutaan poistamaan mahdollisessa EU-jäsenyydessä. Alkutuotevähennyksen määrä on tuoteryhmittäin seuraava:

Maito	1,850
Liha	1,450
Vilja	930
Kananmunat	100
Peruna	80
Kasvihuonevihannekset	105
Avomaavihannekset	60
Marjat	60
Kala	100
Kasvihuonekukat	125
Taimet	20
Tuontituotteet	385

Alkutuotevähennyksen poistuminen merkitsisi huomattavia kuluttajahintojen nousuja. Hintojen nousun estää se, että samanaikaisesti laskevat teollisuuden raaka-ainekustannukset putoavien tuottajahintojen johdosta. Sellaisilla tuotteilla, joilla ei ole EU-jäsenyyden johdosta laskevia tuottajahintoja kuten kaloilla, marjoilla ja avomaavihanneksilla, nousevat hinnat ostajille 18 %. Myös tuontituotteiden hinnat nousevat 18 %, mutta hintojen nousuja pienentää samanaikaisesti tuontituotteilta poistuvat valmisteverot ja tuontimaksut.

Alkutuotevähennyksen avulla on korkeat kotimaiset maatalouden tuottajahinnat alennettu lähelle EU-maissa vallitsevaa hintatasoa. Tämä selittää sen, miksi suomalainen elintarvikkeiden kuluttajahintataso voi olla lähellä eurooppalaisten maiden hintatasoa huolimatta siitä, että maatalouden tuottajainnoissa on merkittävät erot. Tästä syystä eivät maatalousperäisten elintarvikkeiden kuluttajahinnat voi myöskään laskea merkittävästi mahdollisessa EU-jäsenyydessä.

Alkutuotevähennyksen poistumisen myötä jää valtiolle käytettäväksi rahaa muihin tarkoituksiin 5,3 miljardia markkaa. Kuluttajille alkutuotevähennyksen poistuminen merkitsee sitä, että hinnoissa tällä hetkellä oleva ainoa tukimuoto häviää. Toisaalta alkutuotevähennyksen merkitystä hintoja alentavana tekijänä olisi tullut tarkastella kriittisesti jo aikaisemmin. Alkutuotevähennys on sitä saaville yrityksille liikevaihtoverotuksen kautta tuleva verohelpotus, jota ei automaattisesti käytetä hintojen laskemiseen, vaan se on pikemminkin yritystuen kaltainen. Verojen ja tukien sekoittaminen keskenään johtaa helposti siihen, että tuen alkuperäinen tarkoitus hämärtyy, kuten alkutuotevähennyksen kohdalla on tapahtunut.

4. REHUT

Maatalouden tuottajahintojen lasku nykytasosta EU-tasolle edellyttää suorien tulotukien lisäksi toimenpiteitä maatalouden tuotantopanosten käytössä. Keskeinen tuottajahintasopeutuksen kohde on rehukustannus.

Teollisen täysrehun hinta on Suomessa 40 % korkeampi kuin merkittävässä lihan-tuottajamaissa EU-alueella. Hintaeroon on syynä viljan hinta, soijasta ja kalajauheesta perityt verot ja kielto käyttää sellaisia edullisia valkuaisraaka-aineita, joita EU-maissa käytetään.

Esimerkiksi sianrehuseoksen raaka-ainekustannuksissa olevat hintaerot ovat indeksillä kuvattuna seuraavat:

p/kg	EU-maa	Suomi
Vilja	100	142
Lese	100	123
Tapioka	100	---
Melassi	100	190
Maissigluteeni	100	---
Soijarouhe	100	120
Kalajauho	100	147

Hinnat ovat vuodelta 1993. Hintaero on kasvanut edelleen, koska rehuviljan hintaa on laskettu EU-alueella. Sianrehuseos on Suomessa noin yhden markan kalliimpi kilolta kuin esimerkiksi Tanskassa. Rehun hinnassa oleva markan hintaero merkitsee sianlihan tuottajahinnassa lähes neljän markan hintaeroa.

Rehuviljan hinta on EU-maissa 50 % suomalaista alhaisempi. Suomessa käytetään maataloilla itse sekoitettuja rehuseoksia huomattavasti enemmän kuin Euroopassa. Tiloilla tehtyjen rehuseosten käytön arvioidaan vähenevän tulevaisuudessa ja vastaavasti teollisten rehuseosten käytön kasvavan. Teollisten rehuseosten kulutuksen arvioidaan nousevan jopa 30 %.

Rehuteollisuuden toiminta ja hintoihin sisältyvä jalostusmarginaali on Suomessa osittain kilpailukykyistä eurooppalaisten tehtaiden kanssa. Rehuteollisuus on varautunut vastaamaan ulkomaiseen kilpailuun tuontimahdollisuuden avautuessa.

Rehukustannusten alentamisella on ratkaiseva merkitys ennen muuta lihantuotannon kustannuksiin. Mikäli teurastamojen raaka-ainekustannukset halutaan saada esimerkiksi tanskalaiselle tasolle mahdollisen EU-jäsenyyden alussa, tulee rehukustannusten sopeutus aloittaa huomattavasti jäsenyystilannetta aikaisemmin. Tämä koskee ennen muuta tiloilla tuotettavan rehuviljan hintaa, josta hintasopeutus siirtyy ketjussa teollisiin rehuihin ja maatalouden lihantuotantoon.

Rehujen hintasopeutuksella on kiireellinen aikataulu. Hintojen alentaminen edellyttää rehuviljan tuotannossa, rehuteollisuudessa ja rehun käyttäjien parissa runsaasti toimintatapojen muutoksia nykytilanteeseen verrattuna. Vaikka erilaisten tukimuotojen lisääminen ei ole suositeltavaa, olisi syytä harkita, voitaisiinko rehusopeutusta edistää esimerkiksi alkuvaiheessa tapahtuvien tukitoimenpiteiden avulla. Tuki voisi kohdistua sekä rehuviljan tuotantoon että teollisuuden rakennekehitykseen niiltä osin kuin sitä tarvitaan.

5. VAIKUTUKSET YKSITTÄISIIN TUOTTEISIIN

MAITO

Meijerien maidosta maksama raaka-ainekustannus, joka hinnoitellaan kuluttajahintoihin, on vuonna 1993 ollut seuraava:

tavoitehinta	2,82 mk/l
- alkutuotevähennys	0,81
+ lisät	0,09
TEOLLISUUDEN KUSTANNUS	2,10 mk/l

Merkittävässä EU-maidontuottajamaissa on maidon tuottajahinnaksi arvioitu vuodelle 1995 keskimäärin 2,08 - 2,10 markkaa litralta. Siten meijeriteollisuuden tällä hetkellä maksama raaka-ainekustannus maidosta on samaa tasoa kuin se olisi mahdollisessa jäsenyystilanteessa vuonna 1995. Maidon tavoitehinnan laskennallinen alentuminen 26 prosentilla ei siten vaikuttaisi mitenkään teollisuuden myyntihintoihin eikä kuluttajahintoihin, koska nykyisin hintoja alentava alkutuotevähennys (0,81 mk/l) poistuu samanaikaisesti.

Vaikka kokonaisuudessaan maitotuotteiden hinnoissa ei tapahtuisi muutoksia, on eri tuotteiden välisiin hintasuhteisiin odotettavissa sopeutumista EU-hintasuhteisiin. Teollisuuden myyntihinnat ovat meillä voilla ja juustoilla EU-maita korkeammat kun taas nestemäiset maitovalmisteet ovat edullisempia. Voin hinnanlaskua edellyttää paitsi tuontakilpailun tulo myös kasvisrasvojen hintojen mahdollinen aleneminen ravintorasvaveron poistumisen johdosta. Juustojen hinnanlaskuun syntyy paineita tuontakilpailusta, sillä esimerkiksi tanskalaiset ovat varautuneet uusien jäsenmaiden markkinoihin. Voin ja juuston hintojen lasku tuo tarpeita nestemäisten maitovalmisteiden hintojen korotuksille.

Maidon kulkuketjussa tuotannosta kuluttajalle on kriittisenä kohtana jäsenyyden alkuvaiheessa meijeriteollisuuden tuottojen pieneneminen. Voin ja juustojen hintojen alenemista saadaan tuskin välittömästi korvatuksi nesteiden hintojen nousulla. Samoin juuston myynnin volyyymi kotimaahan saattaa laskea, kun tuontijuustot ottavat lisääntyvän markkinaosuuden. Kotimaisten hintamuutosten lisäksi alenevat vientituet, mikä aiheuttaa tuottopohjan pienenemistä meijeriteollisuudelle. Vienti on tällä hetkellä korvattu samaan hintaan kuin myynti kotimaahan. EU:n maksama vientituki voille on lähes kolmannesta nykyistä tukea alhaisempi. Juustolta poistuu vientituki kokonaan siltä osin kun vienti suuntautuu EU-maihin, koska sisämarkkinamyyntiä ei tueta. Jos maidon ylituotantoa joudutaan viemään EU:n interventiovarastoon voina ja maitojauheena, on tuotteista saatu hinta huomattavasti alhaisempi kuin nykyisin esimerkiksi voin viennistä saatu korvaus.

Meijeriteollisuus joutuu kilpailemaan tulevaisuudessa tuonnin kanssa. Tästä syystä teollisuuden myyntihintojen korottaminen on rajoitettua. Tuottopohjan pieneneminen saattaa siten vaikuttaa maidosta tuottajille maksettavaan tilityshintaan siten, että nykyinen tilityskyky 2,10 mk/l ei ole mahdollista. Maidon tuottajahintatason ratkaisee pitkällä aikavälillä meijeriteollisuuden tehokkuus ja ennen muuta markkinoinnin aktiivisuus. Tuotetusta maitomäärästä pitäisi jalostaa sellainen tuotevalikoima, että teollisuus saa siitä mahdollisimman hyvän tuoton niin koti- ja sisämarkkinoilla kuin viennissäkin.

LIHA

Lihan tuottajahinta, teollisuuden raaka-ainekustannushinta ja EU-maissa vuonna 1995 arvioitu lihan tuottajahinta on seuraava:

Muutos %	Tuott. hinta	atv	Teoll. hinta	EU-hinta	%
	16,81	4,08	12,73	8,32	-35
Sianliha	23,50	5,71	17,79	15,75	-11
Naudanliha	13,17	2,37	10,80	6,55	-40
Broileri					

Kotimaiset tuottajahinnat ovat vuodelta 1993. Teollisuuden raaka-ainekustannushinta on alkutuotevähennyksellä vähennetty tuottajahinta. Merkittävimmässä EU-lihantuottajamaissa vuodelle 1995 ennakoitu tuottajahinta on siten sianlihalla 38 %, naudanlihalla 11 % ja broilerin lihalla 38 % alhaisempi kuin mitä suomalainen teurastamoteollisuus maksaa tällä hetkellä raaka-aineestaan.

Sianlihasta ja broilerinlihasta teollisuudelle syntyvä raaka-ainekustannus on EU-alueella huomattavasti suomalaista alhaisempi. Ero syntyy ennen muuta rehukustannuksissa olevasta erosta. Siten lihantuotannon kriittisin kohta koko ketjussa tuotannosta kulutukseen on rehujen pikainen hintasopeutus.

Sianlihan nopea tuottajahintasopeutus on tärkeää sen vuoksi, että mahdollisen jäsenyyden alkaessa tuonti on mahdollista. Mikäli kotimainen tuotanto ei ole tuonnin kanssa hintakilpailukykyinen, voi tuontia tapahtua sekä raaka-aineeksi teurastamoteollisuudelle että valmiina jalosteina.

Sekä sian- että naudanlihasta on tällä hetkellä ylituotantoa, joka viedään valtion tuella ulkomaille. Koska lihan tuonti ottaa tulevaisuudessa oman markkinaosuutensa, tulee ylituotannon määrä todennäköisesti kasvamaan, jos tuotantomäärä pidetään nykyisellä tasolla. Viennistä saadut vientituet pienenevät nykytasosta EU:n korvausjärjestelmissä. Samoin interventiovarastoon viety ylituotanto korvataan alhaisempaan hintaan kuin mitä vienti nykyisin. Liha-alan tuottotaso tulee siten todennäköisesti alenemaan samalla tavoin kuin maitoalalla jäsenyyden alkuvaiheessa. Koska tuonti

estää kotimaisen hintatason nousun, saattaa tuottojen aleneminen vaikuttaa tuottajille maksettavaan tilityshintaan.

Tuottajahintaerojen vuoksi ovat myös sianlihaa ja siipikarjan lihaa sisältävien tuotteiden kuluttajahinnat EU-maissa suomalaisia alhaisemmat. Jos suomalaiset tuottajahinnat laskevat EU-hintatasolle, voivat sianliha- ja broilerituotteet laskea kuluttajahintatasoisina 15 - 18 %.

Naudanlihan ostohinnassa teollisuudelle on sianlihaa pienempi hintaero. Jos teollisuuden raaka-ainekustannus naudanlihalla laskisi keskimäärin EU-hintatasolle, voisi se alentaa kuluttajahintoja keskimäärin vain 5 %. Eri naudanlihan osien kesken on hintaeroja siten, että arvokkaat ruhonosat kuten fileet ja paistit ovat EU-maissa kalliimpia kuin Suomessa kun vastaavasti alhaisen hintatason lihalaadut ovat halvempia. Kotimainen hintataso tulee todennäköisesti sopeutumaan EU-maiden hintoihin, mikä merkitsee arvokkaiden palalihaosien kuluttajahintojen nousua ja esimerkiksi makaraan käytettyjen lihalajitelmien hintojen laskua.

VILJA

Viljan tuottajahinta laatulisineen, teollisuuden raaka-ainekustannushinta ja arvioitu hinta EU:ssa vuonna 1995 ovat seuraavat:

Muutos %	Tuott. hinta	atv	Teoll. hinta	EU-hinta	%
Vehnä	2,46	0,44	2,02	0,86	-57
Ruis	2,95	0,53	2,42	0,94	-61
Ohra	1,86	0,33	1,53	0,78	-49
Kaura	1,76	0,32	1,44	0,78	-46

Viljan hinta alkutuotevähennyksen jälkeen on EU:ssa 45 - 60 % suomalaista alhaisempi. Viljan tuottajahinnan lasku EU-hintatasolle edellyttää voimakkaita tukitoimia.

Viljan tuottajahintojen aleneminen vaikuttaa rehukustannuksiin sekä viljaa sisältävien tuotteiden raaka-ainekustannuksiin ja kuluttajahintoihin. Elintarviketeollisuuden käyttämän vehnäjauhon hinta voisi alentua 45 - 50 %. Vähittäiskaupan kautta kuluttajakauksina myytävän jauhon hinta voisi laskea noin 30 %. Viljaa sisältävien tuotteiden kuluttajahinnoissa on raaka-ainekustannusten osuus keskimäärin pieni, joten näiden tuotteiden kuluttajahinnoissa ei ole odotettavissa suuria muutoksia. Esimerkiksi leivän kuluttajahintaa voisi viljan hinnanlasku alentaa noin 8 %.

Tuontikilpailun avautuminen tuo myllyteollisuudelle uusia tehokkuusvaatimuksia. Myllyteollisuus katsoo olevansa nykyisessä toiminnassaan kilpailukyinen ulkomaisien yritysten kanssa. Kotimaisen teollisuuden kustannustasoa rasittavat kuitenkin osittain toimialarationalisoinnin yhteydessä syntyneet vanhat pääomakaustannukset.

6. KULUTTAJAHINTAMUUTOKSET

Elintarvikkeiden kuluttajahinnat määräytyvät mahdollisessa EU-jäsenyydessä markkinoilla toimivan kilpailun kautta. Pitkällä aikavälillä tulee kotimaisten hintojen sopeutua merkittävimpien EU-maiden hintatasoon, koska sisämarkkinamaiden välillä vallitsee vapaa tuonti ja vienti. Elintarvikkeiden hinnoissa välittömästi tapahtuvat muutokset riippuvat siitä, miten voimakkaasti nykyiset EU-jäsenmaat ovat halukkaita tulemaan Suomen markkinoille ja millä tavalla kotimainen tuotanto pystyy vastaamaan tuonnin hintakilpailuun.

Tällä hetkellä on tiedossa EU-ratkaisuun sisältyviä tekijöitä, joilla voi olla kuluttajahintavaikutuksia. Näitä tekijöitä ovat tuottajahintojen lasku, alkutuotevähennyksen poistuminen ja tuontihinnoissa tapahtuvat muutokset. Näiden tekijöiden keskimääräinen hintavaikutus on kuluttajahintaindeksin painorakenteiden mukaan seuraava:

	hintamuutos %	paino
LEIPÄ- JA VILJATUOTTEET	-11	16,7
LIHA	-10	26,0
KALA	---	3,5
MAITO, JUUSTO, VOI, JÄÄTELÖ	---	21,9
KANANMUNAT	---	1,5
MARGARIINIT JA ÖLJYT	-25	1,9
HEDELMÄT, VIHANNEKSET	4	14,6
PERUNA	---	1,8
SOKERI	-10	1,5
KAHVI, TEE, KAAKAO	---	3,2
MUUT RAVINTOAINEET	-6	7,4
KULUTTAJAHINTOJEN LASKU KESKIMÄÄRIN -5 PROSENTTIA		

Edellä mainitut tekijät laskisivat kuluttajahintoja keskimäärin viisi prosenttia, jos niiden vaikutus menisi täysimääräisenä kuluttajahintoihin. Kuluttajahintatason muutos jää pieneksi siitä syystä, että hintoja nykyisin alentava alkutuotevähennys poistuu.

KOMMENTTI/ Juha Kärkkäinen, MMM

Kommenttina Petri Ollilan kirjoitukseen Kansallinen sopeutuminen haluaisin tuoda esille seuraavaa:

Luonnostellessaan maa- ja puutarhatalouden kansallista tukipakettia virkamiestyöryhmällä on ollut "reunaehtoinaan" ensinnäkin EU:n maatalous- ja kilpailupolitiikan säännöt sekä niihin jäsenyysneuvotteluissa sovitut siirtymäkauden ja pitkän aikavälin poikkeukset. Liittymissopimuksen periaatteiden mukaan mm. tuen määrä ei saa ylittää liittymistä edeltävän vertailujakson kokonaistukitasoa. Toiseksi työlle ovat asettaneet tavoitteita hallituksen selonteko EY-jäsenyyshakemuksesta sekä eduskunnan ulkoasiain- ja maatalousvaliokuntien siitä antamat lausunnot.

Kansallisen tukipaketin tavoitteena on turvata maatalouden toimintaedellytykset ja maaseudun runkoasutuksen säilyminen Suomessa. Tämä on tulevaisuudessa erityisen tärkeää, koska kuluttajan ja tuottajan tulee olla lähellä toisiaan mm. ravinteiden kiertokulun ja kuljetuskustannusten vuoksi.

Lähtökohtana laskelmissa on ollut kattaa suurimmaksi osaksi se kompensatiotarve, mikä aiheutuu tuottajien tulotason laskusta siirryttäessä EU-hintoihin ja yhteisen maatalouspolitiikan tukijärjestelmiin. Vertailukohtina ovat olleet vuonna 1993 Suomessa vallinnut tuottajahintataso ja arvioitu yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen (CAP-reformin) jälkeinen markkinahintataso Pohjois-Euroopassa.

Kehitysdynamiikan huomioiminen tällaisissa laskelmissa on hyvin vaikea tehtävä. EU:n maatalouspolitiikan kehittymistä vuoden 1996 jälkeen on lähes mahdotonta arvioida luotettavasti. Siten lähtökohtana laskelmissa on ollut EU:n maatalouspolitiikka sellaisena kuin sen voidaan arvioida toteutuvan CAP-reformin nykyisen vaiheen jälkeen. Rakennekehityksen arviointi on, jos mahdollista, vieläkin vaikeampaa. Eri asiantuntijatahot arvioivat aktiivitulojen lukumäärän vähenevät 22 - 28 tuhannella tilalla aikakvälillä 1995-99, eli yli 20 prosentilla.

Tuotantosuuntien ja -tapojen kehittymistä voidaan toki virkamiesten toimesta arvioida, mutta kehitys riippuu hyvin suuresti itse viljelijästä. EU-hinnoilla ja tuilla toimeentulevan ns. eurokuntoisen tilan tulisi meillä olla esimerkiksi viljantuotannossa suuruudeltaan runsaasti yli 100 hehtaaria. Schleswig-Holsteinissa sijaitsevalla tilalla satotaso on noin kaksinkertainen eteläsuomalaiseen tilaan verrattuna. Siten sekä markkinoilta saatava tulo että CAP-tuki ovat kaksinkertaiset. Lisäksi alueella maksetaan LFA-tukea. Tuotantokustannukset hehtaaria kohti ovat lähes samansuuruiset, Saksassa käytetään enemmän lannoitteita, mutta meillä kone- ja kuivatuskustannukset ovat suuremmat.

Kaikkien tilojen saattaminen tilakooltaan "eurokuntoon" ei siten ole mahdollista varsinkin kuin kilpailijamaissa tilakoko kasvaa suuremmasta lähtötasosta johtuen nopeammin kuin meillä. Rakennekehitys ainoastaan tällä tavoin ei ole järkevää, eikä siihen riitä julkisia rahoitusvarojakaan alue- ja rakennekehitysvarojen niukkuuden takia. Tulorahoituksella viljelijöiden taas on mahdotonta tehdä tätä. Osa viljelijöistä tulee valitsemaan selviytymisstrategiakseen luonnonmukaisen tuotannon tai laajaperäisemmän viljelyn, osa taas sivutoimisuuden tai tuotteiden jalostusasteen nostamisen. Rajoitteina tässä ovat kotimarkkinoiden pienuus ja kuluttajien halukkuus maksaa korkeampaa hintaa (tilajalostus nostaa kustannuksia teolliseen jalostukseen verrattuna).

Tuotantosuunnittaisissa tilamallilaskelmissa lähtökohtana on ollut turvaa nykyistä keskikokoa suurempien tuottajien tulotaso EU-jäsenyydessä siirtymäkauden päätyttyä. Siten pienempien tilojen maataloudesta saatava tulo tulee laskemaan huomattavasti. Siirtymäkauden aikana tätä on tarkoitus pehmentää jatkamalla pinta-alajärjestelmää jossakin muodossaan. Lisäksi siirtymäkauden aikana kompensoidaan asteittain alenevalla tuella tulonmenetystä, joka aiheutuu siitä, että hinnat alenevat välittömästi mutta kustannukset vasta viiveellä. EU-tukien ja kansallisten tukien jälkeenkin maa- ja puutarhatalouden tuottajien tulotaso laskee noin miljardilla markalla, ellei maatalous pysty siirtymäkauden aikana alentamaan kustannuksiaan vastaavaa määrää laskettua enemmän.

Kansallinen tuki porrastetaan asteittain etelästä pohjoiseen kohoavaksi. Yhdessä EU-tukien kanssa hehtaarikohtaisissa tuissa **ei kuitenkaan käytännössä ole suurta porrastusta**. Tilakoon mukaan tapahtuvaa porrastusta on siirtymäajan jälkeen vain LFA-tuessa (yli 60 hehtaarin osalta tuki puolittuu) ja kansallisessa kotieläintuessa (lypsylehmillä tuki maksetaan 30 yksikköä ylittävältä osalta 50 prosentilla alennettuna). **On kuitenkin huomattava, että sekä alueellinen että tilakoon mukainen porrastus pienenee huomattavasti nykyiseen verrattuna (vrt. liite 2.1).**

Tuen edellä mainitun tasoinen porrastus ei estä rakennekehitystä eikä tuotannon uudelleensuuntautumista. Siirtymäkauden aikaisella pinta-alajärjestelmällä pyritään pehmentämään pienten tilojen uudelleensuuntautumista.

Pohjois-Suomen osuus sekä tuotannosta että kansallisesta tuesta tulee olemaan varsin pieni (vrt. liite 2.2). Siten Pohjois-Suomen tukitason alentaminen ei lisää merkittävästi Etelä-Suomeen käytettävissä olevien rahoitusresurssien määrää. Liittymissopimuksen mukaan tuki ei saa lisätä tuotantoa ko. alueen sisällä, **joten ainakaan tuen vuoksi tuotanto ei tule siirtymään etelästä pohjoiseen.**

Tarvittavan tuen suuruus ei riipu suoraan kotimaisen tuotannon määrästä. Mikäli asetetut tavoitteet, eli maatalouden toimintaedellytysten turvaaminen ja maa-seudun runkoasutuksen säilyminen halutaan saavuttaa, edellyttää se tietyn tilalukumäärän säilyttämistä. Mikäli edellä olevasta tavoitteesta tingitään, eikä kaikkea

peltoalaa haluta pitää viljelyssä, laskee tarvittava tuen määrä. EU:n maksamat tuet perustuvat olemassa olevaan viljelyalaan sekä kotieläimiin. Sama koskee suurimmaksi osaksi myös kansallisia tukia. Siten tuki ei kohdistu tuotettuun kiloon tai litraan.

Tuottajien tulotason turvaamiseksi tukea tarvitaan itse asiassa enemmän tuotantomäärän alentuessa, mikäli vähentyneen tuotantomäärän muuttuvat kustannukset olisivat olleet pienemmät kuin tuotteesta saatava hinta.

Tilatasolla tuotannon määrä riippuu suurimmaksi osaksi tuotteiden ja tuotantopanosten välisestä hintasuhteesta. Kasvinviljelyssä laskevat hinnat ja maksettava tuen suuri osuus tulevat yhdessä vaikuttamaan siihen, että suurimmalla osalla tiloista tuotannon intensiteetti laskenee ja samalla kokonaistuotos pienenee. Kotieläintuotannossa kiinteiden kustannusten ja elatusrehun suuri osuus aiheuttavat sen, ettei eläinokohtaisen tuotantomäärän taloudellinen optimi juuri laske. Kotieläintuotannon aleneminen merkitsee samalla myös tarvittavan rehualan pienenemistä.

Tuotannon kokonaisuus tulee EU:ssa osittain vaikuttamaan siitä saatavaan hintaan. Mikäli tuotteille ei riitä kysyntää lähialueilla eikä elintarviketeollisuus pysty jalostamaan tuotteita kilpailukykyisesti sisämarkkinoilla tai kolmansiin maihin tapahtuvaan vientiin, kotimaisen kysynnän ylittävä tuotanto alentaa jalostusteollisuuden maksukykyä. Osittain tämä kompensoituu sillä, että jalostusteollisuuden kapasiteetin käyttöaste ei laske, jolloin kiinteät kustannukset tuotettua kiloa kohti ovat alemmat ja maksukyky parempi. Tämä vähentää myös elintarviketeollisuuden kapasiteetin purkutarvetta.

Kansantaloudellisesti tuotantomäärän suuruuden vaikutus riippuu osittain sen tuottamiseen tarvittavien tuontipanosten määrästä. Mikäli tuotteesta maamme ulkopuolella saatava hinta on korkeampi kuin sen tuottamiseen tarvittavien tuontipanosten arvo, on tuotanto kansantaloudellisesti kannattavaa ainakin lyhyellä aikavälillä. Tämä sillä edellytyksellä, ettei työvoimalle ja kiinteille resursseille löydy kannattavampaa vaihtoehtoiskäyttöä. Jäsenyydessä kolmansiin maihin tapahtuvan viennin rahoittaa EU.

Tukitarvelaskelmissa on oletettu kustannusten alenevan vuoteen 1999 mennessä 5,1 miljardilla markalla, mikä merkitsee maatalouden kustannusten pienentämistä 32 prosentilla. Rehukustannusten (ostorehu ja tilalla tuotettu rehu) on oletettu alenevan 40 prosentilla, ja kiinteiden kustannusten 27 prosentilla. Varsinkin jälkimmäinen edellyttää varsin voimakasta maatalouden rakennekehitystä. Hallinnollisten päätösten ja maatalouden sisäisten kustannusten alenemisen ulkopuolella mahdollisesti tapahtuvaa yleistä kustannustason laskua ei ole erityisesti otettu huomioon.

Maatalouden ympäristötuen osalta rajoitteita asettaa EU:n lainsäädäntö. Ympäristötukea tulee sen mukaan maksaa hehtaari- tai eläinyksikkökohtaisena. Ympäristötuen kriteerejä pohtivassa työryhmässä esillä on ollut tuen jakaminen perus- ja erityistukeen. Perustukea maksettaisiin hakemusten perusteella tietyt kriteerit täyttävälle

tiloille. Perustuen painopiste on Etelä-Suomessa ja siellä erityisesti viljailoilla, joille tuki maksettaisiin täysimääräisenä EU-lainsäädännön mahdollistamissa puitteissa. Erityistukea maksettaisiin luomuviljelylle ja integroituun tuotantoon, maisemanhoitoon ja mm. alkuperäisrotujen säilyttämiseen. Erityistuen taso perustuu kohonneisiin kustannuksiin ja/tai alentuneisiin tuottoihin.

Tuen saannin perustuessa tuotantopanosten hallintaan on uhkana kannustimien väheneminen ja rakennekehityksen hidastuminen. Koska EU-järjestelmä ei salli tuotannon määrästä riippuvien tukien maksamista, tulisi mahdollisimman suuri osa kompensatiosta kohdentaa kustannusten alentamiseen. Tämän toteuttaminen käytännössä voi kuitenkin osoittautua vaikeaksi, sillä mm. EU:n kilpailulainsäädäntö rajoittaa tukien käyttömahdollisuutta.

PERUSTILASTOT	KOKO	alue A	alue B	alue C1	alue C2	alue C2P	alue C3..C4
VEHÄNÄ	99 001	57 835	32 507	7 862	667	130	0
RUIS	22 706	8 918	9 051	3 580	1 057	100	0
OHRA	458 901	88 598	136 031	131 944	88 991	7 654	5 683
KAURA	332 305	36 425	97 570	120 661	71 873	4 146	1 630
SEOSVILJA	13 305	865	2 093	3 016	6 596	170	565
HERNE	12 701	5 284	5 505	1 623	273	16	0
ÖLJYKASVIT	69 401	27 150	26 207	14 056	1 986	2	0
PERUNA	36 397	2 286	7 919	13 725	10 338	638	1 491
SOKERIJUURIKAS	32 902	11 352	15 681	5 518	351	0	0
NURMET	680 213	25 576	85 094	195 545	267 178	35 050	71 770
MUUT KASVIT	26 207	4 631	7 030	7 220	5 481	822	1 023
KESANTO	493 698	86 013	117 4%	140 861	136 126	8 358	9 314
VILJELTY YHT	2 277 701	354 921	537 707	645 604	590 908	57 086	91 475
PELTO YHT	2 503 498	362 768	552 511	702 238	661 407	76 478	148 096
CAP-REF. TUKIYKSIKÖT							
perusala+kes	1 502 018	311 088	421 990	423 603	307 569	20 576	17 192
sonnit	213 202	8 991	30 454	64 168	82 954	9 139	17 497
emolehmät	33 107	2 795	7 518	12 174	9 048	611	961
uuhet	56 306	5 729	11 629	16 656	13 366	3 126	5 800
KANSALL. TUKI, KOTIEL.							
YKSIKÖT YHT.	1 187 685	120 509	255 547	351 728	357 681	36 513	65 707
-Nautak.	807 464	36 844	119 472	246 106	310 408	33 417	61 216
-Siat	261 907	54 062	92 323	77 266	34 198	1 403	2 656
-Siipik.	88 269	26 507	37 304	18 836	4 913	484	225
-Lammaş ym	30 045	3 096	6 448	9 519	8 163	1 208	1 610
TILOJA KPL	130 266	14 103	25 794	42 363	35 682	4 284	8 040

0,0%

0,0%

1,2%

0,5%

4,2%

0,0%

0,0%

4,1%

0,0%

10,6%

3,9%

1,9%

4,0%

5,9%

1,1%

8,2%

2,9%

10,3%

5,5%

7,6%

1,0%

0,3%

5,4%

6,2%

19,8%

10,8%

21,5%

14,8%

35,3%

42,3%

21,5%

10,1%

4,6%

20,6%

30,0%

10,3%

28,1%

14,3%

22,7%

20,7%

28,2%

30,1%

36,8%

29,6%

28,1%

20,5%

38,9%

27,3%

23,7%

30,1%

38,4%

13,1%

5,6%

27,2%

3,1%

4,1%

0,5%

0,5%

4,0%

3,3%

27,4%

32,5%

19,8%

10,8%

21,5%

14,8%

35,3%

42,3%

21,5%

10,1%

4,6%

20,6%

30,0%

10,3%

28,1%

14,3%

22,7%

20,7%

28,2%

30,1%

36,8%

29,6%

28,1%

20,5%

38,9%

27,3%

23,7%

30,1%

38,4%

13,1%

5,6%

27,2%

3,1%

4,1%

0,5%

0,5%

4,0%

3,3%

27,4%

32,5%

19,8%

10,8%

21,5%

14,8%

35,3%

42,3%

21,5%

10,1%

4,6%

20,6%

30,0%

10,3%

28,1%

14,3%

22,7%

20,7%

28,2%

30,1%

36,8%

29,6%

28,1%

20,5%

38,9%

27,3%

23,7%

30,1%

38,4%

13,1%

5,6%

27,2%

3,1%

4,1%

0,5%

0,5%

4,0%

3,3%

27,4%

32,5%

19,8%

10,8%

21,5%

14,8%

35,3%

42,3%

21,5%

10,1%

4,6%

20,6%

30,0%

10,3%

28,1%

14,3%

22,7%

20,7%

28,2%

30,1%

36,8%

29,6%

28,1%

20,5%

38,9%

27,3%

23,7%

30,1%

38,4%

13,1%

5,6%

27,2%

3,1%

4,1%

0,5%

0,5%

4,0%

3,3%

27,4%

32,5%

19,8%

10,8%

21,5%

14,8%

35,3%

42,3%

21,5%

10,1%

4,6%

20,6%

30,0%

10,3%

28,1%

14,3%

22,7%

20,7%

28,2%

30,1%

36,8%

29,6%

28,1%

20,5%

38,9%

27,3%

23,7%

30,1%

38,4%

13,1%

5,6%

27,2%

3,1%

4,1%

0,5%

0,5%

4,0%

3,3%

27,4%

32,5%

19,8%

10,8%

21,5%

14,8%

35,3%

42,3%

21,5%

10,1%

4,6%

20,6%

30,0%

10,3%

28,1%

14,3%

22,7%

20,7%

28,2%

30,1%

36,8%

29,6%

28,1%

20,5%

38,9%

27,3%

23,7%

30,1%

38,4%

13,1%

5,6%

27,2%

3,1%

4,1%

0,5%

0,5%

4,0%

3,3%

27,4%

32,5%

19,8%

10,8%

21,5%

14,8%

35,3%

42,3%

21,5%

10,1%

4,6%

20,6%

30,0%

10,3%

28,1%

14,3%

22,7%

20,7%

28,2%

30,1%

36,8%

29,6%

28,1%

20,5%

38,9%

27,3%

JTK/MAPO/MMM

EU-TUET

	E-S	V-S	P-S C1	P-S C2	P-S C3	P-S C4
-KOTIELÄINTUET						
-NAUTAYKSIKKÖTUKI	1 800	1 800	2 450	2 500	3 400	
-EMOLEHMÄPALKKIO	1 102	1 102	1 102	1 102	1 102	1 102
-SONNIPALKKIO	684	684	684	684	684	684
-MAIDON TUOTANTOTUKI	0	0	0	0	60%	90%
-NAUDANL. TUOTANTOTUKI	0	0	0	0	60%	90%
-LAMPAANL. TUOTANTOTUKI	0	0	0	0	60%	90%
-PELTOTUET						
-VILJA	2 190	2 230	2 159	2 259	2 459	
-NURMI	1 730	1 770	1 870	1 970	2 170	
-ERIKOISKASVITUET						
-VEHNÄ	800	800	800			
-RUIS	800	800	800			
-MALLASOHR	200	200	200			
-SOKERJUURIKAS	900	900	900			
-TÄRKKELYSPERUNA	400	400	400	400		
-RUOKATEOLL. PERUNA	2 700	2 700	2 700	2 700		
-MUU PERUNA	2 400	2 400	2 400	2 400		

TUET/KILO

REHUVILJA, MK/KG	0,71	0,72	0,83	0,87	0,95	
VEHNÄ, MK/KG	0,88	0,62	0,6			
RUIS, MK/KG	0,96	0,98	0,95			
LIHASIKA, MK/KG	3,23	3,23	3,37	3,44	4,68	
LIHASIKA, MK/KG	4,96	4,99	5,07	5,82	7,27	
BROILERI, MK/KG	1,93	1,93	1,93	1,97		
KALKKUNA, MK/KG	2,55	2,55	2,65	2,71	2,76	
KANAMUNA, MK/KG	1,91	1,91	1,99	2,03		
SONNINLIHA, MK/KG	12,78	12,9	14,67	15,09		
MAITO, MK/KG	0,68	0,69	0,81	0,89		
MAITO, MK/KG	0,5	0,51	0,63	0,65		
						SATOTASO 3100 KG (P-S 2600 KG)
						SATOTASO 3400 KG
						SATOTASO 3100 KG
						2,2 ERÄÄ/V, 76 KG/SIKA, OSTOREHUT
						2,2 ERÄÄ/V, 76 KG/SIKA, OMA REHUVILJA
						6 ERÄÄ/V, 1,12 KG/BROILERI
						2 ERÄÄ/VUOSI, 6 KG/LINTU
						16 KILOA/V, OSTOREHU
						240 KG/SONNI, (0,5 HA NURMEA, 0,2 HA VILJAA)
						6000 KG/V (0,7 HA NURMEA JA 0,5 HA VILJAA)
						6000 KG/V (0,7 HA NURMEA, TÄYSREHURUOKINTA)